

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน
ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

A Study of Handicrafts and Local Products to Promote
Chiang Rai Province's Tourism

โดย ปริญญา แก้วโพธิ์ และคณะ

มิถุนายน 2550

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน
ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

A Study of Handicrafts and Local Products to Promote
Chiang Rai Province's Tourism

คณะผู้วิจัย		สังกัด
ปริญญา	แก้วโพธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ปทุมพร	แก้วคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
กิตติยา	กาวิละ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ชุดโครงการการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน
กลุ่มจังหวัดล้านนา

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยโครงการศึกษาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ในการสนับสนุนการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย ได้รับความกรุณาการสนับสนุนงบประมาณและคำปรึกษาจากสำนักงานประสานงานการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่เล็งเห็นความสำคัญของการวิจัยการในโครงการศึกษาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย เพื่อนำไปเป็นธนาคารข้อมูลสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปใช้จริง คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง ที่ช่วยพัฒนาโครงการวิจัยอย่างต่อเนื่อง และเจ้าหน้าที่จากสำนักประสานงานการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยทุกท่าน ที่ได้เสียสละเวลาในการติดตามให้การทำวิจัยครั้งนี้ เป็นไปตามแผนที่วางไว้

ขอขอบคุณหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน รวมไปถึงความกรุณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ รองศาสตราจารย์ทรงพันธ์ วรรณมาศ คุณทรงเดช ทิพย์ทอง และผู้ทรงคุณวุฒิอีกหลายท่านที่มีได้เอ่ยนาม ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น การตรวจแก้ไข เกณฑ์การคัดสรรงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะ จนสามารถนำไปเป็นเกณฑ์การจัดสรรงานหัตถกรรมจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบคุณนักท่องเที่ยวผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ประกอบการ ผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อให้คณะผู้วิจัย ได้ทำการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงและบรรลุตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ประโยชน์อันพึงมีจากการวิจัยโครงการนี้ จะได้นำไปเป็นแนวทางการพัฒนาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย และเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

ปริญญญา แก้วโพธิ์

ปทุมพร แก้วคำ

กิตติยา กาวิละ

5 กรกฎาคม 2550

บทสรุปผู้บริหาร

การวิจัยโครงการศึกษาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ในการสนับสนุนการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย เพื่อสำรวจงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ไม่ใช่สินค้า OTOP ที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา เพื่อสำรวจรายการและรูปแบบของงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่เป็นงานศิลปะอันควรค่าแก่การส่งเสริม อนุรักษ์ เผยแพร่ และเพื่อหาแนวทางการส่งเสริม พัฒนางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในรูปแบบที่เหมาะสม โดยมีขอบเขตการศึกษาด้านพื้นที่ คือ จังหวัดเชียงราย ขอบเขตประชากรศึกษาจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ผู้ประกอบการและผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้การสำรวจพื้นที่และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 1200 ตัวอย่าง โดยเก็บจากนักท่องเที่ยวชาวไทย – ชาวต่างประเทศ และผู้ประกอบการ จากนั้นศึกษาข้อมูลและค้นหาผลงานที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่ผู้บริโภคให้ความสนใจ และเป็นผลงานศิลปะอันควรค่าแก่การส่งเสริม อนุรักษ์ และเผยแพร่ พร้อมทั้งหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาผลงานในรูปแบบที่เหมาะสม จากการสัมภาษณ์ร่วมกับการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Research) จากผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ตัวแทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน จำนวน 60 ตัวอย่าง ซึ่งได้ผลสรุปการวิจัย ดังนี้

มีผลงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทุกอำเภอในจังหวัดเชียงราย จากการศึกษาลงพื้นที่ปรากฏอย่างเด่นชัด โดยผลิตเป็นอาชีพและทำขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยได้ ได้แก่ ประเภทงานแกะสลักไม้ เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอ และงานประดิษฐ์จากผ้า งานเครื่องประดับ งานเฟอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้าน งานประดิษฐ์จากพืชและอื่น ๆ เช่น งานเครื่องหนัง งานอัญมณี เป็นต้น ที่มีแหล่งผลิตอยู่ตามอำเภอเมือง อำเภอเทิง อำเภอพาน อำเภอเชียงแสน อำเภอขุนตาล อำเภอเวียงชัย อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่จัน อำเภอพญาเม็งราย อำเภอเชียงของ อำเภอป่าแดด อำเภอแม่สรวย และกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง มีงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา อาทิเช่น งานแกะสลักไม้ บางส่วนที่ ตำบลท่าสุด อำเภอเมือง ตำบลป่าตาล ตำบลยางฮอม อำเภอขุนตาล ตำบลริมกก อำเภอเมือง เครื่องจักสานบางส่วนที่ ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย เครื่องปั้นดินเผา บางส่วนที่ ต.เวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า ผ้าทอ และงานประดิษฐ์จากผ้า ที่ตำบลศรีดอนมูล ตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน

ตำบลสันมะค่า อำเภอป่าแดด ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ งานเครื่องประดับ งานเฟอร์นิเจอร์ และของตกแต่งบ้าน ที่ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย ตำบลนางแล อำเภอเมือง งานประดิษฐ์จากพืชและอื่น ๆ เช่น สิ่งประดิษฐ์จากไม้ที่ ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน งานของเล่นพื้นบ้านที่ ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย งานปั้นหล่อปูนจาก ตำบลเวียง อำเภอเทิง งานฉลุกระดาษ ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน งานแกะสลักหินและหยก จาก ตำบลเวียงพางคำ ตำบลเหมืองแดง อำเภอแม่สาย งานประดิษฐ์จากเปลือกหอย จาก ตำบลเกาะทราย อำเภอแม่สาย เป็นต้น ส่วนงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ถือเป็นศิลปะควมค่าแก่การส่งเสริม อนุรักษ์และเผยแพร่ จากการศึกษาพบว่า มีรายการต่าง ๆ เช่น งานแกะสลักไม้บางส่วนที่ ตำบลท่าสูด อำเภอเมือง เชียงราย ของคุณสุวรรณ สามสี คุณคำจันทร์ ยาโน ตำบลริมกก อำเภอเมืองของคุณ ศราวุธ ภูมะดัน งานเครื่องปั้นดินเผาบางส่วน ที่ ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า ของคุณทัน ธิจิตต์ คุณสุมาลี ศรีวงษ์ ตำบลนางแล อำเภอเมือง ของคุณสมรักษ์ ปันติบุญ งานผ้าทอและผลิตภัณฑ์จากผ้าที่ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ ของคุณแว่นแก้ว ภิรมย์พลัด ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน ของคุณบัวคลี ฟูวัน ตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน ของคุณยวน ธาณีวรรณ ตำบลสันมะค่า อำเภอป่าแดด ของคุณบัวสอน รักศิลป์ งานแกะสลักหินและหยก ที่ ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย ของคุณ นริศ รัตนวิมล งานอื่น ๆ ประเภทงานประดิษฐ์ของเล่นที่ ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย ของคุณแม่แสง สุธรรมนา คุณอ่อนแก้ว อุปละ งานปั้น หล่อปูน ตำบลเวียง อำเภอเทิง ของคุณ วิเชียร ชัยศิลป์บุญ

สำหรับแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านนั้น จากการระดมความคิดจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ หน่วยงานจากภาครัฐ อาทิ พัฒนาชุมชนจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ศูนย์ส่งเสริมการค้าขายของจังหวัดเชียงราย นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย นักศึกษา หน่วยงานจากภาคเอกชน ได้แก่ ศูนย์หัตถกรรมเชียงราย ผู้ผลิตผลงานและผู้ประกอบการ และผู้ที่สนใจทั่วไป ได้มีความเห็นว่า ควรมีการสนับสนุนให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการองค์กร และส่งเสริมช่องทางการตลาด พัฒนามาตรฐานสินค้าสู่ความเป็นมาตรฐานสากล จัดฝึกอบรมทักษะ ความรู้ รวมไปถึงการจัดตกแต่งสถานที่โชว์ผลงาน และจัดตั้งเครือข่ายงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ให้ความรู้ทางด้านศิลปะและภูมิปัญญาพื้นบ้านให้สามารถมาบูรณาการประกอบชิ้นงานเพื่อให้เกิดคุณค่าทางศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน การผลิตผลงานแต่ละชิ้นงานควรมีเอกลักษณ์ประจำถิ่น ภาครัฐควรเข้ามาดูแล ส่งเสริมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และช่วยประชาสัมพันธ์ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิด ความรู้มากขึ้น

ผลจากการวิจัยเรื่องการศึกษหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการสนับสนุนการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย มีข้อค้นพบว่า งานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านมีอยู่ตามท้องที่ต่าง ๆ ทั่วไป ในจังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่ประกอบเป็นอาชีพ ซึ่งทำกันอย่างต่อเนื่อง บางส่วนก็ประกอบงานเป็น อาชีพเสริม จากการประกอบอาชีพอื่น ผลงานที่เป็นรูปแบบดั้งเดิมของท้องถิ่นและนำลักษณะเดิม มาประยุกต์เป็นรูปแบบใหม่ ๆ ผลงานส่วนใหญ่เป็นผลงานที่อยู่ในระดับที่มีคุณภาพในการใช้สอย มีคุณค่าทางด้านทักษะฝีมือ ได้รับความพึงพอใจต่อผู้บริโภค นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ แต่ก็ มีปัญหาด้านการดูแลรักษาผลิตภัณฑ์ ขาดคู่มือเอกสาร คำอธิบาย บรรจุภัณฑ์ไม่ดึงดูดใจ ขาด ความสวยงาม ขาดสัญลักษณ์แสดงผลิตภัณฑ์ ผลจากการศึกษายังพบว่า นักท่องเที่ยวในปัจจุบัน สนใจผลิตภัณฑ์ในด้านคุณภาพ การแสดงออกถึงเอกลักษณ์ การรักษารูปแบบดั้งเดิม และไม่ลืม ความเป็นธรรมชาติของผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นการส่งเสริม รักษาสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทั้งด้านหัตถกรรมและ ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ซึ่งจะสืบเนื่องไปถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวคือ

1) การผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัว เอกลักษณ์ประจำถิ่น ความเป็นสากลและประโยชน์จากการใช้สอย ภาครัฐและภาคเอกชนควร จะมีการสนับสนุนโดยการให้ความรู้ด้านการออกแบบสินค้าและหีบห่อ การจัดตกแต่งร้าน เทคนิค การขาย การบริการ ตลอดจนการสร้างความตระหนักในจรรยาบรรณการผลิต และเน้นการใช้วัสดุ ภายในท้องถิ่นให้มาก

2) ทำโครงการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้ประกอบการและผู้ผลิต มีโอกาสได้พบปะ แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ปัญหาที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขชิ้นงาน ที่เป็น ประโยชน์ต่อผู้ผลิตและผู้ประกอบการต่อไป

3) มีโครงการพัฒนาศักยภาพในการผลิตสินค้าหัตถกรรม โดยผู้ผลิตสินค้า หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านประเภทใกล้เคียงกันมาแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อคิดเห็น ปัญหา และเพิ่มศักยภาพให้แก่ผู้ผลิต ให้ภาครัฐและเอกชนมีโอกาสเข้ามาส่งเสริมทักษะ ความรู้ ในการ ผลิตชิ้นงาน เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคและรักษาเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่แสดงถึงศิลป ท้องถิ่นของตนไว้ได้อย่างยั่งยืนถาวร

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG48O0015

ชื่อโครงการ โครงการศึกษาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการสนับสนุนการท่องเที่ยว
จังหวัดเชียงราย

ชื่อนักวิจัย ปริญญา แก้วโพธิ์ ปทุมพร แก้วคำ กิตติยา กาวิละ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

E-mail Address : aoy_patumporn@hotmail.com

ระยะเวลาโครงการ : 1 พฤษภาคม 2548 – 30 เมษายน 2549

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย สำรวจผลงานที่ไม่ใช่สินค้า OTOP ที่ควรจะได้รับการส่งเสริมและพัฒนา สำรวจรายการและรูปแบบที่เป็นงานศิลปะอันควรค่าแก่การส่งเสริม อนุรักษ์และเผยแพร่และหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาผลงานในรูปแบบที่เหมาะสม โดยมีขอบเขตการศึกษาด้านพื้นที่คือ จังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ผู้ประกอบการจำนวน 1200 ตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วย วิธีการทางสถิติเชิงพรรณนา และนำเสนอเป็นตารางในรูปของการแจกแจงความถี่ การหาอัตราส่วนร้อยละ และทำการสัมภาษณ์ จัดเสวนา จากผู้ประกอบการ ผู้ผลิตสินค้า หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน จำนวน 60 ตัวอย่าง

ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย สรุปได้ว่าสินค้าที่นิยมซื้อส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องประดับและงานแกะสลักไม้ และมีความคิดเห็นในระดับดีด้านความมีเอกลักษณ์ ความคงทนและประโยชน์ใช้สอย ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เลือกซื้อสินค้าประเภทงานแกะสลักไม้มากที่สุด และมีความคิดเห็นในระดับดีเรื่องความเหมาะสมของราคา การมีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีประโยชน์ต่อการใช้สอย สนองต่อประเพณี อนุรักษ์สินค้าและแหล่งผลิต มีคำแนะนำวิธีใช้ มีเอกลักษณ์แสดงถึงศิลปท้องถิ่น ความคิดเห็นของผู้ประกอบการ สรุปว่าสินค้าที่นักท่องเที่ยวนิยมซื้อ คือ เครื่องประดับ และมีความคิดเห็นในระดับดี เรื่องของความคงทน ประโยชน์ต่อการใช้สอย และบรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาจากการสำรวจและสัมภาษณ์พบว่า มีผลงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทุกอำเภอในจังหวัดเชียงราย มีประเภทงานแกะสลักไม้ เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอ และงาน

ประดิษฐ์จากผ้า งานเครื่องประดับ ของตกแต่งบ้าน และอื่น ๆ เช่น งานปูนปั้น ประติมากรรมของเล่น เป็นต้น มีแหล่งผลิตอยู่ตามอำเภอเมือง อำเภอเทิง อำเภอพาน อำเภอเชียงแสน อำเภอขุนตาล อำเภอเวียงชัย อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่จัน อำเภอพญาเม็งราย อำเภอเชียงของ อำเภอป่าแดด และอำเภอแม่สรวย มีผลงานที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา อาทิเช่น งานแกะสลักไม้ ที่ตำบลท่าสูด ตำบลป่าตาล ตำบลยางฮอม ตำบลริมกก เครื่องจักสาน ที่ตำบลแม่ข้าวต้ม ตำบลเวียงชัย เครื่องปั้นดินเผา ที่ตำบลเวียงกาหลง ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า ที่ตำบลศรีดอนมูล ตำบลโยนก ตำบลสันมะค่า ตำบลศรีดอนชัย งานเฟอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้าน ที่ตำบลผางาม ตำบลนางแล และอื่น ๆ เช่น งานของเล่น พื้นบ้านที่ ตำบลป่าแดด งานแกะสลักหินและหยก จาก ตำบลเวียงพางคำ ตำบลเหมืองแดง เป็นต้น งานที่ถือเป็นศิลปะควรค่าแก่การส่งเสริม อนุรักษ์และเผยแพร่ มีรายการต่าง ๆ เช่น งานแกะสลักไม้ บางส่วนของคุณสุวรรณ สามสี คุณคำจันทร์ ยาโน คุณ ศราวุธ ภูมะตัน งานเครื่องปั้นดินเผา บางส่วนของคุณทัน วิจิตต์ คุณสมรักษ์ ปันติบุญ งานผ้าทอ ของคุณแว่นแก้ว ภิรมย์พลัด คุณบัวคลี พูวัน คุณยวน ธาณิวรรณ คุณบัวสอน รักษาศิลป์ งานแกะสลักหินและหยก ของ คุณ นริศ รัตนวิมล งานอื่น ๆ ประเภทงานประดิษฐ์ของเล่น ของคุณแม่แสง สุธรรมนา คุณอ่อนแก้ว อุปละ

สำหรับแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาได้ข้อคิดเห็นว่า ควรมีการสนับสนุนให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการองค์กร ส่งเสริมการตลาด พัฒนามาตรฐานสินค้าสู่ความเป็นมาตรฐานสากล จัดตั้งเครือข่ายงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ให้ความรู้ทางด้านศิลปะ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน จัดฝึกอบรมทักษะความรู้ การผลิตภัณฑ์ควรมีเอกลักษณ์ประจำถิ่น ภาครัฐควรเข้ามาดูแล ส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และช่วยประชาสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย การผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความเป็นสากลจากประโยชน์ใช้สอย ภาครัฐและภาคเอกชนควรมีการสนับสนุนโดยการให้ความรู้ด้านการออกแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ เทคนิคการขาย การบริการ ตระหนักถึงจรรยาบรรณการผลิต เน้นการใช้วัสดุภายในท้องถิ่นให้มาก มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ระหว่างผู้ประกอบการและผู้ผลิต จัดโครงการพัฒนาศักยภาพในการผลิตสินค้า หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตผลงาน

คำหลัก : หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน / หัตถกรรมจังหวัดเชียงราย

Abstract

Project Code : RDG48O0015

Project Title : A Study of Handicrafts and Local Products to Promote Chiang Rai
Province's Tourism

Investigators Parinya Kaewpoh, Patumporn Kaewkhum, Kittiya Kawila
Chiangrai Rajabhat University

E-mail Address : aoy_patumporn@hotmail.com

Project Duration : 1 May 2005 – 5 July 2007

The purposes of this study were to survey handicrafts and local products found in Chiang Rai Province and non-OTOP products, as well as products with its packages of handicrafts and local products, and to find out the on-going strategies for the development of handicrafts and local products in selected areas of Chiang Rai Province. Four hundred respondents out of such focus group were randomly sampled. These included Thai and foreign tourists, entrepreneurs, and producers of handicrafts and local products. For data gathering, the research instrument drawn for this study was a set of questionnaires. The data with applications of descriptive techques were systematically analyzed by frequency distribution, and percentage; were then presented with charts. Panel discussions on on-going strategies for the development and promotion of handicrafts and local products were conducted with the research project.

The findings of the study revealed that most female tourist, merchants, aged between 20 -30 years, and earned a bachelor's degree, as well as less than 5,000 baht of their monthly payments. In addition, house decorations and wood-carving products were mostly preferred for the tourists' buying. All the 8 aspects of the tourists' opinions towards handicrafts and local products were apparent that the Thai tourists' opinions were at a higher to the highest level in terms of their product identities, endurance, and utilization; otherwise, all the aspects of the foreign tourists' opinions towards Chiang

Rai's handicrafts and local products were stated that most male retired foreign tourists aged up to 60 years, and earned graduate degree, coming from the United States of America. Moreover, wood-carving products were mostly preferred for their buying. In fact, all the 8 aspects of the foreign tourists' opinions towards handicrafts and local products were at a higher to the highest level in terms of its reasonable prices, price taxes, product packages, non-chemical uses, various utilization of products, traditional reflections with its beliefs, names of manufacturers, product usages, as well as its local identities.

As for the entrepreneurs' opinions towards handicrafts and local products in selected areas of Chiang Rai Province, it was stated that most female entrepreneurs aged between 41 – 51 years, and earned primary education diploma, as well as 5,000 – 10,000 baht of their monthly payments. In addition, decorations were mostly preferred for their buying. The findings of all the aspects were apparent that the entrepreneurs' opinions towards handicrafts and local products were at a higher to the highest level in terms of product endurances, utilization, packages, and non-chemical uses.

Overall, in order to promote the on-going strategies for the development and enhancement of handicrafts and local products designed by local artists and inherited by their artist experiences, rustic life existence, cultural identities, traditional customs, ritual ceremonies and beliefs, it was suggested that the provisions for the enhancement of the local handicraft producers' awareness of local product identities on such community's ways of life, traditional cultures, social values, and aesthetic expressions be required. At present, in order to maintain and develop handicrafts and local products available in our ways of life, as well as economic and social developments, it was recommended that the provision for the enhancement of such community's databases on local handicrafts be required.

Key Word : Handicrafts and Local Products / Chiang Rai Handicrafts

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อ	จ
Abstract	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 คำถามหลักของโครงการวิจัย	3
1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.7 แนวทางในการนำเสนอผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์	4
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	5
2.1 งานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน	5
2.2 การอนุรักษ์ พัฒนาและวิเคราะห์หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน	17
2.3 หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในจังหวัดเชียงราย	31
2.4 หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านกับการท่องเที่ยว	33
2.5 แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เพื่อการท่องเที่ยว	35
2.6 กระบวนการวิจัยและพัฒนาและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	37
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	49
3.1 ขั้นตอนของการวิจัย	49
3.2 วิธีการดำเนินงาน	50
3.3 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล	51

สารบาญ (ต่อ)

	หน้า
3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	52
3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	54
3.6 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	55
3.7 กิจกรรมที่จัดในกระบวนการวิจัย	57
3.8 การจัดทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	62
บทที่ 4 ผลการศึกษา	63
4.1 บริบทหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย	64
4.2 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลส่วนพื้นฐาน ของนักท่องเที่ยวชาวไทย	75
4.3 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลส่วนพื้นฐาน ของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	88
4.4 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลส่วนพื้นฐาน ของผู้ประกอบการ	101
4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ	113
4.6 ผลการสำรวจประเภทและแหล่งผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน	114
4.7 ผลการศึกษางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา	114
4.8 ผลการคัดสรรงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะ	120
4.9 ผลการจัดเสวนาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาสินค้าหัตถกรรมและ ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน	124
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	126
5.1 สรุปผลการศึกษา	127
5.2 สรุปผลการสำรวจประเภทและแหล่งผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน	136
5.3 สรุปผลงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา	136

สารบาญ (ต่อ)

	หน้า
5.4 สรุปผลการคัดสรรงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะ	136
5.5 สรุปผลการศึกษาการจัดเสวนาเพื่อหาแนวทางพัฒนาหัตถกรรม และผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีอยู่ในจังหวัดเชียงราย	137
5.6 ข้อค้นพบ	138
5.7 สรุปผลตามคำถามการวิจัย	139
5.8 การอภิปรายผล	141
5.9 ข้อเสนอแนะ	146
บรรณานุกรม	148
ภาคผนวก	151

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยแบ่งตามเขตพื้นที่	53
ตารางที่ 3.2 ตารางกิจกรรมที่จัดในกระบวนการวิจัย	57
ตารางที่ 4.1 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเมือง	64
ตารางที่ 4.2 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเทิง	65
ตารางที่ 4.3 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอพาน	66
ตารางที่ 4.4 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเชียงแสน	66
ตารางที่ 4.5 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอขุนตาล	67
ตารางที่ 4.6 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเวียงชัย	68
ตารางที่ 4.7 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเวียงป่าเป้า	68
ตารางที่ 4.8 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอแม่จัน	69
ตารางที่ 4.9 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอพญาเม็งราย	70
ตารางที่ 4.10 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเมือง	71
ตารางที่ 4.11 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง	71
ตารางที่ 4.12 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอป่าแดด	72
ตารางที่ 4.13 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอแม่สรวย	72
ตารางที่ 4.14 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอแม่สาย	73
ตารางที่ 4.15 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลส่วนพื้นฐานของนักท่องเที่ยวชาวไทย	75
ตารางที่ 4.16 แสดงจำนวนและร้อยละของสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ที่นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเลือกซื้อ	77
ตารางที่ 4.17 แสดงจำนวนและร้อยละ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย ต่อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย	78
ตารางที่ 4.18 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลส่วนพื้นฐาน ของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	88

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.19 แสดงจำนวนและร้อยละ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ต่อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย	92
ตารางที่ 4.20 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป	101
ตารางที่ 4.21 แสดงจำนวนและร้อยละของสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ที่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมเลือกซื้อ	103
ตารางที่ 4.22 แสดงจำนวนและร้อยละ ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อ สินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย	104
ตารางที่ 4.23 แสดงงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยว ให้ความสนใจและควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา	114
ตารางที่ 4.24 แสดงผลการคัดสรรงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ที่มีคุณค่าทางศิลปะ	120

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิด	3
ภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการวิจัยกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม	39

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

งานศิลปหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เป็นผลผลิตทางภูมิปัญญา อาศัยฝีมือจิตวิญญาณและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่และสังคม ถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง ในฐานะที่เป็นมรดกทางภูมิปัญญาของมนุษยชาติ แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ ซึ่งนับวันมีแต่จะเสื่อมสูญไปตามความเปลี่ยนแปลงของความเจริญยุคใหม่ ความสำคัญของการสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน จะนำไปสู่ความเจริญอกงาม ในสังคม ทั้งนี้ เนื่องจากก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าที่ดำรงแก่ชีวิต ยังสะท้อนให้เห็นถึง ความเชื่อ ความศรัทธา วิถีชีวิตของกลุ่มคนในท้องถิ่นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะความเป็นล้นนาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมของท้องถิ่นอื่นๆ

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดหนึ่งใน 22 จังหวัดของประเทศไทย ที่ได้รับการคัดเลือกกว่าเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูงทางด้านการท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยว ศึกษา และเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก จังหวัดเชียงรายมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ปัจจุบันรัฐบาลมีโครงการทางการท่องเที่ยวที่มีจังหวัดเชียงรายรวมอยู่ในพื้นที่เป้าหมายหลายโครงการ อาทิ โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ โครงการหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ และโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง จังหวัดเชียงรายมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญและหลากหลาย ทั้งทรัพยากรทางการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน และศาสนา และประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม ทำให้จังหวัดเชียงรายมีความพร้อมในการรองรับการพัฒนาทางการท่องเที่ยว

งานศิลปหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน นับเป็นงานอีกด้านหนึ่ง ที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยว ศึกษา ซึ่งศิลปหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านนั้นยังครอบคลุมวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาของประชาชนในพื้นที่นั้นๆ และยังมีส่วนช่วยในเรื่องของการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และด้านเศรษฐกิจ สังคมอีกด้วย งานศิลปหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านถือเป็นผลงานที่มีคุณค่าทางสุนทรียภาพ และ ถ่ายทอดทางภูมิปัญญา อาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และมีการพัฒนาสืบทอดต่อกันมา กาลเวลาทำให้งานหัตถกรรม และผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน พัฒนาจากสิ่งของเครื่องใช้ธรรมดา มาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มี

รูปลักษณะงดงามในเชิงศิลปะ ลักษณะเช่นนี้จึงมีใช้สิ่งของที่สนองประโยชน์ใช้สอยเท่านั้น ยังผลิตขึ้นเพื่อสนองความพึงพอใจทางสุนทรียภาพอีกด้วย (ไทยประกันชีวิต, 2545 : 3)

สำหรับงานศิลปหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในจังหวัดเชียงรายที่เป็นที่รู้จัก และมีชื่อเสียง เช่น เครื่องถ้วยเวียงกาหลง เครื่องปั้นดินเผาอดยดินแดง งานแกะสลักไม้ถ้าผาตอง สลักด้ามกระบวย (น้ำบวย) ประติษฐ์ทอตุ่ง อำเภอกะเทิง ตุ่งเชียงแสน อำเภอยางแสน ผ้าทอพื้นเมืองไทลื้อ อำเภอยางของ ผ้าทอ อำเภอแม่จัน งานแกะสลักหยก เจียรไนอัญมณี อำเภอแม่สาย ผลิตภัณฑ์ชาวเขา เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับเนื้อกับชาแม่สลอง ชาแม่สรวย อำเภอแม่สรวย เป็นต้น งานศิลปหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านอีกหลายชนิดหลายพื้นที่ ยังขาดการรวบรวมองค์ความรู้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและเผยแพร่ และพัฒนาสู่การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย เพื่อดึงดูดและสร้างความสนใจให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ดังนั้นงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงรายอีกมากที่ควรได้รับการสนับสนุน ให้เป็นจุดนำเสนอทางด้านการท่องเที่ยวและควรทำการศึกษาเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลให้นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวและสนใจงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ทั้งยังตอบสนองโครงการงานวิจัยชุดโครงการธนาคารข้อมูล เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนของจังหวัดเชียงราย โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ซึ่งผลการศึกษาที่ได้รับ จะนำไปเป็นฐานข้อมูลของกับงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์อันดีต่อเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อมโดยรวม อีกทั้งเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1.2.1 เพื่อสำรวจงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย
- 1.2.2 เพื่อสำรวจงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ไม่ใช่สินค้า OTOP ที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา
- 1.2.3 เพื่อสำรวจรายการและรูปแบบของงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่เป็นงานศิลปะอันควรค่าแก่การส่งเสริม อนุรักษ์ และเผยแพร่
- 1.2.4 เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในรูปแบบที่เหมาะสม

1.3 คำถามการวิจัย

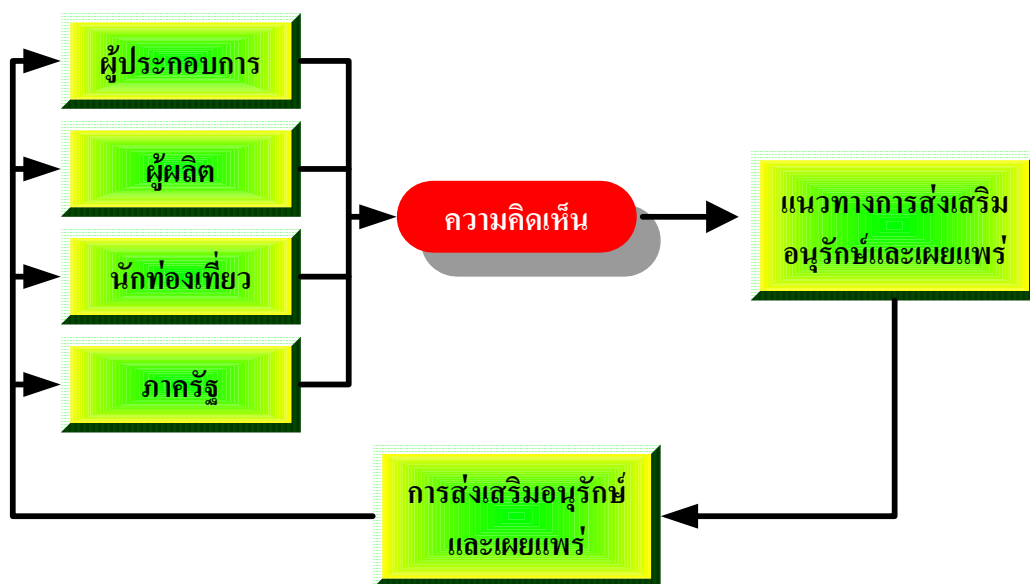
1.3.1 สินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงรายมีกี่ประเภท และมีแหล่งผลิตที่ใด

1.3.2 หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านใดบ้างที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา

1.3.3 มีงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านใด ที่ถือเป็นศิลปะที่ควรค่าแก่การส่งเสริมอนุรักษ์และเผยแพร่

1.3.4 แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านควรมีรูปแบบเช่นไร

1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ข้อมูล รายการ ประเภท และแหล่งผลิต ของสินค้าหัตถกรรม และผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย

1.5.2 รายการหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา

1.5.3 รายชื่อและรูปแบบของหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์ ที่โดดเด่นด้านศิลปะควรได้รับการพัฒนา ส่งเสริม อนุรักษ์ และเผยแพร่

1.5.4 แนวทางการส่งเสริม พัฒนางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในรูปแบบที่เหมาะสม

1.6 นิยามคำศัพท์เฉพาะ

หัตถกรรม หมายถึง สิ่งที่ประดิษฐ์ขึ้นด้วยมือ จัดทำหรือผลิตขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ในด้านต่างๆ เช่น ของใช้ในบ้านหรือในครัวเรือน โดยเน้นของจังหวัดเชียงราย

ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน หมายถึง ผลงานที่เกิดขึ้นจากฝีมือช่างของคนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งของเชียงราย การประดิษฐ์สร้างสรรค์เป็นไปตามเทคนิคและรูปแบบที่ถ่ายทอดกันมาในครอบครัว โดยมีจุดประสงค์หลักคือ ทำขึ้นเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ภูมิปัญญาของชุมชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง ที่มีการก่อเกิดรักษา อนุรักษ์ สืบต่อจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน หมายถึง การมีส่วนร่วมของ นักวิจัย ผู้ประกอบการ ผู้ผลิต และนักท่องเที่ยว ในการแสดงความคิดเห็น และเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่เหมาะสมกับจังหวัดเชียงราย

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการของการทำงานร่วมกัน โดยอาศัยการสืบสวนหาปัญหาและข้อโต้แย้งร่วมกันเป็นกลุ่ม วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและการแก้ไขปัญหา

1.7 แนวทางในการนำเสนอผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.7.1 เป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อให้ผู้ใช้งานวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้นำข้อมูลจากผลการวิจัยไปใช้เพื่อการส่งเสริม พัฒนา อนุรักษ์และเผยแพร่ สินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงรายให้เข้าสู่สินค้า OTOP ต่อไป

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาค้นคว้าเรื่องหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการสนับสนุนการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย เป็นการศึกษาเพื่อสำรวจงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีอยู่ในจังหวัดเชียงรายที่ยังไม่ใช้สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ควรจะได้รับ การส่งเสริมและพัฒนา และเป็น การสำรวจการและรูปแบบของงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่เป็นศิลปะอันควรค่าแก่ การส่งเสริม อนุรักษ์และเผยแพร่ และหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนา งานหัตถกรรมและ ผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในรูปแบบที่เหมาะสม คณะผู้วิจัยได้ศึกษา ทบทวนตำรา เอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการวิจัย โดยศึกษาเนื้อหา แนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ใน ประเด็นดังต่อไปนี้

- 2.1 งานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน
- 2.2 การอนุรักษ์ พัฒนาและวิเคราะห์หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน
- 2.3 หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในจังหวัดเชียงราย
- 2.4 หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านกับการท่องเที่ยว
- 2.5 แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อ การท่องเที่ยว
- 2.6 กระบวนการวิจัยและพัฒนาและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

2.1.1 ความหมายของหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

ความหมายหัตถกรรม คำว่าหัตถกรรม (Handicraft) ได้มีผู้รู้และนักวิชาการได้ ให้ความหมายและคำจำกัดความไว้หลายท่าน มีปรากฏทั้งเอกสารทั่วไปและงานวิจัย ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 1280) ได้ให้คำจำกัด ความของคำว่า “หัตถกรรม” หมายถึง งานช่างที่ทำด้วยมือ โดยถือประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2532 : 13) กล่าวถึงหัตถกรรมว่า หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้ประโยชน์เป็นสำคัญ รูปแบบของงานหัตถกรรมพัฒนาขึ้นตามความชำนาญของช่างและการปรับปรุงเพื่อสนองประโยชน์ให้ดียิ่งขึ้น

หัตถกรรมไทย (2545 : คำนำ) หัตถกรรม หมายถึง การผลิตด้วยมือ แต่ใช้หรือไม่ว่าทุกสิ่งแท้จริงกลับกำเนิดจากความคิดในสมองทั้งสิ้น เราผลิตสิ่งต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการใช้สอยเพื่อความพึงพอใจ และเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แนวคิดพื้นฐานแรกในการสร้างงานหัตถกรรมของคนเรา จึงมีจุดเริ่มต้นจากการที่มนุษย์ ต้องการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับกิจวัตรในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีมากมายหลายกิจกรรมด้วยกัน โดยงานหัตถกรรมบางประเภทต้องใช้เวลาในการพัฒนาสืบทอดหลายชั่วอายุคน

วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ (2545 : 4) ผู้เชี่ยวชาญงานด้านวัฒนธรรมของไทยกล่าวว่า งานหัตถกรรมเป็นงานที่เกิดขึ้นจากฝีมือช่างในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ ทำขึ้นเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน งานหัตถกรรมอาจถ่ายทอดอิทธิพลแก่กันและกัน ระหว่างท้องถิ่นหนึ่งสู่อีกท้องถิ่นหนึ่งได้แต่ต้องปรับให้เข้ากับสภาพของท้องถิ่นใหม่ ที่รับเอาเข้ามาจนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นขึ้น

สมชัย พัวพันพัฒนา (2531 : 1) กล่าวว่า หัตถกรรม หมายถึง สิ่งของเครื่องใช้ที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นด้วยทักษะ โดยมุ่งเพียงเพื่อสนองประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวันเท่านั้น งานหัตถกรรมเป็นการกระทำขึ้นด้วยมือ อาศัยอุปกรณ์และเครื่องมือแบบง่าย มิได้นำเครื่องจักรกลมาช่วย ฉะนั้นผลงานที่เป็นงานหัตถกรรม จึงเป็นผลงานที่ทำขึ้นโดยใช้มือช่วยทั้งสิ้น

ความรู้ในการสร้างงานหัตถกรรมได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาภายในครอบครัว หรือ การแลกเปลี่ยนกันระหว่างเพื่อนบ้าน การผลิตงานซ้ำๆ เพื่อตอบสนองความต้องการใช้สอยของผู้คนในชุมชน ทำให้ช่างเกิดความชำนาญในการสร้างสรรค์งาน ความชำนาญและประสบการณ์ที่ได้รับการบ่มเพาะมาเป็นเวลานานนี้เอง ที่มักนำไปสู่การสร้างงานที่มีคุณค่าทางสุนทรียภาพสูง และมีความงามทางศิลปะ ทำให้จากงานหัตถกรรมธรรมดากลายเป็นงานที่เรียกว่า ศิลปหัตถกรรมที่ สวยงามน่าใช้ แฝงสุนทรียภาพและภูมิปัญญาของผู้สร้าง ด้วยเหตุนี้ งานศิลปะที่เกิดจากศิลปินพื้นบ้าน จึงแตกต่างจากงานของศิลปินทั่ว ๆ ไปตรงที่ คุณค่าของศิลปะที่เกิดจากความชำนาญและความรู้ที่ส่งผ่านทางประเพณีการสร้างงานซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มากกว่าจะเกิดจากอารมณ์หรือแรงบันดาลใจส่วนตัว (ไทยประกันชีวิต 2545 :4)

จากการให้คำจำกัดความของคำว่า “หัตถกรรม” ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า หัตถกรรม คืองานที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยมือเป็นงานฝีมือ หรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากทักษะทางมือ ด้วยกรรมวิธีและความชำนาญ เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยเป็นสำคัญต่อเมื่อนั้น ๆ ใช้ประโยชน์ได้ดีแล้ว ตัวอย่างเช่น งานเครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักสาน งานถักทอ งานแกะสลัก เป็นต้น แต่ด้วยความชำนาญและฝีมือของช่างบางคนที่มีความสามารถสูงทำให้สร้างสรรค์ผลงานที่มีความงดงามและมีคุณค่าทางศิลปะ แต่กระนั้นก็ตามความงามและความเป็นศิลปะในงานหัตถกรรม ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์ใช้สอยเป็นหลักทั้งความงามและความเป็นศิลปะ เป็นเพียงองค์ประกอบเสริมเท่านั้น ต่างกับงานวิจิตรศิลป์ (Fine Arts) ซึ่งผู้สร้างหรือศิลปินสร้างขึ้นด้วยความประสงค์เพื่อความงามและศิลปะเป็นหลัก

ความหมายของผลิตภัณฑ์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542 (2546 : 727, 794) ให้ความหมายคำว่า ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สิ่งที่ทำขึ้น ประกอบขึ้นตามที่ต้องการด้วย อาศัยแรงงานหรือเครื่องมือ ส่วนคำว่าพื้นบ้านหมายถึง เฉพาะถิ่น

ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งที่ทำหรือผลิตขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์เราในด้านต่าง ๆ เช่น ของใช้ในบ้านหรือในครัวเรือน รวมไปถึงของใช้เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เราใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ถ้วยชาม ภาชนะต่าง ๆ เครื่องนุ่งห่ม

ดังนั้นเมื่อนำความหมายรวมกัน จึงหมายถึง สิ่งที่ต้องการประกอบเป็นชิ้นตามที่ต้องการด้วยอาศัยแรงงานมนุษย์ หรือเครื่องทุ่นแรงที่สร้างขึ้นตามท้องถิ่นของตนเอง

คำว่าพื้นบ้าน ตามความหมาย ของคติชนวิทยา คือ กลุ่มชนที่มีลักษณะร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นองค์ประกอบร่วมที่ทำให้เป็นกลุ่มชน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ต่างกันไปและต้องการดำรงสภาพของตนอย่างอิสระจึงถือว่ากลุ่มมีวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นของตนเอง

พื้นบ้าน (Local) หมายถึง กลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่ง จะเป็นกลุ่มใดก็ได้ที่มีเอกลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน เอกลักษณ์ที่ร่วมกันนี้อาจจะเป็นการดำรงเลี้ยงชีวิตด้วยอาชีพเดียวกัน พวกเดียวกัน บุคคลเหล่านั้นจึงมีขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นสมบัติร่วมกัน

ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน (Local Product) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากฝีมือช่างของคนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง การประดิษฐ์สร้างสรรค์เป็นไปตามเทคนิคและรูปแบบที่ถ่ายทอดกันมาในครอบครัวโดยตรงจาก ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อและแม่ โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน จะมีรูปแบบทางวัฒนธรรม ลักษณะทั่วไปมักไม่เน้นการขัดเกลาให้งดงามหรือละเอียดอ่อน วิจิตรพิสดาร ซึ่งส่วนมากองค์ประกอบของชิ้นงานก็ไม่ค่อยมีลีลา รูปลักษณะที่ประณีตซับซ้อนมากเกินไป

จึงสรุปได้ว่าผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน หมายถึง ผลงานที่ทำการประดิษฐ์หรือสร้างขึ้น ตามความมุ่งหมายที่ต้องการเป็นสิ่งที่ทำขึ้น เป็นผลงานโดยฝีมือของคนในท้องถิ่น สร้างตาม ขนบธรรมเนียมพื้นบ้าน เช่น ผลิตเป็นเครื่องมือทางการเกษตร สิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน หรือ สิ่งของสำหรับใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น จะทำขึ้นโดยมีลักษณะที่มีองค์ประกอบร่วมกันอยู่ของ คนในท้องถิ่นด้วย ทำให้มีสภาพเป็นของตนเอง เฉพาะถิ่น

งานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านนั้นมีทั้งส่วนที่เป็นสิ่งเดียวกัน ซึ่งมีส่วนคาบ เกี่ยวกันอยู่และมีทั้งความแตกต่างกัน จากความหมายที่กล่าวไว้ งานหัตถกรรมเป็นผลงานที่เป็น ขึ้นงานประดิษฐ์ ทำขึ้นด้วยการเน้นเรื่องการสร้างจากฝีมือมนุษย์ ตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ซึ่ง ก็เป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ที่ช่างทำขึ้นเป็นเครื่องมือหรือศิลปะประดับ แต่งงานหัตถกรรมที่ทำขึ้น ในแง่ความงามทางศิลปะเน้นอารมณ์สุนทรีภาพ ก็จะไม่ใช้คำว่าผลิตภัณฑ์จะใช้คำว่า ศิลปะหัตถกรรมแทน ส่วนผลิตภัณฑ์พื้นบ้านนั้นเป็นสิ่งที่ชาวบ้านหรือคนในท้องถิ่นผลิตขึ้น ซึ่งมีอยู่ หลายประเภท เช่น เครื่องอุปโภค อาหาร เครื่องดื่ม ยาสมุนไพร เครื่องนุ่งห่ม เครื่องประดับ สิ่งของ เครื่องใช้ในครัวเรือน รวมทั้งงานหัตถกรรมต่าง ๆ

สำหรับหัตถกรรม กับ ผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่เป็นผลงาน สิ่งประดิษฐ์โดยฝีมือช่าง มี ลักษณะใกล้เคียงหรือมีสัญลักษณ์ที่มีองค์ประกอบร่วมกันอยู่ เพียงแต่ หัตถกรรม จะเป็นการทำ ขึ้นด้วยมือ และใช้ฝีมือในการประกอบงาน ส่วนผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นโดยชาวบ้าน ที่มีวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นแบบแผนตามท้องถิ่น ซึ่งมักเป็นของดั้งเดิม ที่มีถ่ายทอดสืบต่อกันมา สำหรับหัตถกรรมส่วนใหญ่จะจัดอยู่ใน ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน นอกจากหัตถกรรม ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ใช้สอย ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน จะเกี่ยวข้องกับงานประเพณีและศาสนา และจะจัดเป็น งานวิจิตรศิลป์ (Fine Arts) หรือประณีตศิลป์ก็มักจะเป็นหรือเป็นงานหัตถกรรมศิลป์

สรุปได้ว่า งานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน คือ งานช่างที่ทำด้วยฝีมือกลุ่ม ชนที่มีเอกลักษณ์แตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิศาสตร์ เพื่อตอบสนองความต้องการในการใช้สอย โดยอาศัยอุปกรณ์และเครื่องมือแบบง่ายมาช่วยโดยใช้ความชำนาญและความรู้ส่งผ่านประเพณี ความเชื่อ โดยผสมผสานความงาม ความเป็นศิลปะ มาเป็นองค์ประกอบเสริมให้กับงาน

2.1.2 ความสำคัญของงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

ผลงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ของมนุษย์ ชาติที่ได้ทิ้งร่องรอยแห่งการวิวัฒนาการของมนุษย์ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาความเป็นมาของบรรพบุรุษ ซึ่งทำให้เราได้ทราบว่าในแต่ละยุคแต่ละสมัยนั้นมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง มีวัฒนธรรม ประเพณี ความ เชื่อ วิถีชีวิต ความเป็นมา และสภาพสังคมอย่างไร สิ่งเหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดไว้ในผลงาน

ศิลปหัตถกรรม ซึ่งมนุษย์ได้สร้างสรรค์ควบคู่กันโดยตลอด บางประเภทได้เสื่อมสลายไปตามสภาพของวัสดุที่ใช้บางประเภทก็ยังคงสภาพให้เห็นได้ในปัจจุบัน เช่น เครื่องมือหิน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องรัก เครื่องโลหะ ฯลฯ นอกจากนี้ก็ยังมี งานวิจิตรศิลป์ เช่น การเขียนบนผนังถ้ำ และลวดลายสลักหิน ตลอดจนลวดลายปูนปั้นต่าง ๆ

ผลงานศิลปหัตถกรรมเหล่านั้นยังเป็นการแสดงให้เห็นการวิวัฒนาการ การเชื่อมโยง และสืบทอดฝีมือช่างของงานช่างแต่ละประเภทมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแต่ละแหล่งแต่ละท้องถิ่นก็ได้สืบทอดฝีมือช่างและกรรมวิธีตามสายช่าง เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นของชาติ เช่นที่เห็นกันในปัจจุบัน

ความสำคัญของผลงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านพอจะแบ่งยุคตามความสำคัญออกเป็น 2 ยุค คือ

1) ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในยุคโบราณ อันเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

- แสดงถึงความเป็นอยู่ของมนุษย์
- แสดงถึงวัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ
- แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ทางเชื้อชาติ
- แสดงถึงความเจริญหรือความเสื่อมทางสังคม เมืองหรือประชาชน

2) ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในยุคปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2528 : 18)

- สร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ใช้สอย
- สร้างสรรค์เพื่อเศรษฐกิจ
- สร้างสรรค์เพื่อผลทางด้านจิตใจ

งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นงานที่ชาวบ้านคิดทำขึ้นเพื่อสนองประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ซึ่งงานศิลปหัตถกรรมเหล่านี้จะมีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของชาวบ้านทั้งโดยตรงและทางอ้อมมาตลอด ทุกยุคทุกสมัย เพราะงานศิลปหัตถกรรมเหล่านั้น เป็นอุปกรณ์ในการกินอยู่หลับนอน เกื้อกูลแก่การบริโภคปัจจัยสี่ อันเป็นความจำเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของมนุษย์เรา เช่น การบริโภคอาหาร ก็จำเป็นต้องมีภาชนะสำหรับหุงต้ม มีภาชนะสำหรับใส่อาหาร แม้แต่ในการประกอบอาชีพเครื่องมือเครื่องใช้ในงานหัตถกรรม และยังช่วยให้เกิดความสะดวกและประหยัดเวลาแรงงาน และถ้าหากว่าศิลปกรรมใด ที่สร้างขึ้นมาด้วยความประณีตงดงามก็ยังคงเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อจิตใจ และช่วยให้สิ่งแวดล้อมนั้นน่าอยู่ ทำให้เกิดความสุขและเบิกบานเมื่อได้สัมผัสหรือพบเห็นอีกด้วย (สมชัย พัวพันพัฒนา, 2531 : 21-24)

ศิลปะชาวบ้านเป็นศิลปะที่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมาตามความคิด ความรู้สึกของผู้สร้าง มีเนื้อหาและรูปแบบเรียบง่ายตามความสามารถของชาวบ้านที่ยังไม่ได้ขัดเกลาด้วยวิชาการทางศิลปะ ความงามของศิลปะชาวบ้านมิได้เป็นไปตามหลักวิชาสุนทรียศาสตร์ ซึ่งต่างไป

จากงานศิลปะประเภทอื่นๆ โดยเฉพาะศิลปะสมัยใหม่ ซึ่งมีความงามตามกฎเกณฑ์และทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ศิลปะชาวบ้านจึงเป็นศิลปะที่ประชาชนทั่วไปสามารถรับรู้ได้ไม่ยาก

คุณค่าของศิลปะชาวบ้านที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เอกลักษณะหรือลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นวิถีชีวิตชนบประเพณี และความเชื่อของคนในถิ่นนั้นๆ ศิลปะชาวบ้านสะท้อนให้เห็นค่านิยมและการแสดงออกทางสุนทรียภาพ (Aesthetic expression) ของท้องถิ่น ซึ่งชาวบ้านแสดงออกมาในงานศิลปหัตถกรรม การร้องรำทำเพลง และการแสดงที่แตกต่างกันไป (วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ, 2546 : 25 - 26)

สรุปได้ว่า ความสำคัญของงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเป็นวัตถุทางวัฒนธรรมที่ไม่เพียงแต่จะสะท้อนวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คนบนแผ่นดินเท่านั้น หากยังสะท้อน ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ที่สั่งสมสืบทอดกันมา รุ่นแล้วรุ่นเล่า ที่สามารถนำไปสู่การศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน ของแต่ละกลุ่มชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

2.1.3 วิวัฒนาการของหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์

กล่าวกันว่า งานหัตถกรรมอาจย้อนไปได้ถึงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อมนุษย์เริ่มรู้จักเอาก้อนหินขนาดเหมาะสมมาแกะเกาเป็นเครื่องมือเครื่องใช้อย่างหยาบๆ ชัดเกลารูปทรงกระทั่งประยุกต์ดัดแปลงใช้ไม้มาทำด้ามให้จับถือได้สะดวก กลายเป็นขวานหิน ซึ่งเป็นเครื่องมือชิ้นแรกๆ ที่คนเราประดิษฐ์ขึ้น ในการพัฒนาการอันยาวนานของมนุษยชาติ ซึ่งต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงยุคโลหะ

งานหัตถกรรมที่ค้นพบในประเทศไทย สามารถนับย้อนไปได้ถึงสมัยก่อนประวัติศาสตร์เมื่อประมาณ 7000 ปีมาแล้ว โดยเชื่อว่ามนุษย์พยายามที่จะนำวัสดุจากธรรมชาติที่มีอยู่ มาดัดแปลงเป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ใช้สอยในการดำรงชีพ เริ่มจากการคัดเลือกก้อนหินที่มีลักษณะและขนาดที่เหมาะสมมาทุบหรือแกะเกา เครื่องมือหินกะเทาะนี้ถูกค้นพบในบริเวณแหล่งวัฒนธรรมก่อนประวัติศาสตร์บ้านเก่า ตำบลจระเข้ม่อก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี และบริเวณแหล่งประวัติศาสตร์อื่นๆ อีกหลายแห่งด้วยกัน (ไทยประกันชีวิต, 2545 : 4)

หลักฐานการค้นคว้ากำเนิดเก่าแก่ที่สุดของงานหัตถกรรม อาจเริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์นับหมื่น ๆ ปีมาแล้ว โดยที่มนุษย์พยายามจะสร้างเครื่องมือ เครื่องใช้ชิ้นแรกขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการในการใช้สอยเพื่อเป็นเครื่องช่วยให้สภาพการดำรงชีวิตดีขึ้น หัตถกรรมชิ้นแรกของมนุษย์ควรจะได้แก่ หินก้อนแรกที่มนุษย์เก็บมาแล้วเอาหินหรือวัสดุอื่น ๆ ทุบ

กะเทาะ ให้หินมีรูปร่างผิดไปจากเดิม เพื่อให้หินกะเทาะนั้น มีลักษณะเป็นเครื่องมือสำหรับใช้ทุบ สับ ตัด สิ่งอื่น ๆ ได้ตามความต้องการ โดยนัยนี้ ถือว่าเครื่องมือหินกะเทาะนับเป็น “หัตถกรรม” หรือ “ประดิษฐ์กรรม” ที่เกิดขึ้นจากฝีมือมนุษย์เป็นครั้งแรก และได้พัฒนาเรื่อยมา

จากการประดิษฐ์คิดค้นที่กระทำสืบต่อกันมาเป็นเวลานานนับร้อยพันปี ช่วยให้มนุษย์เกิดความชำนาญและเรียนรู้ในการเลือกสรรวัตถุดิบ เรียนรู้ในการปรับปรุงพัฒนารูปแบบของ หัตถกรรมประเภทต่าง ๆ ให้สามารถสนองประโยชน์ได้สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเมื่อหัตถกรรม เหล่านั้น มีความสมบูรณ์ในการใช้สอยแล้ว ความชำนาญความชัดเจนในกรรมวิธีจะช่วยให้ช่างหรือ ผู้สร้างงานหัตถกรรมประเภทต่าง ๆ ได้พัฒนาฝีมือให้สูงขึ้น ส่งผลให้งานหัตถกรรม มีความงามและมีคุณค่าทาง “ศิลปะ” เป็นการพัฒนางาน “หัตถกรรม” (Craft) ไปสู่งาน “ศิลปหัตถกรรม” (Art Craft) (การทองเที่ยว, 2532 : 13) เมื่อสังคมมนุษย์เจริญขึ้น งานหัตถกรรมก็ได้รับการพัฒนาขึ้นเป็นเงาตามตัว เพื่อตอบสนองความต้องการใช้สอยที่เพิ่มมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่า ความจำเป็นในการดำรงชีพเป็นแรงผลักดันสำคัญ ที่ก่อให้เกิดการสร้างงานหัตถกรรมขึ้นมากมาย ตั้งแต่การทำเครื่องปั้นดินเผาเพื่อเป็นภาชนะในการหุงต้ม ไปจนถึงการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ในการหาอาหาร เช่น งานจักสานเพื่อทำเครื่องมือดักสัตว์ (ไทยประกันชีวิต, 2545 : 7)

การสร้างงานหัตถกรรมของมนุษย์ได้พัฒนาเรื่อยมา เริ่มตั้งแต่การดัดแปลงวัตถุดิบ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติเพียงเล็กน้อย จนถึงนำวัตถุดิบธรรมชาติมาแปรรูปเพื่อสร้างเป็นงานหัตถกรรมที่มีรูปแบบใหม่แตกต่างไปจากรูปทรงของวัตถุดิบธรรมชาติ ดังเช่น การนำไม้ไผ่ หวาย ใบตาล ใบลาน มาจักเป็นดอกเพื่อสร้างเป็นเครื่องจักสาน การนำดินร่วนมาถลุง แล้วนำมาหลอม หล่อเป็นเครื่องใช้โลหะ ฯลฯ งานหัตถกรรมเหล่านี้มีกระบวนการในการสร้างที่ซับซ้อนมากขึ้น และเมื่อมนุษย์มีความเจริญมากขึ้นเท่าใด ความต้องการในการใช้สอยก็มีมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ในขณะเดียวกันมนุษย์มีความสามารถในการรับรู้เรื่องความงามได้ดีขึ้น งานหัตถกรรมจึงได้รับการพัฒนาให้มีความสวยงามควบคู่ไปกับประโยชน์ใช้สอย จนมีงานหัตถกรรมประเภทสร้างขึ้นเพื่อความงามมากกว่าประโยชน์ใช้สอยก็มี เช่น งานหัตถกรรมประเภทประณีตศิลป์หรืองานหัตถกรรมของราชสำนัก (Aristocratic craft) เป็นต้น

งานหัตถกรรมของราชสำนักนั้นแท้จริงก็พัฒนาไปจากงานหัตถกรรมพื้นบ้าน (Folk Craft) หรืองานหัตถกรรมชาวบ้านที่ประชาชนทั่วไปใช้สอยในชีวิตประจำวัน อันเป็นงานที่สร้างขึ้นอย่างง่าย ๆ มีรูปแบบที่เรียบง่าย ตามชนบประเพณีตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่น ต่อเมื่อเกิดชนชั้นปกครอง เกิดชนชั้นสูง งานหัตถกรรมที่ถูกนำมาใช้สอยจึงได้รับการพัฒนา ดัดแปลงให้หรูหรา มีความวิจิตรงดงามให้สมฐานะของผู้ใช้ ทำให้เกิดผลงานที่มีลักษณะเป็น

หัตถกรรมราชสำนัก และประณีตศิลป์มากขึ้นมา จึงสรุปได้ว่า งานหัตถกรรมดั้งเดิมนั้นเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่สร้างโดยประชาชน อันเป็นคนกลุ่มใหญ่ ต่อมาเมื่อมนุษย์พัฒนาขึ้นมาจนถึงยุคที่มีการอยู่ร่วมกันเป็นแว่นแคว้น มีเจ้าผู้ครองนคร มีระบบกษัตริย์ปกครองเมืองจึงเกิดหัตถกรรมชั้นสูงดังกล่าวอีกประเภทหนึ่ง นอกจากนี้เมื่อมนุษย์เจริญขึ้น งานหัตถกรรมที่เคยทำเพื่อใช้สอยในครัวเรือน หรืองานหัตถกรรม ที่ทำเพื่อแลกเปลี่ยนกับปัจจัยในการดำรงชีวิต เช่น การทอผ้าเพื่อแลกเปลี่ยนกับ ข้าวเปลือก หรือปัจจัยการดำรงชีวิตอื่น ๆ ที่ครอบครัวนั้น ๆ ไม่สามารถผลิตได้ การแลกเปลี่ยนนี้จะช่วยให้ประชาชนมีปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตพร้อมมูล เอื้ออำนวยให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ต่อมาเมื่อมีความต้องการหัตถกรรมมากทำให้การผลิตงานหัตถกรรมประเภทต่าง ๆ ขาดความสมดุลคือการผลิตและความต้องการมีปริมาณที่ไม่ทัดเทียมกัน จึงเกิดสื่อในการแลกเปลี่ยนแทนการแลกเปลี่ยนงานหัตถกรรมและสิ่งอื่น ๆ โดยตรงด้วยการนำหอยมาทำเป็นเบี้ย จนถึงการผลิต “เงิน” ขึ้นใช้แทนการแลกเปลี่ยนซื้อขายงานหัตถกรรมและสินค้าต่าง ๆ ในยุคต่อ ๆ มา การใช้สิ่งอื่นแลกเปลี่ยนแทนสินค้า หรือใช้เงินเป็นสิ่งทดแทนนี้ เป็นแรงกระตุ้นให้มีการผลิตงานหัตถกรรมเป็นจำนวนมาก จนเกิดการผลิตลักษณะหัตถกรรม (Industrial Craft) อันเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นอาชีพ ดังที่ปรากฏ

มนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินเก่า เริ่มรู้จักเอาก้อนหินขนาดเหมาะสมมาใช้เป็นเครื่องมือ ทุบ สับและตัด ที่เรียกทางโบราณคดีว่า เครื่องมือหินกะเทาะ มนุษย์สมัยต่อมาได้พัฒนาจนเป็น ขวานหินขัด หรือ ขวานฟ้า ที่สนองประโยชน์ใช้สอยได้ดีกว่าเดิม จากยุคหินเก่ามายุคหินกลาง อันเป็นระยะเวลาประมาณ 8,340 ปี ถึง 10,000 ปีที่ผ่านมา นักโบราณคดีพบหลักฐานบางอย่างที่บ่งบอกว่า มนุษย์สมัย 10,000 ปีที่แล้ว รู้จักหัตถกรรมประเภทถักทอ และเครื่องปั้นดินเผาแล้ว แต่ประเภทไหนจะเกิดก่อนหรือมาทีหลัง ยังไม่สามารถบอกได้ชัดเจน เพราะคุณสมบัติของเครื่องปั้นดินเผามีความคงทนกว่าหัตถกรรมประเภทถักทอมากเหตุแห่งการสันนิษฐานว่า หัตถกรรมถักทอมีความเป็นมาพอๆ กับเครื่องปั้นดินเผาเกิดจากการพบเครื่องปั้นดินเผาเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย ที่ถ้ำผีแมน จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นเครื่องปั้นดินเผาลายเส้น และลายเชือกทาบ อันเป็นหัตถกรรมประเภทถักทอ

อย่างไรก็ตาม มนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ได้พัฒนาวิธีการทำงานหัตถกรรม โดยเฉพาะเครื่องปั้นดินเผาได้อย่างมีคุณภาพสูงขึ้นเรื่อย ๆ เครื่องปั้นดินเผาลายขีดและเขียนสีบนผิวภาชนะ ซึ่งเป็นหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ ที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เป็นผลงานหัตถกรรมของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์บนดินแดนประเทศไทย ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเป็นงานศิลปหัตถกรรมระดับคุณภาพสูง และมีคุณค่าทางศิลปะอย่างยิ่ง

จากหลักฐานที่ได้จากแหล่งวัฒนธรรมก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยนอกจากหัตถกรรมประเภทถักทอ เครื่องปั้นดินเผาแล้ว สมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคโลหะก็พบว่ามนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ประมาณ 4,000 ปีมาแล้ว ได้เรียนรู้การหลอมโลหะ เพื่อทำเครื่องใช้ต่าง ๆ แล้ว และมีการนำลูกปัดแก้ว ลูกปัดหินมาใช้เป็นเครื่องประดับด้วย

ยุคประวัติศาสตร์ในประเทศไทยเริ่มประมาณ พ.ศ. 1,000 เป็นต้นมา โดยนักโบราณคดีค้นพบหลักฐานจำนวนมากที่บ่งบอกว่า ผู้คนสมัยประวัติศาสตร์อาศัยอยู่ในบริเวณประเทศไทยนั้น มีอารยธรรมและวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มชนแล้ว ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและพราหมณ์ หลักฐานเกี่ยวกับผลงานด้านศิลปหัตถกรรมก็พบว่ามีความก้าวหน้าถึงขั้นผลิตอุตสาหกรรมแล้ว

ช่วงพุทธศตวรรษที่ 11 - 13 นักประวัติศาสตร์โบราณคดีเชื่อว่าในดินแดนประเทศไทยมีชุมชนที่รวมตัวเป็นอาณาจักร หรือแคว้น มีการปกครองแบบนครรัฐแล้วหลายอาณาจักร เช่น อาณาจักรทวารวดี ซึ่งสันนิษฐานว่า มีศูนย์กลางอยู่บริเวณภาคกลางของประเทศไทย มีผลงานด้านศิลปกรรม อันมีลักษณะเฉพาะจนได้รับการขนานนามรูปแบบว่า สกุลช่างทวารวดี มีงานศิลปหัตถกรรมจำนวนมากมาที่สร้างให้เพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน และสนองความเชื่อและใช้ในพิธีกรรมส่วนใหญ่เป็นเครื่องปั้นดินเผา ตุ๊กตารูปสัตว์ต่าง ๆ ไปจนถึงเครื่องประดับที่ทำด้วยลูกปัดสี และหินสีหลากหลาย

ในภาคอีสาน โดยเฉพาะเขตอำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ไปจนถึง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ พบแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา “ขอม” ที่นักโบราณคดีประมาณว่ามีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 16 ลงมา ส่วนใหญ่เป็นเครื่องปั้นดินเผาแกร่ง (Stone Ware) และแบบเคลือบ (Glazed Ware) ส่วนมากมีสีเข้ม และมีพัฒนาการเคลือบในเทคโนโลยีระดับสูง การผลิตน่าจะเป็นระดับหัตถกรรมแล้ว

ประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ 18 วีรบุรุษของชนชาติไทย 2 ท่าน ได้สถาปนากรุงสุโขทัยขึ้นเป็นราชธานีของชนชาติไทย อาณาจักรสุโขทัยรุ่งเรืองอยู่ประมาณ 200 ปี มีหลักฐานบ่งบอกความเจริญมากมายของคนไทยในยุคนั้นงานศิลปหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงที่สุดของสมัยสุโขทัยคือ เครื่องปั้นดินเผาที่เรียกว่า สังคโลก

แคว้นล้านนาไทยในอดีต ก็คืออาณาจักรบริเวณภาคเหนือตอนบนในปัจจุบันและอาณาจักรร่วมยุคร่วมสมัยกับอาณาจักรสุโขทัยและอยุธยา ศิลปกรรมของกลุ่มชาวไทยในแต่ละอาณาจักรมีเอกลักษณ์ของตนเองที่แตกต่างกันไป ในขณะที่เดียวกันก็มีบางส่วนที่ถ่ายทอดผสมผสานซึ่งกันและกัน ในขณะที่ทางอาณาจักรสุโขทัยโด่งดังเรื่องการหล่อพระพุทธรูป และทำเครื่องสังคโลก

ล้านนาไทยก็มีฝีมือทางพุทธประติมากรรม เช่น พระพุทธรูปแบบเชียงแสนอันลือเลื่อง เครื่องปั้นดินเผาจากเตาเวียงกาหลงที่อยู่ เขตอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายปัจจุบันนั้น โด่งดังเนิ่นนานแล้วในเชิงคุณภาพและเทคโนโลยีการผลิตระดับสูง โดยเฉพาะความสามารถในการเคลือบน้ำยาได้บางและสม่ำเสมอทั่วถึงกัน ตั้งแต่ปากจนถึงส่วนก้น ในวงการผู้สันตติกรรมเรื่องเครื่องปั้นดินเผายกย่องว่า เครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลงมีฝีมือทัดเทียมเครื่องเคลือบสีน้ำเงินขาวของจีนยุคราชวงศ์ซ้อง ชาวล้านนามีศิลปหัตถกรรมเป็นเอกลักษณ์สืบมาจนถึงปัจจุบันอีกมากมาย เช่น การทำเครื่องเงิน การแกะสลักไม้ การทำเครื่องเงิน เป็นต้น

อาณาจักรล้านนาไทย ถือเป็นอาณาจักรเก่าแก่ ในบริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยปัจจุบัน จึงมีพัฒนาการมาเป็นเวลายาวนานในด้านศิลปกรรมอันหลอมรวมมาจากวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม อีกทั้งเหตุการณ์ด้าน ประวัติศาสตร์และการเมือง งานศิลปหัตถกรรมส่วนใหญ่ของล้านนาไทยจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตน มีที่มาอันยาวนานเช่นศิลปะการทอผ้าในรูปแบบอันงดงามยังมีปรากฏเป็นประจักษ์พยาน ในจิตรกรรมฝาผนังตามพระอุโบสถและพระวิหารต่าง ๆ สะท้อนลักษณะการแต่งกายของชาวล้านนาไทยในอดีต และมีความเป็นจริงเป็นจังยิ่งขึ้นเมื่อพบว่าคนไทยภาคเหนือตอนบนปัจจุบัน ยังคงรูปแบบของหัตถกรรมหลายประเภทที่สืบทอดทั้งรูปแบบและวิธีการมาตั้งแต่โบราณ เช่น เครื่องสานด้วยไม้ไผ่แล้วเคลือบด้วยรัก ที่รับมาจากชาวไทยจีนแล้วมาเรียกกันว่า “เครื่องเงิน” เป็นต้น

นักโบราณคดี ให้ข้อสันนิษฐานที่มาของคำว่า “สังคโลก” อันหมายถึงถ้วยชามเครื่องใช้ เครื่องประดับสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและอื่น ๆ ที่ทำด้วยดินแล้วเผาไฟจนเนื้อดินแกร่งหรือ เป็นถึงเนื้อหิน (Stone Ware) ก็ตาม มีทั้งเคลือบและไม่เคลือบ ในประเภทที่เคลือบยังแบ่งเป็นสองชนิด ชนิดแรก คือ ชนิดเคลือบเซลาดอนเป็นสังคโลกเนื้อดี สีสวย มักมีสีเขียวไข่กา เขียวอมเทา เขียวอมเหลือง ชนิดที่สอง คือ สังคโลกเคลือบสีต่าง ๆ เช่น สีดำ เทา ขาวขุ่น ที่มีทั้งเขียนลายได้เคลือบ และไม่เขียนลวดลาย

การทำเครื่องสังคโลกสมัยสุโขทัยมีการผลิตถึงระดับอุตสาหกรรม และเป็นงานฝีมือที่มีคุณภาพสูงเป็นที่ยอมรับทั่วไปในนานาประเทศสมัยนั้น ช่วงเวลาประมาณพุทธศตวรรษที่ 18-19 เป็นช่วงเวลาที่ชาวสุโขทัยใช้เทคโนโลยีการผลิตสูงขึ้น จนทำให้ได้เครื่องสังคโลกที่เยี่ยมที่สุดเท่าที่มนุษย์ในยุคนั้นจะผลิตได้ แหล่งผลิตอยู่ในบริเวณสุโขทัยเมืองเก่าและเขตภาคเหนือ แหล่งผลิตชั้นเยี่ยม มักมาจากเตาศรีสุทธานาลัย ปัจจุบันคือ อำเภอศรีสุทธานาลัย จังหวัดสุโขทัย เช่น เตาป่ายาง เตาเกาะน้อย เป็นต้น

เครื่องปั้นดินเผาสังคโลกเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในนานาประเทศด้านเอเชียอาคเนย์ จึงมีผู้ศึกษาไว้มากมายว่า เครื่องสังคโลกของไทยออกสู่ตลาดนอกประเทศในทางไหนบ้าง ก็พบหลักฐานทั้งทางบก ทางน้ำ โดยทางทะเลนั้นเส้นทางไปทางตะวันออกสู่เขมร จาม ญวน จีน เกาหลี และญี่ปุ่นอันเป็นเส้นทางค้าเครื่องเทศระหว่างจีนกับอินเดียแต่โบราณ ส่วนเส้นทางลงใต้ จากอ่าวไทยไปเกาะมะละกา ชาวฟิลิปปินส์ เป็นเส้นทางจากสุโขทัยมุ่งหน้าไปทางทางตะวันตกสู่เมืองหน้าด่านที่แม่สอด จังหวัดตาก เพื่อขนถ่ายสินค้าไปลงเรือเดินทะเลที่อ่าวมะตะบัน เมืองเมาะตะมะ เพื่อออกไปสู่เส้นทางด้านทะเลอันตามันจะว่าไปเส้นทางนี้นับว่าทุรกันดาร ไม่เหมาะกับการขนส่งสินค้าประเภทนี้ แต่หลักฐานจากการค้นพบเครื่องสังคโลก จากสุโขทัย ศรีสัชนาลัย จำนวนมาก ปะปนกับเครื่องถ้วยจากแหล่งอื่น ๆ ที่อำเภออุ้มผาง และอำเภอแม่สอด อีกทั้งหลักฐานสำคัญที่ระบุไว้ในศิลาจารึกถึงความสำคัญของเมืองตากในอดีต ทำให้ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการขนส่งทางบกสายนี้ ดูน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

สมัยอยุธยาเริ่มตั้งแต่สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (อู่ทอง) สถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นเป็นราชธานี เมื่อ พ.ศ. 1839 และสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2310 เป็นเวลานานถึง 400 ปีเศษ อันเป็นช่วงเวลาแห่งความเจริญรุ่งเรืองที่สุดในยุคหนึ่งของชนชาติไทย ศิลปหัตถกรรมสมัยอยุธยาล้วนมีความวิจิตรงดงามอย่างยิ่ง ดังจะเห็นจากเครื่องทองที่ขุดพบในกรุวัดราชบูรณะ การทำเครื่องถมก็มีทำอย่างแพร่หลายแล้วในเมืองนครศรีธรรมราช ถือเป็นศิลปหัตถกรรมชั้นสูงระดับที่พระมหากษัตริย์ทรงใช้เป็นเครื่องราชบรรณาการแก่พระมหากษัตริย์ต่างประเทศ งานประเภท เครื่องประดับมุก แกะสลักไม้ ก็วิจิตรงดงามอย่างยิ่ง งานประเภทเครื่องปั้นดินเผา มีการส่งเครื่องถ้วยจากประเทศจีน โดยออกแบบไปจากราชสำนักกรุงศรีอยุธยานิยมให้ทำเครื่องเบญจรงค์ลายเทพนม ลายนรสิงห์ พื้นสีดำ พื้นในเขียว เป็นต้น เครื่องเคลือบดินเผาประเภทนี้เป็นที่นิยมสืบต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

สมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งมีจุดเริ่มต้นตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติเป็นองค์ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี แล้วสถาปนา “กรุงเทพ” เป็นราชธานีใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2325 นั้น มีการระดมสรรพกำลังทางงานช่างอย่างขนานใหญ่ และเกิดช่างฝีมือดีขึ้นมากมาย ผลงานต่าง ๆ มักเป็นงานศิลปหัตถกรรมชั้นสูง และสร้างขึ้นในพระราชสำนักเป็นส่วนใหญ่ ในสมัยรัชกาลที่ 2 โปรดให้มีการรื้อฟื้นงานช่างฝีมือสาขาต่าง ๆ ขึ้นมากมาย เช่น การทำเครื่องถม การทำเครื่องประดับมุก การทำเครื่องถ้วยเบญจรงค์ที่มีการเขียนลายแปลกไปจากสมัยอยุธยา โดยมีลายพรรณพฤกษาอื่น ๆ เข้ามา รูปสัตว์ต่าง ๆ ก็มีรูปราชสีห์ และครุฑ เครื่องถ้วยเบญจรงค์ลายน้ำทอง สมัยรัชกาลที่ 2 ถือเป็นศิลปหัตถกรรมชิ้นเอก ที่เกิดขึ้น ในสมัยรัตนโกสินทร์ก็ว่าได้

ศิลปหัตถกรรมประเภทเครื่องถม สันนิษฐานว่าไทยรับแบบมาจากโปรตุเกส ซึ่งเป็นชาติตะวันตกรุ่นแรก ๆ ที่เข้ามาค้าขายกับราชสำนักและคนไทย สมัยกรุงศรีอยุธยา และยังมีผู้สันนิษฐานอีกว่า การทำเครื่องถมของไทยน่าจะรับมาจากอินเดียด้วย ซึ่งชาวอินเดียนั้น ค้าขายกับชาวไทยที่เมืองนครศรีธรรมราช แล้วถึงถ่ายทอดการทำเครื่องถมให้กับชาวนครศรีธรรมราช จนทำให้เกิดกลุ่มช่างเครื่องถม แพร่หลายไปทั่วนครศรีธรรมราช ซึ่งอยู่ช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยา กำลังรุ่งเรือง การทำเครื่องถมไทยได้รับการฟื้นฟูอย่างจริงจังในแผ่นดินสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งในยุคนั้นได้ทำให้เกิดงานศิลปหัตถกรรมขึ้นเรื่อยมอดมากมาย เกือบทุกประเภท

สมัยรัตนโกสินทร์ ในรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางซีกโลกตะวันตกเข้าสู่ประเทศไทยมากขึ้นตามลำดับ มีผลกระทบต่อการผลิตงานศิลปหัตถกรรมไทย จากการผลิตในครัวเรือน มาสู่ระบบอุตสาหกรรมมากขึ้น แต่กระนั้นศิลปหัตถกรรมไทย ก็ยังคงความสำคัญที่สัมพันธ์กับชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่อย่างยากที่จะแยกจากกันได้ งานศิลปหัตถกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ มีอายุและการสืบเนื่องมากกว่า 200 ปีแล้ว ก่อให้เกิดงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านจากความหลากหลายของงานศิลปหัตถกรรมยังคงดำรงอยู่ ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในจำนวนไม่กี่ประเทศในโลก ที่ร่ำรวยไปด้วยงานที่สร้างสรรค์ด้วยฝีมือแท้ ๆ มากมาย จนสามารถนำมากำหนดเป็นปีศิลปหัตถกรรมขึ้นได้

สรุปได้ว่า หัตถกรรมชิ้นแรกของมนุษย์ เป็นเครื่องมือหินกะเทาะ และได้พัฒนาเรื่อยมาจนมีความงามและมีคุณค่าทางศิลปะ เมื่อสังคมมนุษย์เจริญขึ้น งานหัตถกรรมก็ได้รับการพัฒนาขึ้นตามความเจริญและความต้องการของมนุษย์ โดยเริ่มตั้งแต่การดัดแปลงวัตถุดิบที่มีอยู่ตามธรรมชาติ จนสามารถนำวัตถุดิบธรรมชาติมาแปรรูปเพื่อสร้างงานหัตถกรรมที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากรูปทรงเดิม ส่วนงานหัตถกรรมของราชสำนักนั้นก็พัฒนาจากงานหัตถกรรมพื้นบ้าน แต่ได้รับการดัดแปลงให้มีความวิจิตรงดงามมากขึ้นให้สมฐานะของผู้ใช้

2.1.4 ประเภทของงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

ผลงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของไทยนั้นสามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้หลายลักษณะ เช่น แบ่งตามวัตถุประสงค์ในการผลิต แบ่งตามกรรมวิธีในการผลิต และแบ่งตามวัสดุที่นำมาใช้ประกอบชิ้นงาน

2.1.4.1 แบ่งตามวัตถุประสงค์ ได้แก่

- เครื่องใช้สอยในครัวเรือน
- ใช้ประกอบเกษตรกรรม

- ใช้ดักสัตว์
- ใช้ตกแต่งหรือเป็นส่วนประกอบของ อาคาร สถานที่
- ใช้ในประเพณี พิธีกรรม และศาสนา
- ใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มและเครื่องประดับ
- อุปกรณ์เครื่องใช้ทั่วไป
- ใช้เพื่อความบันเทิง
- ผลิตภัณฑ์การค้า และของที่ระลึก

2.1.4.2 แบ่งตามกรรมวิธีในการผลิต ได้แก่

- เครื่องปั้นดินเผา
- งานแกะสลัก
- เครื่องจักสาน
- งานถักทอ ปักเย็บ
- งานเชื่อมหล่อ
- เครื่องกระดาษ
- งานประดิษฐ์จากพืช
- งานเครื่องรัก เครื่องเงิน
- งานดอกลวด

2.4.1.4 แบ่งตามวัสดุที่นำมาใช้ประกอบชิ้นงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์ ที่ผลิตจาก ไม้ ดินเผา ผ้า ปูนหิน อัญมณี โลหะ หรือกระดาษ เป็นต้น

สรุปได้ว่า งานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท โดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน และ แบ่งตามกรรมวิธีในการผลิต ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ รวมไปถึงการใช้วัตถุดิบของชิ้นงาน

2.2 การอนุรักษ์ พัฒนา และวิเคราะห์หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

วิถีชีวิตของคนเราในปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมสมัยใหม่ ซึ่งย่อมมีผลกระทบกระเทือนต่องานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านั้น ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการเสื่อมสูญสิ้นไปในที่สุด การเปลี่ยนแปลงและสลายตัวของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนั้นนับวันจะมีมากขึ้น ถ้าไม่มีการอนุรักษ์ไว้ หรือช่วยกันส่งเสริมให้มีการพัฒนาให้ทันกับสภาพของสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป

ในความเป็นจริงแล้ว ปัจจุบันนี้ยังสามารถที่จะช่วยกัน อนุรักษ์และส่งเสริมศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านได้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งก็มีการทำกันอยู่ในลักษณะของ บุคคล คณะบุคคล หรือ สมาคม ที่มองเห็นคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยการพยายามจัดซื้องานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาเก็บสะสมไว้ตามบ้าน บ้างก็ศึกษาเขียนเป็นเรื่องราวขึ้น บางคนก็พยายามที่จะใช้ของที่ผลิตขึ้นในท้องถิ่น เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริม ส่วนในระดับของคณะบุคคล ก็มีการจัดในรูปแบบของสมาคม หรือไม่ก็มีการเคลื่อนไหวในองค์กรหรือหน่วยราชการ เพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทย ตลอดจนสนับสนุนให้มีการฟื้นฟูขึ้นใหม่ ยกตัวอย่าง เช่น มีการสนับสนุนให้มีการทอผ้ามัดหมี่ และผ้าตีนจกขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเครื่องจักสาน ตลอดจนเครื่องถมเงินถมทองทางภาคใต้ เป็นต้น (สมชัย พัวพันพัฒนา 2531:32)

2.2.1 แนวทางในการรักษาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทย สำหรับแนวทางในการรักษาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทย ควรจะมีขั้นตอนดังนี้

2.2.1.1 เก็บรวบรวมตัวอย่าง คือ การเก็บรวบรวมตัวอย่างงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านทุกชนิด ที่มีอยู่ในปัจจุบัน และให้ได้ตัวอย่างตามสภาพความเป็นจริงมากที่สุด คือ ให้ได้ของที่ทำขึ้นและใช้อยู่จริงตามท้องถิ่นต่าง ๆ ในกรณีที่ไม่สามารถจะหาตัวอย่างศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านบางอย่างได้ เพราะได้มีการเลิกทำ เลิกใช้ไปแล้ว ก็ควรที่จะหาคนมีฝีมือที่เคยทำเคยใช้ของสิ่งนั้น ๆ ได้ทำขึ้นมาใหม่ให้ได้ลักษณะที่เหมือนจริงทุกอย่าง เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่า สิ่งเหล่านั้นเคยได้ทำและใช้มาก่อน ตัวอย่างงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านทั้งหมดควรเก็บสะสมไว้โดยมีที่เก็บ เช่น พิพิธภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น เพื่อที่จะเป็นประโยชน์แก่ชนรุ่นหลังได้มีโอกาสศึกษาวิจัยต่อไป งานศิลปหัตถกรรมที่ควรจะต้องมีการเก็บรักษาอย่างยิ่ง คือ

1) งานศิลปหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพราะว่างานศิลปหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นหนึ่ง ๆ นั้น อาจจะไม่คุณค่าในทางความงามหรือด้านอื่นใดในสายตาของคนทั่ว ๆ ไป แต่งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเหล่านั้น มีความผูกพันอันแนบแน่นอยู่กับท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผู้ผลิตและผู้ใช้งานงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเหล่านั้น

2) งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีอยู่อย่างแพร่หลายในชุมชน คือ งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่อาจจะมีทำขึ้นในท้องถิ่นอื่น แต่ได้รับความนิยมและใช้สอยกันแพร่หลายอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งแสดงว่า งานศิลปหัตถกรรมนั้น ๆ ย่อมจะสนองประโยชน์ใช้สอยได้เป็นอย่างดี งานศิลปหัตถกรรมดังกล่าวนี้ ควรจะได้รับการเอาใจใส่ และมีการส่งเสริมต่อไป

3) งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีคุณค่าแก่การศึกษา และเก็บรักษาได้แก่ งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีลักษณะเด่นในด้านต่าง ๆ เช่น เด่นในรูปแบบ เด่นในฝีมือ เด่นทางด้าน

ประโยชน์ใช้สอย หรือมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งอื่นมากเป็นต้น งานศิลปหัตถกรรมเหล่านี้ ย่อม ที่จะทำขึ้นจากที่มีฝีมือ หรือมีความคิดสร้างสรรค์เป็นพิเศษ จึงควรที่จะได้มีการเก็บรักษาและพัฒนาต่อไป

4) งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่กำลังจะเสื่อมสูญ ได้แก่ งานศิลปหัตถกรรมที่หมดหน้าที่ใช้สอยแล้วในปัจจุบัน หรืองานศิลปหัตถกรรมที่ไม่สามารถที่จะมีบุคคล หรือมีวัสดุที่จะทำงานศิลปหัตถกรรมนั้น ๆ ได้อีกต่อไป

2.2.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อมีการเก็บรักษาตัวอย่างศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านแล้ว ควรจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลอันเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนั้นไว้ด้วย เพื่อจะให้ผู้นสนใจได้ศึกษาถึงเรื่องราวของสิ่งของนั้น ในแง่มุมต่าง ๆ ข้อมูลที่ควรจดบันทึกไว้ ได้แก่

1) อะไรสิ่งที่เป็นที่เก็บรวบรวมไว้นั้น มีชื่อเรียกว่าอะไร ภาษาท้องถิ่นเรียกว่าอะไร ภาษากลาง เรียกว่าอะไร ทำขึ้นด้วยวัสดุอะไร มีรูปร่างลักษณะอย่างไร มีขนาดที่แท้จริงอย่างไร และควรที่จะแสดงให้เห็นถึงส่วนประกอบอื่นๆ ของงานศิลปหัตถกรรมนั้นให้ละเอียดด้วย

2) ที่ไหน สิ่งนั้นได้มาจากที่ไหน อยู่ในสภาพแวดล้อมอย่างไร มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งอื่นอย่างไร

3) เมื่อไหร่ สิ่งที่เป็นที่เก็บไว้นั้นมีประวัติความเป็นมาอย่างไร ใครเป็นผู้ทำได้แบบอย่างมาจากไหน ทำเมื่อไหร่ มีการดัดแปลงหรือไม่อย่างไร ใช้หรือเก็บรักษากันอย่างไร ได้มาโดยวิธีใด เป็นต้น

4) ทำไม สิ่งที่เป็นที่เก็บไว้นั้นถูกสร้างขึ้นด้วยเหตุผลอย่างไร มีหน้าที่ใช้สอยอย่างไร เหตุใดจึงมีขนาดและรูปร่างลักษณะอย่างนั้น เหตุใดจึงต้องใช้วัสดุอย่างนั้น เหตุใดจึงต้องใช้สอยอยู่ในชุมชนนั้น และเหตุใดจึงเสื่อมความนิยมไปจากชุมชน

5) อย่างไร สิ่งที่เป็นที่เก็บไว้นั้นมีวิธีการสร้างสรรค์อย่างไร ตั้งแต่การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ และขั้นตอนในการทำงานศิลปหัตถกรรมนั้น ๆ จนสำเร็จเป็นรูปร่างขึ้นมา

2.2.1.3 การวิเคราะห์งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน การวิเคราะห์งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนั้น คือการพิจารณาถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมไว้ตามข้อ 1 และข้อ 2 เพื่อให้ทราบถึงสภาพและปัญหาที่แท้จริงในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ในด้านรูปแบบ วัตถุดิบ อุปกรณ์เครื่องมือ วิธีการ การตลาด ตลอดจนความนิยมชมชอบของประชาชน การวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องนี้ จะต้องอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์และสถิติเข้าช่วยเป็นอย่างมาก การวิเคราะห์งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนั้นจะต้องมีหลักการ และวิธีการที่เป็นหลักวิชาอยู่มาก เมื่อได้มีการวิเคราะห์ออกมาแล้ว ก็จะเป็นการค้นพบแนวทางการอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนั้นต่อไป (สมชัย พัวพันพัฒนา, 2531 : 35 - 37)

2.2.2 แนวทางในการพัฒนาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

ในการดำเนินงานเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมนั้น ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตามหากจะให้มีการดำรงอยู่ หรือมีการพัฒนาให้รุดหน้ายิ่งขึ้นแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงในทุก ๆ ด้าน เช่น การผลิต การออกแบบ และการตลาด เป็นต้น เพราะในสภาพของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปนั้น หากจะให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดหยุดอยู่กับที่ โดยไม่มีการพัฒนาปรับปรุงไปตามสภาพของสังคมแล้ว เป็นสิ่งที่แน่นอนว่า สิ่งนั้นจะต้องสูญหายไป การพัฒนาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเพื่อให้เกิดการอยู่รอด และเป็นการพัฒนาให้มีความก้าวหน้าขึ้นในวิถีทางที่ถูกต้องเนื่องจากไม่สามารถที่จะให้คงสภาพเดิมไว้ได้

การพัฒนางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยมีการปรับปรุงวัสดุ รูปแบบ และประโยชน์ใช้สอย ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมปัจจุบัน โดยให้งานศิลปหัตถกรรมนั้น ๆ ยังคงมีคุณค่า และรักษาความเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นไว้ได้ด้วยนั้น เป็นสิ่งที่ยากและจะต้องทำกันอย่างรอบคอบ เพราะในเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเกิดขึ้น คุณลักษณะและคุณค่าบางอย่างก็ย่อมจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ฉะนั้นจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไปได้เลย ถ้าจะมีการเปลี่ยนแปลงการเปลี่ยนแปลงนั้น ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงมากความเป็นลักษณะเก่าดั้งเดิม ก็ย่อมจะสูญหายไปมากเป็นเงาตามตัว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ถ้ามองกันในแง่ของการอนุรักษ์แล้ว จะถือว่าเป็นการทำลายศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เพราะเป็นการทำลายความเป็นเอกลักษณ์ ของท้องถิ่นที่สืบทอดต่อกันมานานให้หมดไป เพราะจะต้องมีการละทิ้งรูปแบบเก่าๆ หันมาสร้างรูปแบบใหม่แทน แต่ถ้ามองกันในแง่ของการเศรษฐกิจและความเป็นจริงแล้ว ถือว่าเป็นการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ที่ถูกต้องกับเวลาที่สุด เพราะได้ช่วยให้มีการทำงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านกันอยู่ต่อไป ทำให้คนมีอาชีพ มีรายได้ และเป็นการใช้วัสดุ และแรงงานของท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงด้วย สำหรับแนวทางในการพัฒนาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ควรจะดำเนินการดังนี้

2.2.2.1 การพัฒนาวัสดุ คือการพัฒนาปรับปรุงวัสดุ หรือวัตถุดิบที่ใช้ในงานศิลปหัตถกรรมนั้นให้มีคุณภาพ และมีความสะดวกในการสร้างสรรค์ งานศิลปหัตถกรรมด้วย เพราะวัตถุดิบเป็นปัจจัยเบื้องต้นในการผลิตงานศิลปหัตถกรรม ในกรณีที่วัตถุดิบกำลังเสื่อมคุณภาพ หรือกำลังจะหมดไป เช่น ไม้ที่ใช้ชนิดต่าง ๆ ใกล้เคียงหมดไป ก็ควรจะมีการปลูกขึ้นทดแทน หรือการใช้ไม้ไผ่ในงานศิลปหัตถกรรม ก็ควรจะต้องมีการคัดเลือกคุณลักษณะของไม้ไผ่ สำหรับงานศิลปหัตถกรรมให้แตกต่างกัน เป็นต้น ความเจริญก้าวหน้าในทางวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน สามารถที่จะช่วยในการพัฒนาปรับปรุงวัสดุสำหรับงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านได้เป็นอย่างดี เช่น การปรับปรุงคุณภาพของดินที่ใช้ในงานเครื่องปั้นดินเผา โดยการเติมแร่ธาตุบางอย่างลงไป การอบไม้ให้แห้งสนิท

ด้วยกรรมวิธีสมัยใหม่ หรือการอาบน้ำยาเคมี เพื่อเพิ่มคุณภาพของเนื้อไม้ การใช้สีเคมีย้อมเส้นใย เช่น ปาน ปอ ด้ายและไหม ให้มีสีสันทึบสวยงามและคงทน เป็นต้น การเตรียมวัสดุให้มีความสะอาด และเพียงพอต่อการผลิต ทั้งยังให้มีคุณภาพที่สูงขึ้นย่อมจะเป็นปัจจัยเบื้องต้น ของการพัฒนางาน ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านได้เป็นอย่างดี

2.2.2.2 การพัฒนาเครื่องมือและอุปกรณ์ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในงาน ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นเครื่องมือและอุปกรณ์พื้น ๆ ไม่มีความยุ่งยากและซับซ้อนอะไร การ ดำเนินการผลิต ด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์เป็นการดำเนินการกันอย่างเรียบง่าย เมื่อมีความเจริญ ในทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น ก็ควรที่จะได้นำเอาความเจริญดังกล่าวนั้น เข้ามาช่วย ในการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกในการเตรียมวัสดุ และช่วยใน กระบวนการผลิตให้ดีขึ้น เช่น นำเอาเครื่องจักรกลเข้ามาช่วยในการตัด เจาะ กลึง และเป่าลม เป็น ต้น อุปกรณ์ทันสมัยเข้ามาช่วยในงานศิลปหัตถกรรมแล้ว ก็ควรจะเป็นการเข้ามาอำนวยความสะดวก และรวดเร็วในการดำเนินงานเบื้องต้นเท่านั้น งานที่สำคัญของศิลปหัตถกรรมนั้น ๆ เครื่องมือและอุปกรณ์เป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น

2.2.2.3 การพัฒนารูปแบบ คือ การพัฒนาปรับปรุงรูปแบบของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ให้มีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ความเป็นจริงแล้วรูปแบบของงานศิลปหัตถกรรม พื้นบ้าน ย่อมจะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการทางด้านประโยชน์ใช้สอยของคนในช่วงเวลา หนึ่ง และรูปแบบของงานศิลปหัตถกรรมภายใต้อิทธิพลทางประโยชน์ใช้สอยนั้น ย่อมจะมีความงาม อันเป็นรสนิยมของท้องถิ่น หรือกลุ่มชนนั้น ๆ อยู่ แต่ในเมื่อในสังคมปัจจุบันนั้น ความเจริญในด้าน ต่าง ๆ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในสังคม งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน จะยังคงอยู่ในสภาพเช่นเดิมอีกต่อไปนั้นย่อมจะไม่ได้ได้รับความสนใจจากสังคมอีกต่อไป การพัฒนา นั้น จะต้องมีการศึกษาถึงความจำเป็นในการใช้สอยในปัจจุบันเสียก่อนแล้วจึงนำข้อมูลต่าง ๆ นั้น มาปรับปรุงรูปแบบของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ให้สนองความจำเป็น โดยยังคงความเป็น เอกลักษณ์ และความเป็นรสนิยมของท้องถิ่นบางอย่างไว้อยู่ เช่น การพัฒนารูปแบบ และวิธีการ ของการสานกระติบข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มาเป็นกระเป่าถือของสตรี หรือเป็นแจกัน ใส่ดอกไม้ โดยการปรับปรุงขนาดใหญ่ หรือเล็กลง และเพิ่มเติมส่วนที่จำเป็นในด้านใช้สอยเข้าไป เช่น เพิ่มหูหิ้วเข้าไป เป็นต้น

การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงรูปแบบโดยสิ้นเชิง โดยมีได้รักษาความเป็น รสนิยมและความเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นไว้นั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำลายวัฒนธรรม พื้นบ้านเพราะเป็นการทำให้ท้องถิ่นนั้นๆ ชุมชนนั้นๆ ต้องสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ ที่สืบทอดกันมาซ้ำ

นานไปโดยทันที การพัฒนาดังกล่าวจำเป็นจะต้องกระทำกันอย่างรอบคอบ คือจะต้องพัฒนาไปบนวิถีทางที่เหมาะสม โดยให้สามารถที่จะใช้วัสดุ แรงงาน และรูปแบบที่สนองความต้องการของสังคมปัจจุบันได้ แต่ก็ยังคงรักษาความเป็นรสนิยม และความงามอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้

2.2.2.4 การพัฒนาวิธีการ ได้กล่าวมาแล้วว่า การทำงานเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมนั้น เป็นการทำกันแบบง่าย ๆ ของชาวบ้าน ที่ไม่มีขั้นตอนหรือข้อกำหนดอะไรมากนัก เมื่อมาถึงยุคสมัยปัจจุบัน การทำงานจะยังคงให้อยู่ในสภาพเดิมต่อไปคงจะไม่ได้แล้ว จะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงลำดับและขั้นตอนของการทำงานให้มีความรวดเร็ว ประหยัด และเกิดความปลอดภัย งานทุกแขนงจะต้องนำเอาเครื่องจักร เครื่องทุ่นแรงเข้ามาช่วยมากขึ้น กรรมวิธีในการทำงานจึงต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น การทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่มีแป้นหมุนไฟฟ้าที่สามารถช่วยให้การขึ้นรูปได้อย่างรวดเร็ว กว่าแป้นหมุนธรรมดา ที่ใช้กำลังคน แป้นหมุนที่หมุนเร็ว และมีความสม่ำเสมอสามารถช่วยให้การกลึงดินได้บ้าง ช่วยทำให้ภาชนะที่ทำนั้นแห้งเร็วขึ้น หรือมีเตาอบไฟฟ้าเข้ามาช่วย ทำให้มีการควบคุมอุณหภูมิภายในเตาได้สะดวกกว่าเผาด้วยเตาธรรมดา กรรมวิธีการผลิตที่เคยใช้เวลามาก และเสี่ยงต่อความเสียหาย ตลอดจนความยุ่งยากลำบากในแต่ละขั้นตอนนั้น ได้เปลี่ยนไปสู่ความสะดวก ประหยัด และปลอดภัยยิ่งขึ้น

2.2.2.5 การให้การศึกษาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน การที่จะให้มีการพัฒนาในสิ่งใดก็ตาม ความจำเป็นและถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งก็คือ การให้การศึกษากับคนรุ่นหลัง หรือผู้สนใจได้มีความเข้าใจและสำนึกในคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น หรืออย่างน้อยที่สุดก็ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้รู้จักกับผลงานในทางศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจได้อย่างถูกต้องต่องานศิลปหัตถกรรมที่มีอยู่รอบตัวเขาเหล่านั้น ซึ่งผู้เรียนสามารถที่จะมองเห็นถึงคุณค่าต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในงานศิลปหัตถกรรมนั้น ๆ เช่น ความคิดอ่านของผู้ที่สร้างงานนั้น ความฉลาดในการแปรรูปของวัตถุดิบมาใช้สอยให้เกิดประโยชน์ ความพากเพียรพยายามในการใช้ฝีมือ ในการสร้างงานศิลปหัตถกรรมนั้น ๆ ตลอดจนได้เข้าใจถึงเครื่องมือที่ใช้ในการทำให้เกิดรูปร่างรูปทรงตามที่ได้กำหนดไว้ และ ยังได้ทราบถึงการถ่ายทอดรสนิยมของท้องถิ่น อันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอีกด้วย สิ่งเหล่านี้จะเป็นหนทางหนึ่ง ที่ทำให้เกิดมีการผดุงรักษา และหาช่องทางในการพัฒนาด้วยวิธีการต่าง ๆ ติดตามมาอีกมากมาย (สมชัย พัวพันธ์-พัฒนา 2531: 41-45)

2.2.2.6 แนวทางการปรับปรุงศิลปหัตถกรรมไทย แนวทางที่จะปรับปรุงศิลปหัตถกรรมไทยนั้น นายเดวิด มัณโร ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปหัตถกรรมขององค์การยูเนสโก ได้บรรยายการออกแบบการผลิตและศิลปหัตถกรรมที่ห้องประชุมของสำนักงานยูนิสธ จังหวัดเชียงใหม่ไว้ว่า ในการพิจารณา

ถึงการหัตถกรรมหรือการดำเนินงานอื่น ๆ นั้น ถ้าต้องการจะให้การผลิตภัณฑ์ เจริญเติบโตขึ้นหรือดำรงอยู่ได้จำเป็นที่จะต้องแก้ไขสิ่งสำคัญ 3 ประการสิ่งเหล่านั้น คือ ตลาด การผลิตและการออกแบบ สิ่งที่สำคัญมากสำหรับผลิตผลทางหัตถกรรมของประเทศไทย คือ

- 1) วัตถุที่ผลิตออกมาจะต้องมีคุณภาพดี
- 2) ตลาดสำหรับผลิตของประเทศไทย อาจขยายออกไปให้กว้างขวางได้
- 3) มีความต้องการผลิตผลจากประเทศไทยอยู่มาก ถึงกับบางแห่งมีผู้เสาะแสวงหา
- 4) ผลิตผลจากประเทศไทยจะต้องมีลักษณะแปลก ๆ ออกไปมากกว่านี้ ทั้งในด้านการออกแบบและวัตถุที่ใช้
- 5) ใช้วัตถุต่าง ๆ ผสมกันในการผลิตเพื่อให้ผลิตผลมีคุณลักษณะงดงาม โดยอาศัยความแตกต่างของวัตถุที่นำมาประกอบกัน
- 6) มีสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อช่วยแก้ปัญหาเรื่องตลาด การผลิต การออกแบบ

2.2.2.7 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นงานที่เกี่ยวข้องอยู่กับการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ (Prototype) และกลุ่มลักษณะจำเพาะทางเทคนิคในขั้นแรก เพื่อบรรยายลักษณะของต้นแบบพร้อมกับประวัติการทดสอบที่ดำเนินไปในแบบ (Model) แต่ละตัวของการพัฒนาต้นแบบ ลักษณะจำเพาะทางเทคนิคในขั้นแรก ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องลักษณะจำเพาะทางเทคนิคที่วิกฤต (Critical) วิกฤตจากสองแง่มุม คือ วิกฤตเมื่อผู้บริโภคใช้ผลิตภัณฑ์ และวิกฤตในการผลิตผลิตภัณฑ์ ลักษณะที่ไม่วิกฤตในการผลิตผลิตภัณฑ์ ลักษณะที่ไม่วิกฤตจะไม่นำมาพิจารณาในขั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์งานเหล่านี้จะถูกเก็บไว้พิจารณาในการออกแบบขั้นสุดท้าย

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมจะเริ่มต้นด้วยความคิดที่ไขว่คว้ามาจากใครก็ได้ในองค์กรที่ไม่ได้มีความรับผิดชอบต่อความคิดใหม่ ๆ แต่นักออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดี มักจะมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความคิดใหม่ ๆ บ่อยครั้งเหมือนกันที่ความคิดอาจมาจากนอกองค์กร เช่น เมื่อนักคิดค้นเข้ามาเสนอขายความคิดให้บริษัท ความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ บางทีอาจเกิดขึ้นในงานวิจัยผลิตภัณฑ์นั่นเอง และบ่อยครั้งเป็นผลพลอยได้ของการวิจัยเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่น ความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ถูกพัฒนาไปเป็นตัวอย่างที่ใช้การได้ ที่เรียกว่าต้นแบบ (Prototype) ซึ่งนักวิจัยตลาดอาจนำไปทดลองได้ เพื่อดูว่าผู้บริโภคจะรับหรือไม่รับ กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นการดำเนินงานแบบลองผิดลองถูก แต่มีแบบเป็นแนวทาง จากแบบหนึ่งไปสู่อีกแบบหนึ่ง จนกระทั่งแบบผลิตภัณฑ์ที่ทำตามแบบที่ออกไว้ เป็นไป

ตามลักษณะจำเพาะทั่วไปของผลิตภัณฑ์ ที่สะท้อนบอกความจำเป็นและความต้องการของตลาด การทดลองขั้นต่อ ๆ ไป ทำไปเพื่อจัดข้อดีข้อด้อยในแบบแต่ละแบบ (พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง, 2545:17)

2.2.3 การวิเคราะห์ผลงานผลิตภัณฑ์

ในการออกแบบนักออกแบบต้องสร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่สนองต่อความจำเป็นและความต้องการของผู้ซื้อ หน้าที่ข้อแรกของนักออกแบบ คือ จะต้องหาให้พบว่า ลักษณะของความจำเป็นและความต้องการนั้นเป็นอย่างไร ทันที่ที่รู้ว่าขณะนี้ผู้บริโภคซื้ออะไร อะไรเป็นตัวกระตุ้นให้ซื้อ และอะไรเป็นสิ่งที่ผู้ซื้อต้องการนักออกแบบก็พร้อมที่จะมุ่งไปหารูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่จะมาตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อได้

นักออกแบบต้องมองข้อมูลเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์เองอย่างครบถ้วน เพื่อจะหาว่าจะนำเอาคุณสมบัติส่วนใด มาตีความหมายให้กลายเป็นส่วนที่ดึงดูดใจ ในอันที่จะสนองความต้องการของผู้บริโภค ในกรณีที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่วางขายอยู่ในท้องตลาดแล้ว ก็ต้องนำมาแยกแยะอย่างพิถีพิถัน ก่อนที่จะดำเนินการปรับปรุงแก้ไขข้อมูลเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์ใช้เพื่อหาให้ได้ว่า ผลิตภัณฑ์นั้นเมื่อนำไปวางในตลาดของลูกค้าในระดับต่างๆ จะขายได้ในระดับใด ประโยชน์ใช้สอยอยู่ตรงไหน หน่วยผลิตที่จะขาย ลักษณะของผลิตภัณฑ์ ลักษณะบรรจุภัณฑ์ และราคาขาย ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ช่วยให้นักออกแบบ ออกแบบแล้วสามารถดึงดูดลูกค้าให้เห็นว่า ส่วนต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่สนองตอบความต้องการ และความจำเป็นที่ลูกค้ามีอยู่ได้สมใจ

2.2.3.1 การวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ขั้นตอนแรกที่จำเป็นต้องทำสำหรับผลิตภัณฑ์ใหม่หรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่เคยวางตลาดมาก่อน และเป็นผลิตภัณฑ์ที่ลูกค้าต้องการ แต่ไม่เคยแสดงความต้องการออกมาให้เห็นอย่างโจ่งแจ้ง นักออกแบบต้องซื้อออกมาให้เห็นชัดก่อนว่า ผลิตภัณฑ์นั้นจะเป็นที่ยอมรับ ในภาพที่ผลิตภัณฑ์ตัวนั้นเข้าไปสนองความต้องการได้คำถามแรกที่จะต้องตอบคือ ตลาดของผลิตภัณฑ์ตัวนั้นมีอยู่หรือไม่ ถ้ามีตลาดนั้นก็จะเป็นตัวกำหนดลักษณะส่วนประกอบต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์ ส่วนประกอบจะเป็นตัวกำหนดลักษณะที่จะต้องบรรจุลงในตัวผลิตภัณฑ์ การจะบรรจุไว้อย่างไร และควรจะเน้นหนักลักษณะใดจึงจะทำให้เกิดความมั่นใจว่า ผลิตภัณฑ์ตัวใหม่จะเป็นที่ยอมรับ นักออกแบบอาจนำผลการวิเคราะห์ผู้บริโภคดังกล่าวในตอนก่อนมาใช้ประโยชน์นักออกแบบในหน่วยงานขนาดเล็กที่ไม่สามารถจะทำการวิจัยสำรวจได้ด้วยตัวเอง อาจจะออกไปสังเกตได้ด้วยตัวเอง หรืออาจใช้ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง, 2545:175 - 176)

2.2.3.2 การวิเคราะห์ความงามทางศิลปะ การวิเคราะห์นับเป็นวิธีการที่สำคัญในการค้นหา คุณค่าผลงานศิลปกรรมได้เป็นอย่างดี ผลงานแต่ละชิ้นย่อมมีการจัดองค์ประกอบ (Composition) เป็นสำคัญของงานเพราะว่ามันคือระบบความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ทั้งด้าน

ความคิดและกรรมวิธี ทั้งทางด้านความงามและเจตนารมณ์ของศิลปิน สำหรับคุณค่าทางศิลปะนั้น ผลงานหัตถกรรมและ ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในเชิงศิลปะจะมีความรู้สึกในเรื่องสุนทรียภาพเข้ามาร่วมด้วย ซึ่งก็เป็นอารมณ์ความรู้สึกในด้านความสวยงาม ความรู้สึกที่ปรากฏในชิ้นงาน (กิริติ บุญเชื้อ, 2525:18) ในแง่ศิลปะในการสร้างสรรค์ผลงานจะมีการใช้ทั้งทักษะจำนวนการและอารมณ์ความรู้สึกของผู้สร้างสรรค์งานในการผลิตชิ้นงานให้ปรากฏขึ้นมา

กล่าวได้ว่าได้อ่านการเลือกสรรที่มีความสัมพันธ์กับความนึกฝัน ทักษะที่ได้รับการพัฒนาอย่างดี ทำให้สามารถถ่ายทอดความคิดอ่านของศิลปินได้ จากใจหนึ่งไปสู่อีกใจหนึ่ง ทำให้ศิลปะกลายเป็นภาษาหนึ่งของการแสดงภาพพจน์และสัญลักษณ์ และหัวใจของการแสดงออกในผลงานของศิลปินคือ ความกระจ่างชัด (Clarify) ความรู้สึกอันพวยพุ่งอย่างแรงกล้า (Intensify) การทำให้ผลงานกลายเป็นสิ่งน่าทึ่ง (dramatize) และความสามารถในการถ่ายทอดแสดงความหมาย(interpret) ส่วนตัวของศิลปินจะต้องอัดแน่นด้วยความเข้าใจในด้านกายภาพ สังคม และจุดเป้าหมายความต้องการของวิญญูณด้วย

ศิลปกรรมเป็นผลผลิตของกระบวนการสร้างสรรค์ เกี่ยวข้องกันระหว่างศิลปินกับผู้ชมศิลปินจะเป็นตัวเคลื่อนไหวที่สำคัญที่สุด ถัดมาเป็นผลงานแสดงความคิดและอุดมคติ ในขั้นสุดท้ายสามารถถ่ายทอดแสดงความหมายความต้องการของตนต่อผู้ชม บังเกิดการปลุกเร้าและความรู้สึกตอบสนองได้

ศิลปะก็เช่นเดียวกับศาสตร์อื่นๆ ที่มีทั้งที่เป็น “ของสูง” และ“ของต่ำ” หรือของ“ลึกซึ้ง” และ “ตื้นเขิน” หรือแบ่งออกเป็น “major “ กับ “ minor” minor art กำหนดเป็นผลงานจำพวกจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมและดนตรี minor art คือผลงานประเภทเครื่องปั้นดินเผา เฟอร์นิเจอร์ พรม และเครื่องเพชร พลอยกับทองรูปพรรณ เป็นต้น

ในความคิดสมัยใหม่ มีแนวโน้มเป็นการที่จะลดความแตกต่างระหว่างช่างฝีมือกับศิลปินลง รูปทรงทั้งงดงามยอมรับคุณค่าเท่าเทียมกับผลประโยชน์ใช้สอย รูปอนุสาวรีย์กับน้ำพุจะดีเด่นทัดเทียมกัน แต่ถึงกระนั้น minor art ยังคงได้รับความสำเร็จในคุณค่าของความงามแก่ใจได้มากกว่า แก้วที่มีที่นั้งสบายเพียงอย่างเดียว ย่อมไม่สามารถดีไปกว่าแก้วที่มีที่นั้งสบายพร้อมกับรูปทรงทั้งงดงามคู่กันไป การนั้งสบายเป็นผลประโยชน์ใช้สอย ส่วนความงามของรูปทรงเป็นประติมากรรม ซึ่งย่อมเป็นศิลปกรรมด้วย เช่นเดียวกับวิชาการการอันโอ้อ่าและดูศักดิ์สิทธิ์กับสะพานอันใหญ่โตมโหฬารที่แสดงโครงสร้างอันมหัศจรรย์ทางวิศวกรรมศาสตร์ ต่างดำรงคุณค่าทางศิลปะทัดเทียมกัน (กัจจ สุนพงษ์ศรี.2520:167-168)

ทัศนะคุณค่าต่อศิลปะเป็นสิ่งที่ผูกพันกับคุณค่าทางความงามอย่างแยกไม่ออก และการสนับสนุนคุณค่าของความงามก็มีความแตกต่างกัน จึงอาจพิจารณาแยกแยะลักษณะความเชื่อต่อคุณค่าของความงามได้ตามทัศนะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) คุณค่าของความงามที่เชื่อว่า ศิลปะจะต้องเกื้อกูลชีวิต จริงอยู่แม้ทัศนะนี้จะไม่มีหลักฐานที่บันทึกอ้างอิงถึงในยุคหินโบราณมากนัก แต่พฤติกรรมทางการแสดงออกของศิลปะ ก็สามารถที่จะทำให้มนุษย์ยุคหลังสามารถวิเคราะห์และทำความเข้าใจกับมันได้ ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในถ้ำที่อยู่ของมนุษย์โคร-มันยอง ที่ถูกค้นพบทั้งในตอนใต้ของฝรั่งเศส และทางตอนเหนือของสเปน นักประวัติศาสตร์กล่าวว่า “โดยเฉพาะ ตามถ้ำต่าง ๆ ทางเหนือของ สเปน และตอนใต้ของฝรั่งเศส ในบรรดาภาพทั้งหลายที่เราค้นพบ ซึ่งมีอายุหลาย ๆ พันปี ปรากฏว่ามีภาพมนุษย์โบราณถือคันธนูพร้อมกับลูกศร เท่าที่ปรากฏ ศิลปะมีความสัมพันธ์กับการล่าสัตว์ และวิธีการเกี่ยวกับเวทมนต์คาถาต่างๆ ซึ่งมนุษย์ดึกดำบรรพ์ยึดเอาว่าสามารถทำให้นายพรานผู้ล่าสัตว์มีอำนาจเหนือสิ่งสสารสัตว์ทั้งปวงที่มนุษย์ดึกดำบรรพ์ตามล่า” และทำให้ประจักษ์ชัดอีกว่า “งานศิลปะมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของมนุษย์มานานแล้ว”

2) คุณค่าทางความงามของศิลปะที่เชื่อว่า ศิลปะจะต้องช่วยส่งเสริมเทิดทูนพระเจ้าในฐานะที่พระเจ้าคือผู้กำหนดชะตากรรมของมนุษย์ทั้งหมด เนื่องจากประชาชนในสมัยก่อน ได้รับอิทธิพลให้มีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า ดังนั้นศิลปกรรมที่สร้างขึ้นมาจึงสอดคล้องกับความเชื่ออย่างแนบแน่น และคงไม่มีใครกล้าหาญที่จะปฏิเสธคุณค่าของศิลปกรรมที่ผูกพันกับความเชื่อดังกล่าว ยิ่งประชาชนคนทั่วไปยังตกอยู่ภายใต้ความจำกัดของยุค และความจำกัดของความเข้าใจต่อสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อสภาพของชีวิตมากนัก ความโน้มเอียงที่เคารพเทพเจ้าจึงนับว่าเป็นความคิดที่มีกระแสวิงที่เดียว

3) คุณค่าทางความงามที่เชื่อว่า “ศิลปะ คือ การเลียนแบบ ธรรมชาติ” ความเชื่อเช่นนี้นับเป็นความเชื่อที่เก่าแก่ที่สุดในยุคกรีก แต่ก็ส่งผลต่อคนยุคปัจจุบันไม่น้อยที่เชื่อว่าแนวทางของศิลปินเป็นแนวทางของศิลปะที่มีคุณค่าทางความงามสูงสุด

4) คุณค่าทางความงามที่เชื่อว่า ศิลปะจะต้องรับใช้ศาสนาและสร้างศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้าร่วมกัน ความเชื่อมั่นในคุณค่าทางความงามของศิลปะแนวทางนี้ เริ่มคลี่คลายตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 5 เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 14 - 15 อันเป็นความคิดของคนยุโรปสมัยกลาง และจากบันทึกทางประวัติศาสตร์ นักประวัติศาสตร์ได้ชี้ให้เห็นว่า ศิลปกรรมในช่วงนี้มุ่งแสดงออกเพื่อเทิดทูนศาสนาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพียงอย่างเดียว

5) คุณค่าทางความงามที่เชื่อว่าศิลปะจะต้องรับใช้ความปรารถนา และเสรีภาพส่วนบุคคลความสำคัญในคุณค่าของศิลปะแนวทางนี้นับได้ว่ามีบทบาทที่เด่นชัดตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ขอบเขตของการแสดงออกทางศิลปะเติบโตขยายวงกว้างทั้งความเชื่อ เทคนิควิธีการอย่างที่ไม่เคยมีปรากฏมาก่อน และเมื่อทุกคนต้องการเสรีภาพแบบปัจเจกชน (เสรีภาพส่วนบุคคล) ภาพสะท้อนทางศิลปะ ศิลปินจึงพยายามที่จะสร้างแบบอย่างเฉพาะของตนขึ้นมาหลายแนวทาง เช่น ศิลปะกลุ่ม Neo-Classicism, Romanticism, Realism Impressionism, Post-Impressionism, Neo-Impressionism, Fauvism, Futurism Cubism ฯลฯ คุณค่าทางความงามเกิดจากความรู้สึกของมนุษย์ที่รู้สึกว่าการที่เขารู้สิ่งที่เขาสัมผัส สัมผัสสุนทรีภาพของเขา และสนองความต้องการในเรื่องของเสรีภาพส่วนบุคคล

6) คุณค่าทางความงามที่เชื่อว่าศิลปะจะต้องถือกฎสังคม ผู้สร้างสรรค์งานศิลปะจะยึดถือแนวทางการทำงานที่สัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริง ทั้งทางเศรษฐกิจและทางสังคมเป็นสาระสำคัญพร้อมทั้งถือกันว่าคุณค่าทางความงามแนวทางนี้ เริ่มแสดงบทบาทตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 และ 20 อย่างกว้างขวาง จอห์น รัสคิน ก็ได้กล่าวแสดงความเห็นเอาไว้ว่า “มนุษย์จะต้องสร้างชีวิตอันยิ่งใหญ่จากจะต้องมีจินตนาการอันแรงกล้า มีความเข้าใจ หยั่งรู้ นั่นก็หมายความว่า เขาจะต้องนำตัวของเขาไปสัมผัสกับชีวิตของคนทั่ว ๆ ไปในสถานที่ต่าง ๆ และที่นั่นแหละ เขาจะพบทั้งความเปลี่ยวเหงาและความเจ็บปวดทรมาน และเขาจะต้อง นำสิ่งเหล่านั้นมาเป็นปัจจัยของการจินตนาการไปสู่ความดีที่ซบเซา กวี (ศิลปะ) จะต้องรู้จักส่งเสริมความรู้สึกของมนุษย์ให้มีความรู้สึกต่อมูลเหตุต่าง ๆ เน้นย้ำคุณธรรมอันสูงส่งของมนุษย์ในสังคมอย่าง ชัดเจนจึงจะถือว่าศิลปะมีคุณค่าทางความงาม (อำนาจ เย็นสบาย, 2520 : 37 - 48)

การวิเคราะห์ คือการแยกแยะผลงานชิ้นนั้น ๆ แบ่งออกเป็นปัญหาต่าง ๆ ทำการตรวจสอบถึงความสัมพันธ์ ดังเช่น ทางด้านการจัดภาพ การใช้เส้น สี แสง เงา น้ำหนัก ฯลฯ ได้รับความสำเร็จ สามารถให้ผู้ชมบังเกิดความรู้สึกมีอารมณ์อันพวยพุ่งได้หรือไม่ ตรวจสอบทางด้านเนื้อหา จุดเป้าหมาย และเจตนารมณ์ของผู้ประสาธน์งานประสบความสำเร็จตามความต้องการหรือเปล่า นอกจากนี้ทางด้านกรรมวิธีการสร้างงานผู้สร้างมีความชัดเจนหรือบกพร่องมากนักน้อยเพียงไร การวิเคราะห์คือการตรวจสอบผลงานในทุกด้านให้มากที่สุด นอกจากนี้ยังต้องนำผลงานที่ได้รับการรับรองว่ามีมาตรฐานดีมาเปรียบเทียบกับกัน ก็จะสามารถพบการพัฒนาได้อีกด้วย (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2520 : 169) และข้อมูลทางการออกแบบผลิตภัณฑ์มาจากหลายแหล่ง อาจมาจากผู้จัดการ มาจากความต้องการของผู้ใช้ มาจากรูปพรรณ ที่มีอยู่ มาจากกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ผู้ผลิตกำหนด ยึดมาจากการวิจัยทางคุณลักษณะและกรรมวิธีการผลิต

2.2.3.3 การวิเคราะห์รูปทรง นอกเหนือไปจากความสัมพันธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ทางสถิติ และข้อสรุปจากการวิเคราะห์ประโยชน์ใช้สอย ซึ่งว่าด้วยความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางกายภาพของผลิตภัณฑ์ หรือข้อสรุปว่าด้วยลักษณะทางกายภาพที่ต้องใช้ และที่จะมาประกอบขึ้นเป็นผลิตภัณฑ์รูปทรงใหม่ นักออกแบบยังต้องหาข้อสรุปเกี่ยวกับรูปทรงของผลิตภัณฑ์ ข้อสรุปนี้อาจได้จากการนำหลักหรือทฤษฎีการออกแบบมาวิเคราะห์ข้อมูลศิลปวัตถุหรือข้อมูลที่เป็นแนวความคิดเกี่ยวกับแบบในกรณีที่เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือข้อมูลจากผลิตภัณฑ์ใกล้เคียงหรือผลิตภัณฑ์เดิมในกรณีที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้ว งานจิตรกรรมที่นำมาใช้เป็นตัวอย่างอธิบายการนำหลักและทฤษฎีการออกแบบมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปนี้ ถือเป็นกรณีสุดขั้วเพราะงานจิตรกรรมเป็นเรื่องของรูปทรงหรือความงามล้วน ๆ

เฟรเดอริก มาลินส์ (1981) ได้สาธิตการวิเคราะห์ระเบียบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในงานจิตรกรรมในภาพ “การเต้นรำกลางแจ้งในงานแต่งงาน” (The wedding Dance in the open Air) ของปีเตอร์ บรูเกิล (Pieter Bruegel) ไว้ดังนี้

1) การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบด้วยจุด การใช้จุดวาด ทับลงบนศีรษะของคนที่กำลังเต้นรำ ขนาดของจุดสอดคล้องกับขนาดของศีรษะ เมื่อมองตามจุดและขนาดของจุด ก็จะเห็นระเบียบในการจัดเรียงจุดซึ่งเป็นองค์ประกอบการออกแบบอย่างหนึ่ง ที่ถูกนำเข้ามาใช้ในผลงาน เพื่อสร้างอารมณ์และความรู้สึก การกระจายของศีรษะอย่างมีระเบียบ ชัดแย้งกัน อยู่ในที่กับนักเต้นรำที่ดูเป็นฝูงชนอัดรวมกันอยู่แน่นในกรอบภาพอย่างไม่มีระเบียบและดูสับสน การใช้ความมีระเบียบควบคู่ไปกับความสับสน และใช้การอัดควบกับการกระจายทำให้เกิดความรู้สึกเหมือนกับจะมีการเคลื่อนไหว

2) การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบด้วยลีลาของเส้น การใช้เส้นต่อเนื่องลากตามรอยต่อระหว่างมวลงกับช่องไฟ เกิดเป็นเส้นที่มีท่วงทำนองขึ้นในผลงาน ลักษณะเส้นโค้งบิดอย่างรุนแรงและการทอดกายกัน เช่นเดียวกันกับจุดที่ใช้บอกความหมายของการเคลื่อนไหว แต่เส้นเน้นถึงความสลับซับซ้อน ใช้จังหวะขาและช่วงแขนมาทำซ้ำจนดูเป็นแนวลายเหมือนกัน ๆ ไป และใช้เป็นตัวเชื่อมระหว่างนักเต้นรำคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง และเส้นในจังหวะนี้เองที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างนักเต้นรำ ทำให้การกระจัดกระจายกลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เมื่อลากเส้นทับความโค้งในผลงาน ก็จะได้ความสัมพันธ์ระหว่างคนหนึ่งกับอีกคนหนึ่ง และการโยงรูปร่างหนึ่งไปหาอีกรูปร่างหนึ่ง บรูเกิลใช้เส้นกระตุกสั้น ๆ ขึ้นมากมาย เพื่อแสดงให้เห็นว่าการเคลื่อนไหวที่เป็นเอกเทศ เกิดขึ้นอยู่ภายในการเคลื่อนไหวเป็นกลุ่ม ที่ดูเหมือนว่าอยู่ในท่าเดียวกัน

3) การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบด้วยโครงสร้างเรขาคณิต บรูเกลใช้รูปทรงเรขาคณิตเป็นฐานในจัดเรียงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบใช้ผังการจัดภาพที่เข้าใจง่าย

4) การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบด้วยน้ำหนัก เมื่อแปลงน้ำหนักสีของภาพออกมาเป็นภาพขาวดำ จะเห็นได้ว่า เกิดแนวสายที่มีความรุนแรง มีชีวิตชีวา และกระโดดโลดเต้น เข้ากับเรื่องราว บริเวณสีดำกับบริเวณสีขาว มีความสมดุลกันตั้งแต่หน้าภาพไปจนถึงหลังภาพ บริเวณขาว/ดำที่อยู่ด้วยกันในแถวหน้า มีความกว้าง ในขณะที่ค่อยมีขนาดแคบลงเมื่อมองสูงขึ้นๆ ทำให้เห็นเสมือนมีความลึกอยู่ในภาพสองมิติ เมื่อแยกสีออกไปเป็นสีสามระดับ ก็ยังเห็นได้ชัดว่า บรูเกลได้รักษาน้ำหนักสีสามระดับให้ดูง่าย ๆ และทำให้เกิดความรู้สึกถึงความสัมพันธ์ที่มีระเบียบ การวิเคราะห์ข้อมูลในกรณีนี้ชี้ให้เห็นว่า ก่อนลงมือสร้างผลงาน ต้องมีข้อมูลทางกายภาพอย่างชัดเจนว่า ในภาพรวม จะต้องมีส่วนประกอบอะไรบ้าง แต่ละส่วนเข้าไปมีบทบาทต่อผลรวมของงานอย่างไร และรายละเอียดประการใด แต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร และมีความจำเป็นเพียงไรต่อภาพรวม การวิเคราะห์ผลงานศิลปะข้างต้นทำให้เห็นรายละเอียดที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน และแผนผังการผูกความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเพื่อทำให้เกิดอารมณ์สุนทรีย์แต่ประการเดียว

5) การวิเคราะห์รูปทรงกับประโยชน์ใช้สอย งานออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นงานศิลปะที่ไม่บริสุทธิ์เหมือนงานจิตรกรรม (บริสุทธิ์เพราะไม่มีเจตนาอื่นแฝงเร้น นอกจากความงาม) งานออกแบบเป็นงานสองมิติ กล่าวคือ มิติทางด้านความงามและมิติทางประโยชน์ใช้สอย ความสัมพันธ์ของส่วนประกอบทางกายภาพของงานออกแบบ มีโครงสร้าง โครงสร้างนี้คือโครงสร้างของประโยชน์ใช้สอย ดังได้กล่าวแล้ว ในงานสองมิติ เช่น งานจิตรกรรมของบรูเกลดังกล่าวข้างต้น โครงสร้าง คือสิ่งที่เกิดขึ้นจากการผูกส่วนประกอบย่อยเข้าด้วยกันเป็นรูปทรง หรือที่เรียกกันว่า “องค์ประกอบการออกแบบ” ซึ่งเป็นกรอบอยู่เบื้องหลังภาพ การใช้หลักและทฤษฎีการออกแบบวิเคราะห์องค์ประกอบงานจิตรกรรมของบรูเกล จึงเป็นวิธีหนึ่งในการหาความสัมพันธ์ของส่วนประกอบย่อยจากข้อมูลทางกายภาพที่เป็นศิลปวัตถุ

5.1) ความพอดีระหว่างรูปทรงกับเป้าหมาย ผลิตภัณฑ์ทุกชนิดมีเป้าหมาย ไม่เช่นนั้นก็ไม่มีความหมายอะไรที่จะออกแบบขึ้นมา ประโยชน์ใช้สอยบอกเป้าหมายของสิ่งของหรือประติมากรรม-เครื่องแต่งบ้าน เครื่องแต่งกาย สิ่งทอ บอกเป้าหมายตัวเองไว้อย่างชัดเจน แต่การสนองเป้าหมายอย่างหนึ่ง ไม่ได้มีหนทางเดียว

5.2) การใช้รูปทรงอย่างไม่เสแสร้ง ในศตวรรษที่ยี่สิบ แนวความคิดเรื่องความหลากหลายของรูปทรง มีคำสรุปว่า “รูปทรงต้องเป็นไปตามประโยชน์ใช้สอย” ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด จะต้องใช้วัสดุและกระบวนการผลิตเป็นสิ่งแสดงออก และแสดงออกมาให้เห็นชัดเจน

5.3) การใช้รูปทรงให้ตรงตามประโยชน์ใช้สอย ปัญหาความขุ่นเคืองใจในปัจจุบันที่เกิดในชีวิตประจำวันของผู้บริโภค อันสืบเนื่องมาจากรูปทรงของผลิตภัณฑ์ คือ การใช้รูปทรงที่ไม่สอดคล้องต่อประโยชน์ใช้สอย เครื่องเรือนที่มีลิ้นชัก แต่ชักเข้า-ชักออกลำบาก ยากเย็น

5.4) ลักษณะเฉพาะตัวของวัสดุ ก่อนที่จะออกแบบนักออกแบบจะต้องเสาะหาวัสดุที่จะใช้เป็นตัวเลือก และศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนของวัสดุ นักออกแบบในปัจจุบัน นิยมใช้วัสดุที่อยู่ในสมัยนิยมของตน เช่น โลหะ พลาสติกและแก้ว เมื่อพบว่า วัสดุเหล่านี้มีคุณสมบัติโดดเด่น ด้านความเรียบ ความมัน นักออกแบบจะหันไปหาความโปร่งโล่ง สะอาดตา และมีขอบคม (Hard Edged) และใช้การตกแต่งประดับประดาน้อยที่สุด

5.5) เอกภาพของรูปทรง องค์ประกอบหรือโครงสร้างที่มีส่วนประกอบย่อยเช่นกระเชี่ยน จะมีภาวะเป็นอลวน ในงานออกแบบทุกกรณี องค์ประกอบการออกแบบอย่างน้อย ๆ จะต้องเป็นความสมดุลระหว่างลักษณะสองประการที่แตกต่างกัน แต่จะมีกลไกอันหนึ่ง ตรึงลักษณะทั้งสองนั้นเข้าด้วยกัน เป็นขึ้นหนึ่งขึ้นเดียวกัน

5.6) ดุลยภาพ ภาวะสมดุลแบ่งแยกออกไปได้สามลักษณะ คือ สมดุลแบบสมมาตร สมดุลแบบอสมมาตร และสมดุลแบบวง

5.7) สัดส่วนและสเกล สัดส่วนและสเกลเป็นเรื่องของขนาดเชิงเปรียบเทียบ สัดส่วนหมายถึงขนาดเปรียบเทียบกับองค์ประกอบรอง ขนาดเปรียบเทียบกับค่าบางอย่าง เช่น ขนาดของร่างกายมนุษย์ ขนาดของบางอย่างที่ควรจะเป็น เช่น เสื้อผ้าตามปกติจะออกแบบตามสเกลของคน (พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง.2545:154-165)

สรุปได้ว่าการอนุรักษ์ พัฒนาและวิเคราะห์หัตถกรรมพื้นบ้านในปัจจุบัน ก็ยังสามารถที่จะช่วยอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยบุคคลที่มองเห็นคุณค่าของชิ้นงาน ได้ซื้อชิ้นงานมาสะสมไว้ที่บ้าน เขียนหนังสือเพื่อศึกษาเป็นเรื่องราวขึ้น รวมไปถึงการเคลื่อนไหวในองค์การ หน่วยงานราชการเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ชิ้นงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยในแต่ละภาค อาทิ ส่งเสริมการทอผ้ามัดหมี่ ผ้าตีนจก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การส่งเสริมเครื่องถมเงิน ถมทองในภาคใต้ เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็ดียังคงจะมี

แนวทางในการรักษาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไทย เพื่อรักษาไว้และสืบทอดสำหรับเยาวชนรุ่นหลังโดยจะวิธีการ คือ การเก็บรวบรวมตัวอย่างชิ้นงานที่ทำขึ้นและใช้อยู่จริง รวมไปถึงชิ้นงานที่กำลังจะเสื่อมสูญ หรือที่หมดหน้าที่ใช้สอยในปัจจุบันแล้ว และการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ อาทิ ชื่อเรียกในแต่ละท้องถิ่น รูปร่างลักษณะ วัสดุที่ทำขึ้น การใช้งาน ภาพถ่าย ความเป็นมา เป็นต้น ทั้งนี้ทั้งนั้นในการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาเพื่อให้เท่าทันกับเหตุการณ์ปัจจุบัน รวมไปถึงการเปิดโอกาสให้คนรุ่นหลังได้มีความเข้าใจ ความสำนึกในคุณค่า และได้เรียนรู้ในผลงานทางศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีอยู่ในรอบตัว

2.3 หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในจังหวัดเชียงราย

จากการรวบรวมข้อมูลทางเอกสารเกี่ยวกับหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ผลิตอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย ที่ได้จากหน่วยงานพัฒนาชุมชน จังหวัดเชียงราย สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย สำนักงานศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และระบบออนไลน์ คณะผู้วิจัยจัดหมวดหมู่ผลงานที่มีอยู่ในเขตอำเภอต่าง ๆ ได้ดังนี้

2.3.1 อำเภอเมือง มีการผลิต และสร้างสรรค์ ผลงาน ผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา ผลิตภัณฑ์ประดิษฐ์ดอกไม้จากจากดินหอม งานทอผ้าพื้นเมือง ตัดเย็บเสื้อผ้าม่อฮ่อม งานหัตถกรรมแกะสลักไม้ งานตุ๊กตา ปูนยิปซัม ทอเสื่ออกก งานเครื่องปั้นดินเผา ผลิตภัณฑ์เครื่องเรือนไม้ไผ่ งานตีเหล็ก งานหัตถกรรมชาวเขา งานผลิตภัณฑ์จากนุ่น งานเจียรไนพลอย งานหัตถกรรมจักสานของประดับ ตกแต่ง งานผ้ามัดย้อม เสื้อผ้าพื้นเมือง ผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้าย ผ้าปักชาวเขา งานประดิษฐ์ของที่ระลึก เครื่องดนตรี งานทำเครื่องเงิน เฟอ์นิเจอร์ทราย ภาพเขียน พรหมปูพื้น ศิลปประดิษฐ์จากใบลาน งานเครื่องประดับจากการจักสานไม้ไผ่

2.3.2 อำเภอเวียงป่าเป้า มีการผลิตและสร้างสรรค์ ผลงานงานปูนปั้น ผลิตภัณฑ์เฟอ์นิเจอร์ไม้ไผ่ งานจักสาน งานทอผ้าพื้นเมือง หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ผลิตภัณฑ์(งานประดิษฐ์) จากกระดาษ งานทำไม้กวาด-ดอกหญ้า งานตีมีด งานผ้า ผลิตภัณฑ์ของใช้จากเครื่องเคลือบ ผลิตภัณฑ์แกะสลักไม้ เสื้อผ้าพื้นเมือง

2.3.3 อำเภอเชียงแสน ผลิตภัณฑ์เฟอ์นิเจอร์ งานแกะสลักไม้ งานเจียรไนพลอย งานทอผ้าพื้นเมือง งานจักสานหวาย งานจักสานไม้ไผ่ งานตีเหล็ก หัตถกรรมทอตุ่ง งานประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง งานศิลปะประดิษฐ์ ตุ้งเงิน ตุ้งทอง ตุ้งล้านนา

2.3.4 อำเภอแม่จัน ผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา งานทอผ้าพื้นเมือง หัตถกรรมผ้าปักมือ งานเครื่องปั้นดินเผา งานตัดเย็บหนัง ประดิษฐ์หมอนเมือง ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ผลิตภัณฑ์ของใช้จากผ้าฝ้าย พรมปูพื้น ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ ผลิตภัณฑ์บรรจุชาหอมดอกลิ้น งานศิลปะปูนปั้น งานศิลปะแกะสลักไม้

2.3.5 อำเภอแม่สาย งานแกะสลักเป็นประติมากรรม แกะสลักหยก ศิลปะประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า ปักชาวเขา งานประดิษฐ์เครื่องประดับ หัตถกรรมไม้มุงคลประดิษฐ์งานแกะสลักหยกเครื่องประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม งานอัญมณี งานทอเสื่อกก วัตถุโบราณจำลอง

2.3.6 อำเภอเวียงชัย หัตถกรรมจักสาน งานทอเสื่อกก งานทอผ้าพื้นเมือง สไบ ศิลปะประดิษฐ์ของใช้จากไม้ งานประดิษฐ์ตุ๊กกระดาษ ผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดิษฐ์(โมบาย) ผลิตภัณฑ์จากเครื่องหนัง ภาพเขียนร่วมสมัย

2.3.7 อำเภอพาน หัตถกรรมจักสาน งานเสื่อกก งานทอผ้าพื้นเมือง สไบ ศิลปะประดิษฐ์ของใช้จากไม้ งานประดิษฐ์ตุ๊กกระดาษ ผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดิษฐ์ งานทำไม้กระดาน ดอกหญ้า งานตัดเย็บเสื้อผ้า จักสานทางมะพร้าว งานผ้าปัก

2.3.8 อำเภอเทิง งานจักสานเครื่องหวาย งานทอผ้า งานตีเหล็ก ผลิตภัณฑ์จากนุ่น ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม อุปกรณ์ใส่ของจากเชือก

2.3.9 อำเภอขุนตาล งานจักสาน หัตถกรรมดอกไม้แห้ง งานจักสานเครื่องหวาย งานตีเหล็ก งานไม้กวาดจากดอกหญ้า งานผ้าปักมุก งานเครื่องนอน ผ้าคลุมโบราณ ไม้กวาดแสงจันทร์ ผ้าทอพื้นเมือง

2.3.10 อำเภอเชียงของ มีการผลิตและสร้างสรรค์ผลงานดังนี้ ผ้าทอมือ งานประดิษฐ์ดอกไม้ ผ้าทอพื้นเมืองไทลื้อ งานหัตถกรรม ประดับเงิน กระเป๋าผ้าปัก

2.3.11 อำเภอแม่สรวย งานผลิตภัณฑ์จากกระดาษ งานจักสาน หัตถกรรมชาวเขา งานทอผ้า งานประดิษฐ์ดอกไม้ ประดิษฐ์ของเล่นพื้นบ้าน ผ้าปักพื้นเมือง

2.3.12 อำเภอพญาเม็งราย งานจักสานไม้ไผ่ งานประดิษฐ์ดอกไม้จากดินหอม ผ้าทอไทลื้อ

2.3.13 อำเภอแม่ฟ้าหลวง หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา หัตถกรรมชาวเขา งานทอตุ๊ก ผ้าคลุมหมอน สมุนไพรสุขภาพ

2.3.14 อำเภอเวียงแก่น ผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน

2.3.15 อำเภอบ้านแตก งานจักสานเครื่องใช้จากไม้ไผ่ ตัดเย็บเสื้อผ้า ผ้าไหมมัดหมี่ จักสาน ไม้ไผ่ ผลิตภัณฑ์ผักตบชวา ผ้าลายปักมือ งานทอเสื่อกก

2.3.16 กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง ผ้าคลุมแต่งกาย ภาพประดับมุก สไบทอมือ

สรุปได้ว่างานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในจังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่จะนิยมสร้างงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ได้แก่ งานทอผ้าพื้นเมือง และตัดเย็บเสื้อผ้าพื้นเมือง การทอเสื่อกก งานเครื่องปั้นดินเผา งานเจียรไนอัญมณี การผลิตเครื่องเรือน ไม้ไผ่ ผลิตภัณฑ์บรรจุชาหอม งานศิลปะปูนปั้น และงานศิลปะแกะสลักไม้ งานประดิษฐ์ตุ๊กตาคาซ การแกะสลักหยก ผลิตภัณฑ์จากกระดาษต่าง ๆ อาทิ กระดาษสา กระดาษสัปรด การทำเครื่องเงิน และ ผ้าลายปักมือลวดลายชาวเขา และลายพื้นเมือง

2.4 หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านกับการท่องเที่ยว

ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมีทั้งประเพณีธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเป็นทรัพยากรประเภทหนึ่งที่มีผู้สนใจเข้ามาท่องเที่ยวศึกษาและแสวงหาเป็นของที่ระลึก

การเดินทางท่องเที่ยวไปสู่สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง นอกจากนักท่องเที่ยวจะนำความประทับใจในสถานที่สวยงามและทรงคุณค่านั้นกลับมาเป็นความทรงจำแล้ว สิ่งหนึ่งที่จะนำติดไม้ติดมือได้ ก็คือ สินค้าพื้นเมือง ซึ่งอาจมีแรงจูงใจมาจากความคิดที่ว่า ราคาย่อมเยาเพราะซื้อในแหล่งผลิต หรือเป็นเอกลักษณ์ ของท้องถิ่นนั้น จึงนำซื้อมาเป็นของที่ระลึกว่าครั้งหนึ่งเคยไปเยือนสถานที่แห่งนั้นมาแล้ว สินค้าของที่ระลึกส่วนใหญ่ก็คือ ผลงานด้านศิลปหัตถกรรมที่ผลิตได้ในท้องถิ่นนั้นนั่นเอง

ปัจจุบันงานหัตถกรรมของแต่ละท้องถิ่นได้กลายเป็นสินค้าของที่ระลึกทางการท่องเที่ยวที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ด้วยกลายเป็นค่านิยมสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่จะต้องซื้อหาสินค้าของที่ระลึกเพื่อเป็นของตนเองและขอฝากญาติมิตรกันทุกครั้งที่มีโอกาส จึงเกิดเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับผู้คนในท้องถิ่นแหล่งท่องเที่ยว บางแห่งที่มีฝีมือดีถึงกับกลายเป็นแหล่งผลิตขนาดใหญ่กันทั้งหมู่บ้านรวมเป็นทั้งแหล่งขายปลีกและขายส่ง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวไปด้วยในตัว อาทิเช่น บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง และ บ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ฉะนั้น ท้องถิ่นใดที่สามารถนำงานหัตถกรรมมาส่งเสริมให้กลายเป็นสินค้าของที่ระลึกได้ จึงเท่ากับเป็นการสืบทอดและฟื้นฟูฝีมือด้านศิลปหัตถกรรมดั้งเดิม และที่สำคัญเป็นการเพิ่มมูลค่าให้วัสดุที่เป็นทรัพยากรท้องถิ่นซึ่งมีอยู่เดิมแล้วแต่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าต่อเมื่อนำมาผลิตเป็นสินค้าที่ระลึกก็จะได้ราคาดี เพราะนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสูง รวมทั้งเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพให้กับแรงงานในท้องถิ่นซึ่งว่างงานหรืออาจว่างงานหลังฤดูเก็บเกี่ยว โดยสรุปจึงนับเป็นการพัฒนาชนบทที่ได้ผลอย่างสมบูรณ์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2532 : 129)

การพัฒนางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมในการผลิตผลงานรวมทั้งศึกษาด้านการตลาด ดังนี้

- หีบห่อบรรจุสินค้าจะต้องแข็งแรง รูปทรงกะทัดรัด เก็บรักษาสินค้า ได้อย่างปลอดภัย ไม่เสียหายระหว่างทาง นำพาสะดวก มีความสวยงามมีชื่อและสัญลักษณ์ของร้านบนหีบห่อนั้นด้วย เพื่อสร้างความประทับใจแก่ผู้ซื้อและยังเป็นการประชาสัมพันธ์ร้านค้าในระหว่างทางนำกลับบ้านของผู้ซื้อไปด้วยในตัว

- พยายามรักษาคุณภาพการผลิตสินค้าของที่ระลึกให้ได้มาตรฐานเพื่อชื่อเสียงในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ มีความละเอียดประณีต ความสวยงาม และแฝงด้วยประโยชน์สอย คือให้เป็นทั้งของประดับสวยงามและมีประโยชน์ใช้งานได้ เช่น เป็นของตั้งประดับโต๊ะทำงาน และเป็นที่เสียบเครื่องเขียน หรือเป็นที่ประดับฝาผนังและเป็นที่ใส่ของจดหมายได้ด้วย เป็นต้น ลักษณะสินค้าอย่างนี้จะได้เปรียบในการตัดสินใจซื้อได้มากกว่าเป็นสินค้าสวยงามแต่เพียงอย่างเดียว

- มีการประดิษฐ์คิดค้นรูปแบบของสินค้าใหม่ ๆ อยู่เสมอ แต่ยังคงต้องรักษาเค้าโครงของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือสอดแทรกอยู่บ้าง โดยอาจประดิษฐ์รูปแบบ ขนาด หรือวัสดุให้หลากหลายออกไป เพื่อต้อนรับสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นเครื่องช่วยในการคิดประดิษฐ์ออกแบบพร้อมทั้งอาศัยศิลปะพื้นถิ่นเป็นพื้นฐานไว้ด้วยเสมอ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2532 : 131 -133)

สรุปได้ว่าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านกับการท่องเที่ยวนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างดี และเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว และเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยว เข้ามาท่องเที่ยว ชมภูมิปัญญา ชมสิ่งประดิษฐ์คิดค้นของคนรุ่นเก่าแก่ ชมการสืบทอด และการฟื้นฟูพลูดลาย หัตถกรรม ที่เป็นศิลปหัตถกรรมดั้งเดิม จะเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวให้แก่ประเทศชาติ และเพื่อการดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ชีวิตความเป็นอยู่ รวมไปถึงภูมิปัญญาที่เป็นวิวัฒนาการของใช้ในปัจจุบันด้วย

2.5 แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ตระหนักอย่างยิ่งถึงความสำคัญของการผลิตสินค้าของที่ระลึกเพื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว จึงได้เข้าร่วมดำเนินการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งมีโครงการที่yekเป็นสังเขปได้ ดังนี้

2.5.1 จัดโครงการฝึกอบรมผู้เกี่ยวข้องกับธุรกิจสินค้าของที่ระลึกทั้งเจ้าของกิจการและพนักงานบริการ ตามจังหวัดต่างๆ ที่เป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายที่สำคัญ เช่น กรุงเทพฯ เมืองพัทยา จังหวัดเชียงใหม่ นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และภูเก็ต โดยเชิญวิทยากรจากสถาบันการศึกษาและวงการธุรกิจมาให้ความรู้ในด้านศิลปะการออกแบบสินค้าและหีบห่อ การจัดตกแต่งร้านเทคนิคการขาย การบริการ ตลอดจนการเสริมสร้างสำนึกและจรรยาบรรณต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว

2.5.2 พยายามใช้วัสดุภายในท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรที่หาได้ง่ายและมีอยู่ใกล้ตัวให้ได้ประโยชน์ซึ่งจะเป็นการลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าให้กับวัสดุที่อาจทิ้งขว้างอยู่ในท้องถิ่น เช่น ใช้ฟาง เปลือกข้าวโพด เปลือกหอย เมล็ดพืช ใบตาล ด่านก ด่านเคย ไม้ไผ่ มาประดิษฐ์เป็นงานหัตถกรรมต่าง ๆ อันได้แก่ ตุ๊กตา ดอกไม้ เสื้อ เครื่องจักสาน อาจหาวัสดุจากแหล่งอื่นมาเสริมแต่งเพิ่มคุณค่า เพิ่มความสวยงามและความคงทนในประโยชน์ใช้สอยด้วย เช่น ใช้ผ้าฝ้าย ผ้าไหม หนังโลหะ มาตกแต่งประดับเพิ่มเติมได้ในบางส่วน

2.5.3 ผลงานที่ผลิตจะต้องแสดงออกถึงสราฐรูป หรือเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้ก็เป็นการดียิ่ง เพราะจะสอดคล้องกับการเป็น “สินค้าของที่ระลึก” อย่างแท้จริง เช่น หากไปทางท้องถิ่นภาคเหนือ สินค้าของที่ระลึกก็น่าจะถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมล้านนา หรือศิลปหัตถกรรมแบบเรียบง่ายของชาวเขาออกมา หรืออย่างน้อยก็สะท้อนถึงทรัพยากรตามสภาพภูมิศาสตร์ของป่าเขาเมืองเหนือ ตัวอย่างเช่น ผ้าปักผ้าทอ ผ้าชาวเขา เครื่องเงิน เครื่องเงิน เครื่องไม้แกะสลัก และดอกไม้แห้ง เป็นต้น หรือถ้าลงไปทางชายทะเลภาคใต้ สินค้าที่ระลึกก็น่าจะแสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรมปักษ์ใต้และกลิ่นอายของทะเล เช่น รูปหนังตะลุง ผ้าบาติก เรือจำลอง สิ่งประดิษฐ์จากเปลือกหอยหรือกะลามะพร้าว เสื้อผ้าพิมพ์ลวดลายหรือภาพเกี่ยวกับทะเล เป็นต้น

2.5.4 สราฐรูปหรือเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านสินค้าที่ระลึกนี้ จะเป็นสิ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจซื้อสินค้านั้นง่ายขึ้น กับทั้งจะเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ในลักษณะ “ปากต่อปาก” ต่อไปว่าเมื่อไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวแห่งนั้นจะต้องหาซื้อสินค้าที่ระลึกอย่างนี้กลับมา พยายามใช้แรงงานด้านหัตถกรรมให้มากที่สุด เพราะนักท่องเที่ยวส่วนมากมาจากเมือง

ใหญ่ ๆ ซึ่งกล่าวได้ว่า มาจาก สัมคมอุตสาหกรรมหรือสังคมเครื่องจักรกล สินค้าที่เป็นศิลปะหัตถาหรือที่เรียกว่า Hand Made เป็นสิ่งแปลกและเป็นของหายากจึงเกิดค่านิยมให้ชมชอบและสะสมกัน ในขั้นตอนการผลิต หากจำเป็นต้องใช้เครื่องจักรกลเข้าช่วยเพื่อผลิตสินค้าจำนวนมากๆ ก็ให้ใช้เฉพาะส่วนที่จำเป็นและใช้อย่างประหยัด จนเมื่อผลิตออกมาแล้วแยกไม่ออกว่าส่วนไหนเป็นฝีมือ “หัตถกรรม” หรือ “จักรกล”

2.5.5 ให้ขนาดและน้ำหนักของสินค้าสามารถจะนำพาไปได้สะดวกและไม่เสียหายได้ง่าย ถ้าเป็นสินค้าขนาดใหญ่ก็สามารถแยกส่วนหรือถอดชิ้นส่วนออกบรรจุในกล่องหรือหีบห่อเพื่อความสะดวกต่อการขนส่งและไม่บุบสลายระหว่างทาง เช่น การประดิษฐ์ตุ๊กตากล้วยจำลองโดยแกะสลักจากไม้ก้ามปู ซึ่งจะมีทั้งลำต้น หน่อ ใบ และเครือกล้วยพร้อมสรรพเป็นกอล้วย แต่เมื่อลูกค้าซื้อก็สามารถถอดชิ้นส่วนใบกล้วย เครือกล้วย แยกบรรจุหีบห่อได้สะดวกต่อผู้ซื้อ ในการนำกลับบ้าน

2.5.6 จัดโครงการแลกเปลี่ยนการขายระหว่างผู้ขายและผู้ผลิตทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ขายและผู้ผลิตได้พบปะกันโดยตรง ได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและปัญหาที่ เกี่ยวข้องเพื่อการปรับปรุงแก้ไขอันจะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจสินค้าของที่ระลึกต่อไป พร้อมทั้งเป็นการส่งเสริมการตลาดให้ขยายตัวได้อย่างกว้างขวาง

2.5.7 พัฒนาและปรับปรุงแหล่งผลิตให้เกิดเป็นหมู่บ้านศิลปหัตถกรรมที่สมบูรณ์แบบเพื่อนักท่องเที่ยวจะได้มาสัมผัสอย่างครบวงจร เช่น มีศูนย์รวมนิทรรศการ การสาธิต การจัดจำหน่าย การบริการสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และรักษาสภาพหมู่บ้านที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตจริงของชาวท้องถิ่น อันจะมีผลดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสบรรยากาศชนบทเข้าใจและชื่นชมในคุณค่าของสินค้าศิลปหัตถกรรม โครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว อาทิเช่น หมู่บ้านหัตถกรรมเหมืองกุง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ หมู่บ้านด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา และหมู่บ้านสะกอม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เป็นต้น

2.5.8 เลือกสรรร้านค้าเข้าเป็นสมาชิกในโครงการส่งเสริมมาตรฐาน ร้านค้าของที่ระลึกของ ททท. เพื่อควบคุมและส่งเสริมให้มีการจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกที่มีมาตรฐานทางด้านคุณภาพ ราคา และการบริการ ปัจจุบันมีร้านค้าสมาชิกโครงการนี้กระจายอยู่ตามเมืองท่องเที่ยวต่างๆ อันได้แก่ กรุงเทพฯ เมืองพัทยา จังหวัดกาญจนบุรี เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน สุราษฎร์ธานี และภูเก็ต เป็นต้น รวมแล้วประมาณ 250 แห่ง แต่ละร้านจะได้รับเครื่องหมายรับรองจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ติดประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวอยู่ที่ร้านด้วย

กล่าวได้ว่าการพัฒนาสร้างสรรค์งานศิลปหัตถกรรมมาสู่รูปแบบของสินค้าที่ระลึกนั้น ศิลปหัตถกรรมในแต่ละท้องถิ่นล้วนมีบทบาทอันสำคัญด้วยว่าเสมือนทรัพยากรพื้นฐานที่นำไปสู่การสร้างสรรคผลผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างดียิ่ง เป็นตัวแทนในการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาค สะท้อนได้กระทั่งสภาพภูมิศาสตร์และบรรยากาศของแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นงานอันมีคุณค่าในความเป็นศิลปหัตถกรรม ซึ่งสร้างสรรค์ขึ้นด้วยฝีมือของผู้คนในถิ่นนั้นๆ นั้นเอง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.2532:136-139)

สรุปได้ว่าแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยว นั้น ภาครัฐ และภาคเอกชน จะต้องตระหนักถึงความสำคัญของการผลิตสินค้าของที่ระลึก เพื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยมีการส่งเสริม และฝึกอบรม ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจนี้ให้เข้าใจถึงความสำคัญ ความมีเอกลักษณ์ การใช้วัสดุในท้องถิ่น ความเป็นสากลที่ยังสามารถรักษามรดกภูมิปัญญา รวมไปถึงความสะอาดในการเคลื่อนย้ายงานหัตถกรรมที่นักท่องเที่ยวและผู้บริโภคซื้อไป

2.6 กระบวนการวิจัยและพัฒนาและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัย (research) ตามคำศัพท์หมายถึง การค้นหาแล้วค้นหาค้นหาอีกจนกว่าจะพบความจริงหรือพบความรู้ใหม่ (นิสาร์ตน์ ศิลปเดช, 2542 : 5) และยังกล่าวอีกว่า “ความจริง” ในแง่ของการวิจัย ไม่จำเป็นจะต้องเป็นเช่นนั้น หรือต้องตายตัวเช่นนั้นตลอดไป แต่อาจจะเป็นจริงอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง หรือขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะเป็นไปได้ หรือตามหลักเกณฑ์ของความน่าจะเป็นไปได้ของปรากฏการณ์ธรรมชาติ

เทียนฉาย กิรินันท์ และ จรัญ จันทลักษณ์ (2538 : 8) กล่าวว่า การวิจัยเป็นเรื่องของการศึกษาค้นคว้า เพื่อพิสูจน์หรือหาคำตอบ หาข้อเท็จจริงอะไรบางอย่างที่อาจยังไม่มี การค้นพบ ในเรื่องนั้นๆ มาก่อนหรืออาจมีการค้นพบแล้ว แต่เมื่อเวลาเปลี่ยนไปก็อาจต้องมีการค้นหาใหม่ อีกก็ครั้งก็ได้

นางลักษณะ วิรัชชัย (2537 : 1) กล่าวว่า การวิจัยคือ กระบวนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ธรรมชาติตามสมมุติฐานที่นิรนัยจากทฤษฎี โดยใช้ระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ที่มีระบบ มีการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ มีการควบคุมและมีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน โดยแต่ละตอนมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน เพื่อนำไปสู่คำตอบของปัญหาวิจัย และผลการวิจัยที่ได้จะเป็นความรู้ใหม่หรือเป็นผลของการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์และสังคมต่อไป

สรุปแล้ว “การวิจัย” เป็นการค้นหาความรู้ ข้อเท็จจริง ที่มีวิธีการ กระบวนการอย่างเป็นระบบมีแบบแผนขั้นตอนที่ถูกต้องชัดเจน เพื่อสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งความรู้ ความจริงเหล่านั้นต้องสัมพันธ์กับสภาพปัญหาที่ปรากฏอยู่ในขณะนั้น

2.5.1 การวิจัยและพัฒนา (research and development : R&D)

สำนักมาตรฐานการศึกษา และสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา (2545 : 296) ได้กล่าวถึง กระบวนการวิจัยและพัฒนา (research and development : R&D) ว่าเป็นวิธีการทำงานแบบหนึ่งซึ่งใช้ในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ผู้ทำงาน หรือผู้วิจัยจำเป็นต้องค้นคว้าหา “วิธี” สำหรับการทำงาน และเมื่อพบวิธีที่คาดว่าจะใช้ได้ ก็ทำการทดลองใช้วิธีนั้นจนเป็นที่แน่ใจว่าใช้ได้ ในการศึกษากระบวนการวิจัยและพัฒนา ผลลัพธ์ของการวิจัยอาจเป็นประการแรกหรือประการที่สอง หรือก็อาจเป็นทั้งสองประการ และอาจหมายถึงผลลัพธ์อื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกันก็เป็นได้ ดังนั้น การวิจัยและพัฒนา จึงเป็นกระบวนการนำเอาการวิจัยไปสู่การปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เจริญและดีขึ้น และผลลัพธ์ของกระบวนการวิจัยที่เกิดขึ้นเหล่านั้นจะนำไปสู่การพัฒนาที่สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด

การมีส่วนร่วม (participation) เป็นสิ่งสำคัญในการทำให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ได้มีนักวิชาการให้ความหมาย ไว้ดังนี้

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่รัฐบาลส่งเสริมชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใด เรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกัน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

อดิน ระพีพัฒน์ (2527 : 320) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชน เป็นผู้ค้นคิดปัญหา เป็นผู้ทำทุกอย่างไม่ใช่หน่วยงานภายนอก กำหนดไปแล้วให้ประชาชนมาร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิดขึ้นมาเอง

เสน่ห์ จามริก (2527 : 22) ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ไม่ได้หมายความว่าดั่งประชาชนเข้ามาร่วมกิจกรรมตามที่นักวิชาการหรือองค์กรพัฒนาดังขึ้นเท่านั้น แท้จริงแล้วต้องให้ชุมชนมีกิจกรรม และวิธีดำเนินการในชุมชนของตนเอง

กรรณิกา ชมดี (2524 : 11) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือของประชาชน ไม่ว่าของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกัน และเข้ามาร่วมรับผิดชอบเพื่อ

ดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กร เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

ทnungศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2532 : 76) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล เป็นกระบวนการที่กลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและใช้โอกาสที่ได้รับ แสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิด แก้ไขปัญหาความต้องการของตน โดยการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การที่ประชาชนได้ร่วมกระบวนการของการแสดงความคิดเห็น วางแผน ปฏิบัติ ตัดสินใจ ประเมินผลและการแก้ไขปัญหาความต้องการในกลุ่มสังคมของตนโดยวิธีการของกลุ่มซึ่งได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

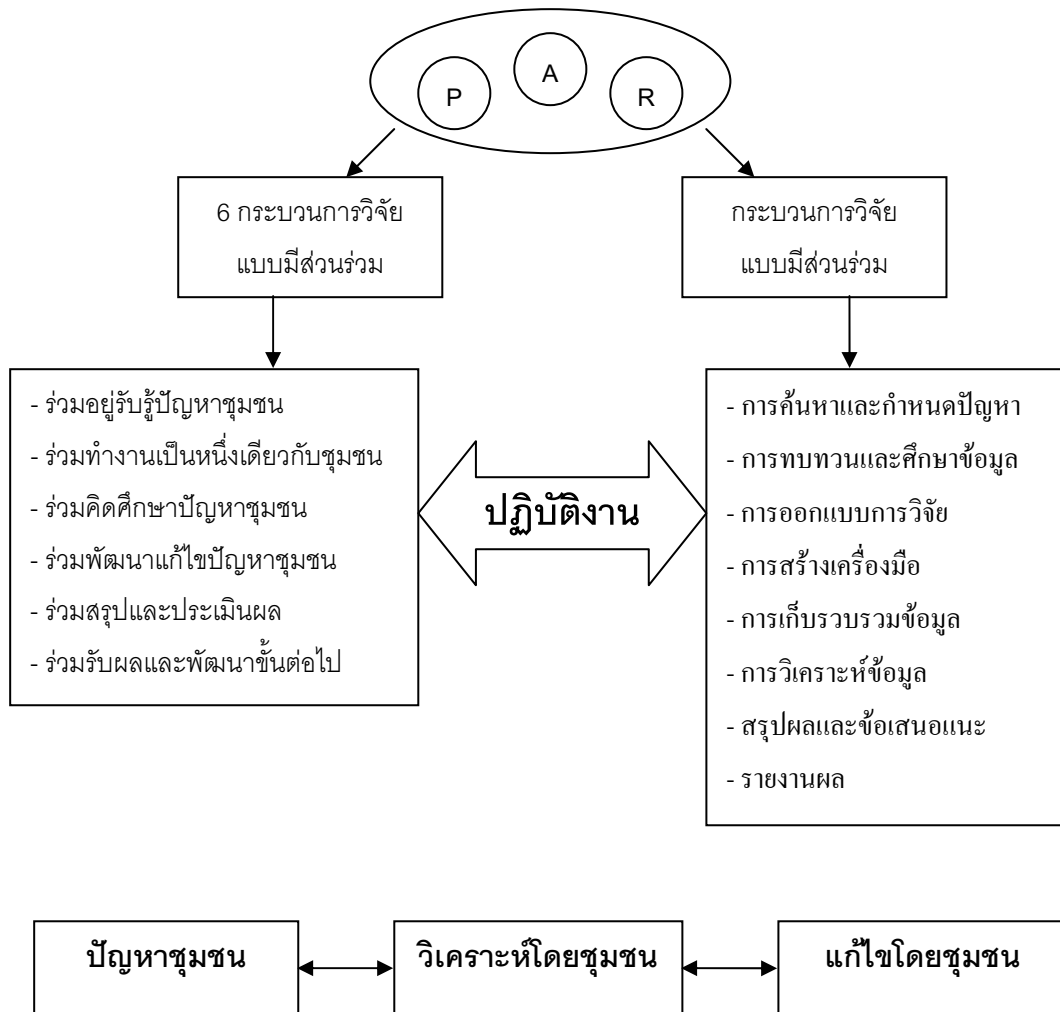
2.5.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research : PAR)

เป็นกระบวนการของการทำงานร่วมกัน ต้องอาศัยการสืบสวนหาปัญหาและข้อโต้แย้งร่วมกัน เป็นกลุ่มวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรม ส่วนบุคคล รวมกันเป็นกลุ่ม และเหนือสิ่งอื่นใดต้องปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นกลุ่ม ในการแก้ปัญหานั้น ๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง วิธีการที่ให้ผู้ถูกวิจัยเข้ามามีส่วนร่วมวิจัย เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวิจัยนับตั้งแต่การระบุปัญหาการดำเนินการ การช่วยให้ข้อมูลและช่วยวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนช่วยหาวิธีแก้ไขปัญหาก็หรือส่งเสริมกิจกรรมนั้นๆ ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมข้อมูลในการวิจัยทุกขั้นตอน ผู้วิจัยหรือชาวบ้านจะมีส่วนร่วมด้วย เริ่มตั้งแต่ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชนและหาแนวทางในการแก้ปัญหา กระบวนการวิจัยดำเนินไปในลักษณะการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัย เพื่อให้ข้อมูลสรุปเป็นขั้น ๆ กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลสรุปเป็นเชิงภาษาวิธี(dialects) ชาวบ้านจะค่อย ๆ เรียนรู้ด้วยตนเองด้วยวิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วมนี้ ข้อมูลที่ได้จะมีความชัดเจน สะท้อนความคิดอ่านของชาวบ้านตลอดจนนิสัยใจคอ ความต้องการและแบบแผนการดำเนินชีวิตของเขา ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นวิธีสนับสนุนให้ชาวบ้านหรือตัวแทนในชุมชน เป็นคนสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับตนเองและชุมชนโดยการศึกษา เรียนรู้ การหาข้อมูล การศึกษาวิเคราะห์ปัญหา รวมถึงการแก้ไขปัญหาที่กำลังประสบอยู่ โดยร่วมกันวางแผนและกำหนดแผนและโครงการ พร้อมทั้งปฏิบัติตามแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหา โดยจัดทำโครงการหรือกิจกรรมใด ๆ ในสิ่งที่ตนคิดว่า

สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาก็ได้ถูกต้องตามความต้องการ ประกอบกับมีการใช้ภูมิปัญญาและทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2535 : 67)

สิทธิรัฐ ประพุทธนิตินสาร (2545 : 17 - 18) กล่าวถึง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่า เป็นวิธีการที่น่าจะเหมาะสมที่สุดสำหรับการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของคนที่อยู่กับปัญหาในบริบทของชุมชน โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ฝ่าย คือ ชาวบ้าน นักพัฒนาที่มาจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน และนักวิชาการที่เป็นนักวิจัยเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน โดยมีกระบวนการทัศน์ที่เฉพาะเจาะจง (specific paradigm) กับปัญหาหนึ่ง และเชื่อว่าเป้าหมาย คือ การแก้ไขปัญห และการพัฒนาใหม่หรือปรับปรุงข้อค้นพบ / ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดทฤษฎีที่เหมาะสมกับปัญหา รวมทั้งมีวิธีการวิจัยที่เหมาะสม โดยร่วมใช้กระบวนการ PAR เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาของกลุ่มที่อยู่กับปัญหาให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน จากแนวคิดในการพัฒนาประเทศในยุคปัจจุบันที่มุ่งพัฒนาประชาชนให้มีส่วนร่วม และมีการวิจัยแบบมีส่วนร่วมไปด้วยนั้น เมื่อนำเอาแนวคิดสองอย่างนี้มาเชื่อมโยงกันจะเกิดแนวคิดใหม่คือ การวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ซึ่งหมายความว่าประชาชนในท้องถิ่น ถ้ามาร่วมทำการวิจัยเพื่อค้นหาความจริงหรือเพื่อคิดสร้างแผนการทำงาน อันจะนำไปสู่การปฏิบัติการ ในการแก้ปัญหาของท้องถิ่น ซึ่งเป็นแผนการพัฒนาที่ประชาชนร่วมกันคิดโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลความจริง และมีความเป็นไปได้จะเป็นการประกันว่ากิจกรรมการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ที่ประชาชนช่วยกันทำนั้น เป็นการวิจัยที่มีทิศทางไปสู่การพัฒนา (สำนักมาตรฐานการศึกษาและสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, 2545 : 253 - 254) ดังภาพที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการวิจัยกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ข้างล่างนี้

ภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการวิจัยกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม
ที่มา : สำนักมาตรฐานการศึกษาและสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, 2545 : 253 – 254.

สุนันทา แก้วสุข และคณะ (2545 : 11) ได้กล่าวถึง การกำหนดขั้นตอนในการดำเนินงานการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 5 ขั้น โดยแบ่งเป็น 5 ระยะ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ระยะก่อนทำการศึกษาวิจัย มีขั้นตอนดังนี้ คือ

- (1.1) การคัดเลือกชุมชนและการเข้าถึงชุมชน
- (1.2) การบูรณาการนักวิจัยเข้ากับชุมชน
- (1.3) การศึกษาสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน
- (1.4) การเผยแพร่แนวความคิดแก่ชุมชน

ขั้นที่ 2 ระยะดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้ คือ

- (2.1) การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชน
- (2.2) การฝึกอบรมทีมวิจัยของชุมชน
- (2.3) การวิเคราะห์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นและกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา
- (2.4) การออกแบบการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม
- (2.5) การวิเคราะห์ข้อมูล
- (2.6) การนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมของชุมชน

ขั้นที่ 3 ระยะการจัดทำแผนงาน มีขั้นตอนดังนี้ คือ

- (3.1) การฝึกอบรมทีมงานวางแผนชุมชน
- (3.2) การกำหนดโครงการหรือกิจกรรม
- (3.3) การศึกษาความเป็นไปได้ของแผนงาน
- (3.4) การแสวงหางบประมาณและหน่วยงานที่สนับสนุน
- (3.5) การวางแผนเพื่อติดตามและประเมินผล

ขั้นที่ 4 ระยะเวลาการปฏิบัติงานตามแผน มีขั้นตอนดังนี้ คือ

- (4.1) การกำหนดทีมปฏิบัติงานในรูปของอาสาสมัคร
- (4.2) การฝึกอบรมทักษะในการปฏิบัติงานให้กับทีมงาน

ขั้นที่ 5 ระยะเวลาติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน

- (5.1) การกำหนดทีมติดตาม และประเมินผลของชุมชน
- (5.2) การฝึกอบรมความรู้ เทคนิคในการติดตามและประเมินผลงาน
- (5.3) ติดตามการดำเนินงานของฝ่ายปฏิบัติงานทุกระยะ
- (5.4) นำข้อมูลเสนอต่อที่ประชุมของชุมชน เพื่อรับทราบและให้

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทำให้เป็นผลงานที่เกิดจากความพยายามร่วมกันศึกษา วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาโดยคนในชุมชนทุกกลุ่มทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการพัฒนา

สิทธิรัฐ ประพุทธนิติสาร (2545 : 19 - 22) กล่าวถึง การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นกระบวนการของการทำงานร่วมกัน ต้องอาศัยการสืบสวนหาปัญหาและข้อโต้แย้งร่วมกันเป็นกลุ่ม วิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาทางเศรษฐกิจสังคม ทางการเมืองการปกครอง ทางวัฒนธรรมและส่วนบุคคล รวมกันเป็นกลุ่มและเหนือสิ่งอื่นใดต้องปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นกลุ่ม ในการแก้ปัญหานั้น ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

สรุปได้ว่า การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา นับว่าเป็นพื้นฐานของการวิจัยและพัฒนา เป็นการพัฒนาจากฐานราก ซึ่งจะส่งผลทำให้ชุมชนเข้มแข็งและวิธีการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการวิจัยที่น่าจะสะท้อนความจริงที่มีความแตกต่างหลากหลาย ซับซ้อนและมีพลวัตได้ดี โดยไม่มีรูปแบบตายตัว ไม่มีสูตรสำเร็จ แต่ต้องมีวิธีที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น และมีความลงตัวอยู่ที่สถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งหากพิจารณาตามข้อสมมุติฐานในการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เป็นวิธีการที่ทำร่วมกัน โดยนักวิจัย นักพัฒนาและผู้ปฏิบัติถึงแม้ดูเหมือนว่าทั้งสองฝ่ายจะมีบทบาทและแนวทางในการพัฒนาที่แตกต่างกันก็น่าจะอธิบายได้ว่าความแตกต่างหลากหลายที่ผสมผสานอย่างลงตัวนั้น เกิดจากการผสมผสาน ทฤษฎีและแนวคิดที่ต่างกันของนักวิจัยและพัฒนา ให้สอดคล้องกับเงื่อนไข ที่เป็นไปได้ในการปฏิบัติของผู้ที่ปฏิบัติหรือผู้ดำเนินงาน

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้านี้ สามารถแยกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ความรู้ด้านการผลิตผลงาน กลุ่มผู้ประกอบการผลิตงานและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

2.7.1 ความรู้ด้านการผลิตผลงาน

บรรชกร กล้าหาญ (2539) ทำการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงกระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตของหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ประกอบการนักท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในพื้นที่ หมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตจากการเปลี่ยนแปลงการถ่ายทอดความรู้ แบ่งเป็น 3 ยุคสมัย คือ ยุคดั้งเดิม ยุคก่อนการส่งเสริมการท่องเที่ยว และยุคการส่งเสริมการท่องเที่ยว ผลจากการศึกษาพบว่า กลไกหลักที่มีผลต่อกระบวนการถ่ายทอด คือ ภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการแข่งขันในการผลิตเพื่อครอบครองตลาด อีกทั้งภาวะความจำเป็นในการผลิตต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบผลประโยชน์และเกิดระบบธุรกิจการถ่ายทอดขึ้น อีกประการหนึ่งคือ กลไกทางวัฒนธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และชุมชน ระบบค่านิยมของชุมชน และพฤติกรรมของผู้ผลิตและผู้บริโภค

สิปปพงษ์ ฟุ้งขจรกร (2546) ทำการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ เรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของธุรกิจหัตถกรรมไม้ในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ธุรกิจหัตถกรรมไม้ในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนมากมีการจัดตั้งธุรกิจในรูปแบบห้างหุ้นส่วนจำกัด

เปิดการดำเนินธุรกิจหัตถกรรมมานานกว่า 9 ปี โดยมีจำนวนพนักงานทั้งหมดน้อยกว่า 100 คน ทุกกิจการมีการส่งออกไปต่างประเทศ มีประเทศคู่ค้าที่สำคัญคือประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการดำเนินงานในปี 2545 มียอดขายอยู่ระหว่าง 4-6 ล้านบาท ร้อยละ 28.36

ปัจจัยความสำเร็จของธุรกิจหัตถกรรมไม้ในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อพิจารณาตามกรอบแนวคิดของ “แมคคีนซี 7 เอส” สามารถสรุปว่าธุรกิจหัตถกรรมไม้ในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้ความสำคัญเรียงตามลำดับดังนี้

ทักษะ ในธุรกิจหัตถกรรมไม้ทักษะสำคัญที่นำมาใช้ ได้แก่ ทักษะด้านการผลิตสินค้าคุณภาพดี ทักษะด้านความสามารถในการขายของพนักงาน เน้นทักษะด้านความเป็นกันเองกับลูกค้า ทักษะด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่โดยเน้นการมีนักออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ได้ดี เป็นต้น

กลยุทธ์ ในธุรกิจหัตถกรรมไม้มีการวางกลยุทธ์ทั้ง 3 ระดับดังนี้

กลยุทธ์ระดับองค์กร ในธุรกิจหัตถกรรมไม้ส่วนใหญ่ ดำเนินงานโดยใช้กลยุทธ์คงตัว มีบางสถานประกอบการใช้กลยุทธ์การเติบโต และกลยุทธ์การหดตัว

กลยุทธ์ระดับธุรกิจ ในธุรกิจหัตถกรรมไม้ส่วนใหญ่ใช้กลยุทธ์สร้างความแตกต่าง มีบางสถานประกอบการใช้กลยุทธ์ผู้นำด้านต้นทุน และกลยุทธ์การมุ่งเน้นเฉพาะลูกค้าต่างประเทศ

กลยุทธ์ระดับปฏิบัติการ ในธุรกิจหัตถกรรมไม้ส่วนใหญ่ ได้ให้อันดับความสำคัญเรียงตามลำดับดังนี้ กลยุทธ์ด้านการตลาด กลยุทธ์ด้านการดำเนินงาน(ผลิต) กลยุทธ์ด้านการเงินและด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์

บุคลากร ในธุรกิจหัตถกรรมไม้ ได้ให้ความสำคัญเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการสรรหาและการคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงาน ส่วนใหญ่พิจารณาถึงด้านประสิทธิภาพการทำงาน ด้านบุคลิกภาพและภูมิปัญญา ด้านการปฏิบัติต่อพนักงานในธุรกิจหัตถกรรมไม้ ส่วนใหญ่คำนึงถึงด้านการเพิ่มค่าตอบแทนพนักงาน การให้อิโกลาสพนักงานมีการศึกษาเพิ่ม ในด้านการฝึกอบรมพนักงานในธุรกิจหัตถกรรมไม้ส่วนมาก ไม่มีการฝึกอบรมพนักงานเลย หลักเกณฑ์ที่ใช้การกำหนดอัตราจ้างแรงงานในธุรกิจหัตถกรรมไม้ส่วนใหญ่พิจารณาถึง ด้านฐานะการเงินของกิจการ ด้านประสิทธิภาพความสามารถในการทำงานและใช้กฎหมายแรงงานตามลำดับ

ระบบในธุรกิจหัตถกรรมไม้ได้ให้ความสำคัญ ระบบที่ใช้ในการบริหารงานภายใน ได้แก่ระบบการสรรหาและคัดเลือกพนักงาน ระบบการควบคุมคุณภาพ และระบบงบประมาณเป็นต้น

รูปแบบ ในธุรกิจหัตถกรรมไม้ ส่วนใหญ่มีโครงสร้างองค์กรแบบง่าย ดำเนินงานแบบครอบครัวมีการปกครองเหมือนญาติพี่น้องหรือพ่อกับลูกโดยมีพนักงานส่วนใหญ่ระหว่าง 10-50 คน ประกอบด้วยพนักงานเพศหญิงมากกว่าผู้ชาย

การสร้างคุณค่าร่วมกัน ในธุรกิจหัตถกรรมไม้ส่วนใหญ่ ได้ให้ลำดับความสำคัญเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านร่วมมือกันควบคุมรักษาคุณภาพของสินค้าและลดการร้องเรียนของลูกค้า ด้านการร่วมมือกันลดต้นทุนการผลิตด้านการให้แรงจูงใจให้พนักงานมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยในธุรกิจหัตถกรรมไม้ส่วนใหญ่พิจารณา ถึงการเพิ่มค่าตอบแทนพนักงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานพบว่า ธุรกิจหัตถกรรมไม้ส่วนใหญ่พิจารณา ถึงการเพิ่มค่าตอบแทนพนักงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานพบว่า ธุรกิจหัตถกรรมไม้ส่วนใหญ่ประสบปัญหาการด้านการจัดการคือ ปัญหาพนักงานหยุดงานบ่อยในช่วงเทศกาล ด้านผู้บริหารไม่มีประสบการณ์และด้านสภาวะเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าตกต่ำ

2.5.2 ผู้ประกอบการผลิตงาน

ชัยณรงค์ พฤษกร (2540) ทำการวิจัยเรื่อง เครือข่ายความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรมในชุมชนชนบท มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการเกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรม กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้และช่วยเหลือระหว่างกลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรมในชุมชนวิธีวิจัยเป็นแบบเชิงคุณภาพผู้วิจัยเข้าไปในชุมชนบ้านต้นแก้ว และบ้านถวายเป็นเพื่อเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยการสังเกต และทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ข้อมูลได้รับการตรวจสอบ ความสมบูรณ์ ถูกต้องจากนั้นข้อมูลได้ถูกแยกแยะเป็นหมวดหมู่ และวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอโดยการบรรยาย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) เครือข่ายความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรมในชุมชน เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ ความสัมพันธ์ทางความเป็นเครือญาติ ความสัมพันธ์ทางการแลกเปลี่ยนความรู้กันและความสัมพันธ์ทางการซื้อขายสินค้ากัน

2) กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้และช่วยเหลือระหว่างกลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรม ในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความรู้และช่วยเหลือระหว่างกลุ่ม เป็นแบบไม่เป็นทางการ มีการพบปะพูดคุยกันเสมอไม่มีขั้นตอนที่ตายตัว และมีการแลกเปลี่ยนความรู้และช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ เช่นการเลือกซื้อและใช้วัสดุในการผลิตที่คุ้มค่า การเลือกแบบและการออกแบบงานแกะสลักที่เหมาะสม รวมทั้งการซื้อขายสินค้าและปัญหาด้านการตลาด นอกจากการช่วยเหลือ

ระหว่างกลุ่มแล้ว กลุ่มยังได้รับและแสวงหาการช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนด้วย โดยเฉพาะหน่วยงานของทางราชการที่เกี่ยวข้อง

สุธีรา ตะริโย (2545) ทำการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ต่อการให้บริการของศูนย์แสดงสินค้าหัตถกรรมภาคเหนือ จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่ใช้บริการของศูนย์แสดงสินค้าหัตถกรรมภาคเหนือ มีความพึงพอใจต่อบัณฑิตที่มีผลก่อนเข้ารับบริการของศูนย์แสดงสินค้าหัตถกรรมภาคเหนือ มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับปานกลาง ต่อบัณฑิตที่มีผลขณะเข้ารับบริการของศูนย์แสดงสินค้าหัตถกรรมภาคเหนือ มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับปานกลาง และบัณฑิตที่มีผลหลังการรับบริการของศูนย์แสดงสินค้าหัตถกรรมภาคเหนือ มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อบัณฑิตต่างๆ พบว่า บัณฑิตที่มีผลก่อนเข้ารับบริการของศูนย์แสดงสินค้าหัตถกรรมภาคเหนือผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจอันเป็นอันดับหนึ่ง คือ ภาพพจน์และชื่อเสียงของศูนย์แสดงสินค้าหัตถกรรมภาคเหนือ รองลงมาคือ ความเชื่อถือและไว้วางใจได้ในการให้บริการ และสถานที่ตั้งและป้ายแสดงที่ตั้ง ตามลำดับ

บัณฑิตที่มีผลขณะรับบริการของศูนย์แสดงสินค้าหัตถกรรมภาคเหนือที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจเป็นอันดับที่หนึ่ง คือ ความมีกิริยามารยาทความประณีตบรรจงของผู้ให้บริการในด้านความสุภาพของการให้บริการ รองลงมาคือ ค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ ความเต็มใจในการให้บริการ และการแต่งกายของเจ้าหน้าที่ และการเอาใจใส่ต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

บัณฑิตที่มีผลหลังเข้ารับบริการของศูนย์แสดงสินค้าหัตถกรรมภาคเหนือที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจเป็นอันดับหนึ่ง คือ ความสอดคล้องของการบริการที่ศูนย์ฯ กับความคาดหวังของผู้ประกอบการ รองลงมา คือ การปฏิบัติของศูนย์ฯ เมื่อได้รับคำร้องเรียนจากผู้รับบริการและด้านความสม่ำเสมอคงเส้นคงวาในคุณภาพของบริการตามลำดับ

ปัญหาที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ประสบในการใช้บริการของศูนย์แสดงสินค้าหัตถกรรมภาคเหนือ อันดับหนึ่ง คือ ปัญหาความทันสมัยของข้อมูลข่าวสารของศูนย์ฯ รองลงมาคือปัญหาความสะดวกสบายขณะใช้บริการของศูนย์ฯ และปัญหาการประชาสัมพันธ์ตามลำดับ

2.5.3 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

ศิริพรรณ ปัญญาคม (2545) ทำการวิจัยเรื่องทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชาวเขาในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ด้านข้อมูลทั่วไปพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นโสด อายุ 20-30 ปีระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 5,000-10,000 บาท และภูมิลำเนาอยู่ทางภาคเหนือ

ผลการศึกษาทัศนคติด้านความรู้ความเข้าใจ ของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า นักท่องเที่ยว รู้จักผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชาวเขาประเภทผ้าทอและผ้าปัก ได้แก่ เสื้อผ้าประเภทจักสาน ได้แก่ ตะกร้า และประเภทเครื่องเงินได้แก่กำไล มากกว่าอย่างอื่น ส่วนการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชาวเขาส่วนใหญ่จะเป็นการรับรู้ด้วยตัวเอง

ผลการศึกษาพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชาวเขาพบว่าส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวชาวไทยซื้อสินค้าประเภทผ้าทอและผ้าปักได้แก่เสื้อ ผ้าประเภทจักสาน ได้แก่ เสื้อ ตะกร้า และประเภทเครื่องเงินซื้อกำไลมากกว่าอย่างอื่น โดยปริมาณการซื้อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชาวเขา ในแต่ละครั้งส่วนใหญ่จะซื้อน้อยกว่า 1,000 บาท ไม่ได้เป็นการซื้อสินค้าเป็นครั้งแรก การซื้อไม่แน่นอนซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไปใช้เอง และแหล่งซื้อคือร้านค้าในตลาดวโรรส

ด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชาวเขาที่มีต่อปัจจัยด้านส่วนผสมการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่จำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับพอใจ ในปัจจัยย่อยด้านผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชาวเขามีค่าเฉลี่ยระดับพอใจมากได้เอกลักษณ์ ปัจจัยย่อยด้านสถานที่จำหน่ายของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชาวเขามีค่าเฉลี่ยระดับพอใจได้แก่บรรยากาศ ความสว่างของร้านและการจัดร้านตกแต่งร้าน และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชาวเขามีค่าเฉลี่ยระดับพอใจได้แก่การบริการ การขายของพนักงานขาย

สลักจิต ดิยะไพรัช (2545) ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษา : อำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะตลาดสินค้าที่ระลึกที่อำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย มีจุดเด่นคือ เป็นเขตติดต่อกับประเทศพม่าจึงเป็นแหล่งค้าขายและศูนย์รวมสินค้าที่ระลึกจากประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวในอำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่มีระดับการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกในระดับสูง แต่มีระดับความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษาขั้นสูงสุด ปัจจัยด้าน

ความรู้เกี่ยวกับการผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึก ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์เชิงลบกับระดับความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึก และพบความสัมพันธ์กันระหว่างปัจจัย ส่วนบุคคลกับปัจจัยภายนอกด้วย

นันทิยา ตันตราสืบ (2545) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้าที่ระลึกประเภทหัตถกรรมของผู้บริโภคชาวไทยจากศูนย์หัตถกรรมภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านจิตวิทยาเป็นปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้าที่ระลึกประเภทหัตถกรรมมากที่สุด โดยเน้นในเรื่องของความรู้สึกปลอดภัยเมื่อซื้อสินค้าที่ระลึกประเภทหัตถกรรมมาใช้ รองลงมาคือ ปัจจัยส่วนบุคคล คือรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้บริโภคชาวไทย ส่วนปัจจัยด้านสังคมมีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้าที่ระลึกประเภทหัตถกรรมน้อยที่สุด โดยกลุ่มเพื่อนร่วมงานเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลมากกว่าบุคคลอื่น ปัจจัยทางด้านการตลาด ปัจจัยด้านราคามีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้าที่ระลึกมากที่สุดรองลงมาคือ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ในเรื่องของการจัดแสดงสินค้าตัวอย่างในร้านมีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้ามากกว่าด้านอื่น ในด้านผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคชาวไทยให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพของสินค้ามากที่สุดและปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ผู้บริโภคชาวไทยให้ความคิดเห็นในเรื่อง การจัดสินค้าภายในร้านเป็นหมวดหมู่ว่ามีผลต่อการซื้อสินค้าที่ระลึกประเภทหัตถกรรมมากกว่าด้านอื่น

ผู้บริโภคชาวไทยได้ระบุปัญหาต่างๆ ในการมาใช้บริการของศูนย์หัตถกรรมภาคเหนือและได้ให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์เพื่อที่ศูนย์หัตถกรรมภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ จะได้นำไปประยุกต์ใช้ต่อไป รายละเอียดของปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้บริโภคชาวไทยได้ รายงานและอภิปรายไว้ในรายงานการศึกษาวิจัย

จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าการเก็บข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในส่วนต่าง ๆ พบว่าผลการศึกษาที่สอดคล้องกัน ที่มีผลต่อผู้ผลิตผลงานผู้ประกอบการผลิตงาน และนักท่องเที่ยว ได้แก่ ภาวะทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการแข่งขันในการผลิตเพื่อครอบครองตลาด และภาวะความจำเป็นในการผลิตที่เกี่ยวข้องกับระบบผลประโยชน์และเกิดระบบธุรกิจการถ่ายทอดขึ้น รวมไปถึงการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและค่านิยมของชุมชน รวมไปถึงพฤติกรรมของผู้ผลิตและผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของความเป็นสากล อย่างไรก็ตามทักษะและความรู้ก็ยังเป็นจุดสำคัญในการผลิต ชิ้นงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควรที่จะเข้ามาส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการสืบทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาอย่างยั่งยืนต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้วิธีสัมภาษณ์ และผสมผสานกับการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory research) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญแก่บทบาทของผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ตัวแทนภาครัฐ และภาคเอกชน โดยนักวิจัยและผู้ร่วมกระบวนการวิจัย ได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา และค้นหาแนวทางการแก้ไขปรับปรุงผลิตภัณฑ์หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านให้มีความชัดเจน และเหมาะสม มุ่งเน้นให้ผู้ผลิต ผู้ประกอบการเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัยการศึกษาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชียงราย อันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต โดยมีขั้นตอนของวิธีดำเนินการวิจัยมีดังนี้

- 3.1 ขั้นตอนของการวิจัย
- 3.2 วิธีการดำเนินงาน
- 3.3 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล
- 3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.5 เครื่องมือในการวิจัย
- 3.6 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.7 กิจกรรมที่จัดในกระบวนการวิจัย
- 3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ขั้นตอนของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาเพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานของหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีอยู่ ทราบสถานการณ์ปัจจุบันตลอดจนความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย-ชาวต่างประเทศ และผู้ประกอบการ รวมไปถึงทราบรายการหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่นักท่องเที่ยวและ

ผู้ประกอบการให้ความสนใจและรายการที่ควรปรับปรุง ในเรื่องหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย และการแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 2 เป็นการนำเสนอข้อมูลและข้อค้นพบในระยะที่ 1 และนำข้อสรุปจากการศึกษาวิจัยมานำเสนอ และจัดเสวนาประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมสำหรับหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน และนำข้อมูลรายชื่อและรูปแบบของงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่เป็นงานศิลปะอันควรค่าแก่การส่งเสริม อนุรักษ์ และเผยแพร่ที่ได้รับการคัดเลือก มาร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการพัฒนา แก้ไข และส่งเสริม

3.2 วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

3.2.1 เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานของสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย และสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ไม่ใช่สินค้า OTOP ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ระยะเวลา 5 เดือน โดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) ในเรื่องของ งานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน การอนุรักษ์ พัฒนาและวิเคราะห์หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในจังหวัดเชียงราย หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านกับการท่องเที่ยว แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เพื่อการท่องเที่ยว กระบวนการวิจัยและพัฒนาและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และ งานวิจัยที่มีผู้เคยทำวิจัยไว้แล้วในแหล่งอื่น ๆ

2) สัมภาษณ์ที่วิจัยในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ อำเภอแม่สาย อำเภอแม่สรวย อำเภอพาน อำเภอแม่จัน อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ลาว อำเภอแม่สลองใน อำเภอพญาเม็งราย กิ่ง อำเภอเวียงเชียงรุ้ง อำเภอเวียงพาน อำเภอเทิง และ อำเภอป่าแดด เพื่อหาแหล่งผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในจังหวัดเชียงรายตามพื้นที่ดังกล่าว

3) ศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากนักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ผู้ประกอบการ และผู้ผลิตในพื้นที่ศึกษา

3.2.2 เป็นการหาแนวทางพัฒนาสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่เป็นงานศิลปะอันควรค่าแก่การส่งเสริม อนุรักษ์ และเผยแพร่ ดังนี้

1) จัดเสวนา ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ผลิต ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ และ ภาคเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.3 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ประเภทและแหล่งข้อมูลที่รวบรวมเพื่อการศึกษาวิจัย ได้แบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ดังนี้

3.3.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนามด้วยตนเอง จากแบบสัมภาษณ์ และรายการถาม (Questionnaire) ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มประชากรเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ผู้ประกอบการและผู้ผลิต ในจังหวัดเชียงราย โดยการสร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ (Questionnaire) และจัดเวทีเสวนาร่วมกันระหว่างผู้วิจัย ผู้ประกอบการและผู้ผลิตสินค้า ในจังหวัดเชียงราย ดังนี้

3.3.1.1 แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีข้อมูลคำถาม 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไป หรือข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ สัญชาติ (สำหรับชาวต่างประเทศ)

ส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์และผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการสนับสนุนการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ สินค้าเหตุการณ์และผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่นักท่องเที่ยวนิยมเลือกซื้อ และความคิดเห็นต่อสินค้าเหตุการณ์และผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงรายในด้านต่าง ๆ

ส่วนที่ 3 เป็นการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะถึงเหตุการณ์และผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ รูปแบบของชิ้นงาน ราคา การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และ ทำเลของแหล่งจัดแสดง

3.3.1.2 แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ มีคำถาม 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าเหตุการณ์และผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ได้แก่ ความนิยมในการซื้อสินค้าเหตุการณ์และผลิตภัณฑ์พื้นบ้านมาจำหน่าย และความคิดเห็นเกี่ยวกับสินค้าเหตุการณ์และผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

ของจังหวัดเชียงราย โดยมีเกณฑ์การวัด 5 ระดับ จากระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด ไปจนถึงระดับความคิดเห็นมากที่สุด ซึ่งจะกล่าวถึงระดับเกณฑ์การวัดในส่วนของเครื่องมือในการวิจัยต่อไป

ส่วนที่ 3 เป็นการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะถึงเหตุการณ์และผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ รูปแบบของชิ้นงาน ราคา การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และ ทำเลของแหล่งจัดแสดง

3.3.1.3 การเสวนา โดยมีผู้เข้าร่วม คือ ผู้ประกอบการ ผู้ผลิต หน่วยงานจากภาครัฐ หน่วยงานจากภาคเอกชน นักศึกษา ผู้สนใจ และผู้วิจัย โดยมีคำถามหลัก คือ สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาที่พบ และแนวทางการแก้ไขปัญหา

3.3.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ ข้อมูลแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องโดยรวบรวมจากหนังสือ เอกสารงานวิจัย งานค้นคว้าอิสระ ตำราทางวิชาการและระบบออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ โดยรวบรวมจาก สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หอสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย หอสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักภาคเหนือ เขต 2 และสำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดเชียงราย

3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.4.1 ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย มีประชากรเป็น 2 กลุ่มด้วยกัน คือ

กลุ่มที่ 1 คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

กลุ่มที่ 2 คือ ผู้ประกอบการ ผู้ผลิต หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ

3.4.2 กลุ่มตัวอย่าง

3.4.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ 1 คือนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศใช้การตอบแบบสอบถาม จำนวน 800 ชุด และคำนวณกลุ่มตัวอย่างตามวิธีของ Taro Yamane จากสูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{(1 + Ne^2)}$$

ส่วนวิธีการเก็บข้อมูลและการสุ่มตัวอย่างผู้วิจัยจะอธิบายในส่วนต่อไป

3.4.2.2 กลุ่มที่ 2 คือ ผู้ประกอบการ ผู้ผลิต หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน นักวิชาการ และนักวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการสำรวจ สัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมเสวนาเชิงปฏิบัติการ

3.4.3 ขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการศึกษา มีขั้นตอนการเลือกดังนี้

กลุ่มที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งแบ่งตามพื้นที่เป็น 3 กลุ่ม คือพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง หมายถึง อำเภอเมือง อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ และ อำเภอแม่สาย พื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลาง หมายถึง อำเภอแม่สรวย อำเภอพาน อำเภอแม่จัน อำเภอเวียงป่าเป้า และ อำเภอแม่ฟ้าหลวง พื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำ หมายถึง อำเภอแม่ลาว อำเภอแม่สลองใน อำเภอพญาเม็งราย กิ่ง อำเภอเวียงเชียงรุ้ง อำเภอเวียงพาน อำเภอเทิง และ อำเภอป่าแดด ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติโดยแบ่งตามเขตพื้นที่

เขตพื้นที่	นักท่องเที่ยว ชาวไทย (คน)	นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ (คน)	รวม (คน)
1. พื้นที่ที่มีศักยภาพสูง	259	259	518
2. พื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลาง	107	107	214
3. พื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำ	34	34	68
รวม	400	400	800

ในแต่ละพื้นที่ใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ท่องเที่ยวตามพื้นที่ดังกล่าว ในช่วงเดือนตุลาคม – พฤศจิกายน 2548 โดยใช้วิธีการกำหนดโควตา

กลุ่มที่ 2 ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างจากผู้ประกอบการที่จำหน่ายหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ผู้ผลิตหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน และหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องกับหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการคัดเลือกจากผู้ที่เกี่ยวข้องและสามารถให้ความคิดเห็นได้ จากผู้ประกอบการ ผู้ผลิต นักวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.5.1 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มี 4 แบบ คือการสำรวจและบันทึกภาพ แบบสอบถาม แบบคัดสรรผลงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านและการประชุมเชิงปฏิบัติการ มีรายละเอียดดังนี้

1) การสำรวจ โดยทำการสำรวจตามพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง ศักยภาพปานกลาง และพื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำ

2) แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยออกแบบสอบถามในลักษณะของคำถามปลายปิด (Close Ended Question) ในตอนที่ 1 และตอนที่ 2 และคำถามแบบปลายเปิด (Open Question) ในตอนที่ 3 เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไป หรือข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ สัญชาติ (สำหรับชาวต่างประเทศ)

ส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการสนับสนุนการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ สินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่นักท่องเที่ยวนิยมเลือกซื้อ และความคิดเห็นต่อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงรายในด้านต่าง ๆ

ส่วนที่ 3 เป็นการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะถึงหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ รูปแบบของชิ้นงาน ราคา การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และ ทำเลของแหล่งจัดแสดง

3) แบบสอบถามผู้ประกอบการ โดยออกแบบสอบถามในลักษณะของคำถามปลายปิด (Close Ended Question) ในตอนที่ 1 และตอนที่ 2 และคำถามแบบปลายเปิด (Open Question) ในตอนที่ 3 เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไป หรือข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการสนับสนุนการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ สินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ผู้ประกอบการนิยมเลือกซื้อมาจำหน่าย และความคิดเห็นต่อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงรายในด้านต่าง ๆ

ส่วนที่ 3 เป็นการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะถึงหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ รูปแบบของชิ้นงาน ราคา การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และ ทำเลของแหล่งจัดแสดง

4) แบบคัดสรรผลงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน โดยคัดสรรจากผลงานที่ผู้ผลิตสร้างผลงานขึ้นอย่างดี เป็นงานศิลปะอันควรค่าแก่การส่งเสริม อนุรักษ์ และเผยแพร่ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ช่วยวิจัยทำการเก็บข้อมูล การออกแบบเกณฑ์ฯ ได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน โดยออกแบบสอบถามในลักษณะของคำถามปลายปิด (Close Ended Question) ในตอนที่ 1 ตอนที่ 2 และตอนที่ 3

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ผลิต คือ ชื่อ อายุ เพศ การศึกษา ที่อยู่ และประเภทของผลงาน

ส่วนที่ 2 เป็นหลักเกณฑ์การพิจารณาด้านการผลิต โดยพิจารณาให้คะแนนจาก แหล่งที่มาของวัตถุดิบ การรักษาสิ่งแวดล้อมในกระบวนการผลิต การผลิตเกี่ยวเนื่องกับเรื่องราวของผลงาน การผลิตเกี่ยวเนื่องกับภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 เป็นหลักเกณฑ์การพิจารณาตัวผลงาน คือ ที่มาของรูปแบบ สี สัน ขนาด ส่วนประกอบของผลงาน ผลงานมีการจัดองค์ประกอบที่สมดุล มีความกลมกลืน สมส่วน และสี สันเหมาะสม ผลงานมีความโดดเด่นสร้างความพึงพอใจต่อผู้พบเห็น มีแนวความคิดสร้างสรรค์ ผลงานขึ้นอย่างลึกซึ้งสะท้อนอารมณ์ ความรู้สึกตามความคิดของผู้ผลิต ผลงานแสดงถึงภูมิปัญญา และเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และรูปแบบของผลงานมีความสวยงามพร้อมทั้งมีประโยชน์สำหรับการใช้สอย

3.5.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยผู้ประกอบการ ผู้ผลิต นักวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ตัวแทนเยาวชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย

3.6 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.6.1 แบบสอบถามและรายการถาม การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมกับผู้ช่วยนักวิจัย ที่ได้รับคำชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เทคนิค และวิธีการเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 1200 ชุด โดยเก็บนักท่องเที่ยวชาวไทย 400 ชุด

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 400 ชุด และผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 400 ชุด เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยตรง โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป และสุ่มกลุ่มหลายขั้นตอน ตั้งแต่การเลือกประชากรตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบโควตา คือใช้แบ่งพื้นที่เป็น 3 กลุ่ม คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพสูง มีกลุ่มตัวอย่าง 259 คน พื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลาง มีกลุ่มตัวอย่าง 107 คน และพื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำ กลุ่มตัวอย่าง 34 คน โดยการสำรวจ ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกภาพ ในช่วงเดือนพฤษภาคม 2548 – มกราคม 2549

3.6.2 การเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ตามพื้นที่ที่กำหนด ในช่วงเดือนตุลาคม – พฤศจิกายน 2548

3.6.3 ทำการคัดสรรผลงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะในจังหวัดเชียงราย ช่วงเดือนธันวาคม 2548 – มิถุนายน 2549

3.6.4 การประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยเชิญผู้ประกอบการ ผู้ผลิต นักวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างเครือข่ายความร่วมมือ และหาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย แล้วทำการจดบันทึกลงบันทึกเสียงในช่วงการประชุมเชิงปฏิบัติการตามประเด็น โดยจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการในวันที่ 18 สิงหาคม 2549

3.7 กิจกรรมที่จัดในกระบวนการวิจัย

ตารางที่ 3.2 กิจกรรมที่จัดในกระบวนการวิจัย

วันที่	วัตถุประสงค์	วิธีการดำเนินงานกิจกรรม	ผู้เข้าร่วมประชุม	สถานที่	ผลการดำเนินงาน
กิจกรรมที่ 1 ประชุมชี้แจงโครงการ					
5 พ.ค. 2548	เพื่อชี้แจงโครงการและวางแผนปฏิบัติการวิจัยต่อไป	จัดประชุมเพื่อกำหนดรูปแบบการศึกษาวิจัยและวางแผนปฏิบัติการวิจัยและวางแผนปฏิบัติการวิจัยในระยะเวลา 12 เดือน และนัดหมายการประชุมครั้งต่อไป	นักวิจัย ผู้ใช้งานวิจัย และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา	ห้องประชุมคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	ได้รับความเข้าใจตรงกันในการศึกษาวิจัยโครงการศึกษาให้ผลกระทบและผลิตภัณธ์ที่พึงปรารถนาในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ และการสร้างความร่วมมือระหว่างนักวิจัยและผู้ใช้งานวิจัย
กิจกรรมที่ 2 รวบรวมและศึกษาเอกสารสิ่งพิมพ์และรายงานการวิจัย					
พ.ค. – มิ.ย. 2548	เพื่อศึกษาเอกสาร สิ่งพิมพ์ รายงานการวิจัย และข้อมูลระบบออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง	ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับให้ผลกระทบ และ ผลิตภัณธ์ที่พึงปรารถนา เอกสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม และข้อมูลที่เกี่ยวข้องในส่วนอื่นๆ	นักวิจัย และผู้ใช้งานวิจัย	ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ สกว.ภาคเหนือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำนักงานพัฒนาชุมชน ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	ได้รายชื่อผู้ผลิตให้ผลกระทบในเบื้องต้น แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับให้ผลกระทบ และผลิตภัณธ์ที่พึงปรารถนา

กิจกรรม (ต่อ)

วันที่	วัตถุประสงค์	วิธีการดำเนินงานกิจกรรม	ผู้เข้าร่วมประชุม	สถานที่	ผลการดำเนินงาน
กิจกรรมที่ 3 การสำรวจพื้นที่วิจัยและเก็บข้อมูลวิจัย					
8-9 ต.ค. 2548	เพื่อสำรวจพื้นที่วิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ	ผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัยสำรวจพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในเขตพื้นที่ อ.เชียงแสน อ.แม่สาย อ.เชียงของ อ.เวียง และกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง	ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย	อ. เชียงแสน อ.แม่สาย อ. เชียงของ อ. เวียง และกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง	ทราบรายการเหตุการณ์และผลิตภัณฑ์ในพื้นที่และทราบแหล่งผลิตหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์บ้านในจังหวัดเชียงราย และข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว
กิจกรรมที่ 4 สำรวจพื้นที่วิจัยและเก็บข้อมูลวิจัย					
13 พ.ย. 2548	เพื่อสำรวจพื้นที่วิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ	ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยสำรวจพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในเขตพื้นที่ อ. เชียงแสน อ.แม่จัน และอ.แม่สาย	นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย	อ. เชียงแสน อ.แม่จัน และอ. แม่สาย	ทราบรายการเหตุการณ์และผลิตภัณฑ์ในพื้นที่และทราบแหล่งผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์บ้านในจังหวัดเชียงราย และข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว อ. เชียงแสน อ. แม่จัน และอ. แม่สาย

กิจกรรม (ต่อ)

วันที่	วัตถุประสงค์	วิธีการดำเนินงานกิจกรรม	ผู้เข้าร่วมประชุม	สถานที่	ผลการดำเนินงาน
กิจกรรมที่ 5 สำรวจพื้นที่วิจัยและเก็บข้อมูลวิจัย					
26-27 พ.ย. 2548	เพื่อสำรวจพื้นที่วิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ	ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยสำรวจพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในเขตพื้นที่ อ.เทิง อ.เวียงของ อ.พาน อ.ป่าแดด	นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย	อ.เทิง อ.เวียงของ อ.พาน อ.ป่าแดด	ทราบรายการเหตุการณ์และผลิตภัณฑ์ในพื้นที่และทราบแหล่งผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในจังหวัดเชียงราย และข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว อ.เทิง อ.เวียงของ อ.พาน อ.ป่าแดด
กิจกรรมที่ 6 สำรวจพื้นที่วิจัยและเก็บข้อมูลวิจัย					
10 – 11, 17 ธ.ค. 2548	เพื่อสำรวจพื้นที่วิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ	ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยสำรวจพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในพื้นที่ อ.แม่สรวย อ.เวียงป่าเป้า อ.พญาเม็งราย กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง แม่สลองใน และแม่ฟ้าหลวง	นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย	อ.แม่สรวย อ.เวียงป่าเป้า อ.พญาเม็งราย กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง แม่สลองใน และแม่ฟ้าหลวง	ทราบรายการเหตุการณ์และผลิตภัณฑ์ในพื้นที่และทราบแหล่งผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในจังหวัดเชียงราย และข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว อ.แม่สรวย อ.เวียงป่าเป้า อ.พญาเม็งราย กิ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง แม่สลองใน และแม่ฟ้าหลวง

กิจกรรม (ต่อ)

วันที่	วัตถุประสงค์	วิธีการดำเนินงานกิจกรรม	ผู้เข้าร่วมประชุม	สถานที่	ผลการดำเนินงาน
กิจกรรมที่ 7 สำรวจพื้นที่วิจัยและเก็บข้อมูลวิจัย					
14 – 15 ม.ค. 2549	เพื่อสำรวจพื้นที่วิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ	ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยสำรวจพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในเขตพื้นที่ อ.เมือง เชียงราย	นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย	อ.เมือง เชียงราย	ทราบรายการเหตุการณ์และผลิตภัณฑ์ในพื้นที่และทราบแหล่งผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในจังหวัดเชียงราย และข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว อ.เมือง เชียงราย
กิจกรรมที่ 8 ประมวลผลข้อมูลและรายงานความก้าวหน้าเบื้องต้น					
ม.ค. – เม.ย. 2549	เพื่อศึกษาถึงชนิดของงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ขายดี นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ทราบรายการที่ควรได้รับการปรับปรุง ศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยว ผู้ผลิตและหน่วยงานเกี่ยวข้อง	ประมวลผลข้อมูลและจัดทำรายงานความก้าวหน้าเบื้องต้น	นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย	ได้ข้อมูลและรายงานความก้าวหน้าเบื้องต้น

กิจกรรม (ต่อ)

วันที่	วัตถุประสงค์	วิธีการดำเนินงานกิจกรรม	ผู้เข้าร่วมประชุม	สถานที่	ผลการดำเนินงาน
กิจกรรมที่ 9 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ					
18 ก.ย. 2549	เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและผลิตบัณฑิตที่บ้านที่เป็นงานศิลปผลิตภัณฑ์บ้านที่เป็นงานศิลปผลิตภัณฑ์บ้านที่สร้างรายได้และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ผลิต ผู้ประกอบการ นักวิชาการ นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ	จัดประชุมเสวนาระหว่าง ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ	ผู้วิจัย ผู้ช่วย นักวิจัย ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการและ นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	ห้องประชุมคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	ได้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและผลิตบัณฑิตที่บ้านที่เป็นงานศิลปผลิตภัณฑ์บ้านที่สร้างรายได้และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ผลิต ผู้ประกอบการ นักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ ผู้วิจัย และมหาวิทยาลัย
กิจกรรมที่ 10 ผลิตรายงานความก้าวหน้า					
ก.ย. – ต.ค.	ผลิตรายงานความก้าวหน้า	แปลผลการศึกษาและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์	นักวิจัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	ได้รายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์

3.8 การจัดทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

3.8.1 ข้อมูลทางกายภาพ เป็นข้อมูลจากการสำรวจและบันทึกภาพ

3.8.2 ข้อมูลแบบสอบถามที่รวบรวมได้นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วจึงจัดระเบียบข้อมูล เพื่อการคำนวณค่าทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package the Social Science, SPSS.)

3.8.3 ข้อมูลเกี่ยวกับผลงานที่ได้รับการคัดสรร ทำการประเมินจากเกณฑ์การคัดสรรและผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะ

3.8.4 ข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นข้อมูลที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้เข้าประชุมซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์และผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย ทำการบันทึกเสียงและจดบันทึก การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดทำโดยการถอดเทปเทียบเคียงกับการจดบันทึก จากนั้นทำการเรียบเรียงเนื้อหาสาระ พรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลการเสวนา และสรุปความบรรยาย

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยในโครงการศึกษาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีอยู่ในเขตจังหวัดเชียงรายที่ยังไม่ใช้สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่ควรจะได้รับ การส่งเสริมและพัฒนา และสำรวจรายการและรูปแบบของงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่เป็นงานศิลปะอันควรค่าแก่การส่งเสริม อนุรักษ์และเผยแพร่ รวมทั้งหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนา งานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในรูปแบบที่เหมาะสม ผลการสำรวจและศึกษาในพื้นที่โดยแบ่งตามศักยภาพ มีดังต่อไปนี้

- 4.1 บริบทหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย
- 4.2 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลพื้นฐานของนักท่องเที่ยวชาวไทย
- 4.3 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลพื้นฐานของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ
- 4.4 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลพื้นฐานของผู้ประกอบการ
- 4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของนักท่องเที่ยวชาวไทยชาวต่างประเทศ และผู้ประกอบการ
- 4.6 ผลการสำรวจประเภทและแหล่งผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน
- 4.7 งานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ไม่ใช้สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา
- 4.8 ผลการคัดสรรงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะ
- 4.9 ผลการจัดเสวนา เพื่อหาแนวทางการพัฒนาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย

4.1 บริบทหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย

ข้อมูลหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยจะนำเสนอเป็นเขตในแต่ละอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอเทิง อำเภอพาน อำเภอเชียงแสน อำเภอขุนตาล อำเภอเวียงชัย อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่จัน อำเภอพญาเม็งราย อำเภอเชียงของ อำเภอภูกามยาว อำเภอป่าแดด และอำเภอแม่สรวย รวมทั้งสิ้น 13 อำเภอ ดังจะแสดงเป็นตารางต่อไปนี้

4.1.1 ข้อมูลหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเมือง

ตารางที่ 4.1 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเมือง

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
1	ตุ๊กตาจากปูนยิปซัม	บ้านข้าวแตะ หมู่ 12 ตำบลนางแล
2	พวงมาลัยดอกไม้จากดินหอม	บ้านจำหวาย หมู่ 2 ตำบลดอยลาน
3	กลุ่มผลิตดอกไม้จันทน์	บ้านป่าแฝก หมู่ 9 ตำบลบ้านดู่ บ้านเหล่าพัฒนา หมู่ 1 ตำบลบ้านดู่
4	กลุ่มทำไม้กวาด	บ้านโป่งฮ้าง หมู่ 2 ตำบลห้วยสัก
5	กลุ่มปั้นโอ่ง	บ้านโป่งฮ้าง หมู่ 2 ตำบลห้วยสัก
6	กลุ่มแกะสลักไม้	บ้านปากก้อ หมู่ 4 ตำบลห้วยสัก บ้านร่องเผียว หมู่ 8 ตำบลห้วยสัก บ้านข้าวแคว หมู่ 1 ตำบลบ้านดู่ บ้านถ้ำผาตอง หมู่ 6 ตำบลท่าสุด 284 หมู่ 3 ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง ต.นางแล 229 หมู่ 1 ซอย.6 ต.ริมกก 253 หมู่ 9 ถ.พหลโยธิน ต.ท่าสุด
7	เย็บเสื้อผ้าหม้อฮ่อม	บ้านร่องเปือย หมู่ 9 ตำบลห้วยสัก
8	กลุ่มทำเครื่องปั้นดินเผา	บ้านโป่งสลิ หมู่ 3 ต.สันทราย 49 หมู่ 6 บ้านป่าอ้อ ถ.พหลโยธิน ต.นางแล

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
9	กลุ่มตีเหล็ก	บ้านเด่นห้า หมู่ 16 ต.รอบเวียง บ้านปุยคำ หมู่ 14 ต.ป่าอ้อดอนชัย
10	กลุ่มทำผ้าถุง ไหม และเสื่อกก	บ้านดอยสมบุญ หมู่ 12 ต.ดอยลาน
11	กลุ่มเจียรไนพลอย	บ้านหนองหม้อ หมู่ 9 ต.ป่าอ้อดอนชัย
12	กลุ่มทำตุ๊กตาชาวเขา	บ้านหนองແລบ หมู่ 7 ต.ป่าอ้อดอนชัย
13	กลุ่มทำเครื่องเรือนไม้ไผ่	บ้านแม่ข้าวต้มท่าสุด หมู่ 10 ต.ท่าสุด
14	กลุ่มทำผลิตภัณฑ์จากนุ่น	บ้านปางมั่ง หมู่ 9 ต.แม่กรณ์
15	เครื่องจักสาน	284 หมู่ 3 ต.แม่ข้าวต้ม 120 หมู่ 1 ต.บ้านดู่ 29/10 ต.รอบเวียง 33 หมู่ 1 ถ.พหลโยธิน ต.บ้านดู่

4.1.2 ข้อมูลหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเทิง

ตารางที่ 4.2 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเทิง

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
1	กลุ่มทำที่นอน / พูก	บ้านตื้นใต้ หมู่ 9 ตำบลจัว
2	กลุ่มตีเหล็ก	บ้านราษฎร์รักษา หมู่ 10 ตำบลดับเต่า
3	กลุ่มผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า	บ้านเวียงสอง หมู่ 2 ตำบลเวียง บ้านร่องริว หมู่ 12 ตำบลเวียง บ้านโนนสมบุญ หมู่ 10 ตำบลจัว บ้านศาลาวาท หมู่ 4 ตำบลหงาว
4	กลุ่มจักสานหวาย	บ้านศาลาวาท หมู่ 4 ตำบลหงาว บ้านหนองแรด หมู่ 1 ตำบลหนองแรด
5	เครื่องปั้นดินเผา	บ้านเวียงสอง หมู่ 2 ต.เวียง อ. เเทิง

4.1.3 ข้อมูลหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอพาน

ตารางที่ 4.3 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอพาน

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
1	กลุ่มทำไม้กวาด	บ้านป่าหุ้ง หมู่ 1 ตำบลป่าหุ้ง บ้านทุ่งมะฝาง หมู่ 10 ตำบลป่าหุ้ง
2	กลุ่มจักสาน	บ้านป่าหุ้ง หมู่ 1 ตำบลป่าหุ้ง บ้านปางเกาะทราย หมู่ 6 ตำบลป่าหุ้ง บ้านทุ่งมะฝาง หมู่ 10 ตำบลป่าหุ้ง
3	กลุ่มทอเสื่อกก	บ้านป่าบงหลวง หมู่ 3 ตำบลป่าหุ้ง บ้านป่าแดด หมู่ 4 ตำบลป่าหุ้ง
4	ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า และ งานตัดเย็บเสื้อผ้า	บ้านจิวเฒ่า หมู่ 7 ตำบลป่าหุ้ง บ้านดอยงาม หมู่ 1 ตำบลเวียงห้า 24 / 1 หมู่ 1 ต.ม่วงคำ อ.พาน บ้านป่าหุ้ง หมู่ 1 ตำบลป่าหุ้ง บ้านสันตันตุ้ หมู่ 4 ต.สันมะเค็ด
5	กลุ่มตีเหล็ก	บ้านสันขี้เถ้า หมู่ 10 ตำบลม่วงคำ

4.1.4 ข้อมูลหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเชียงแสน

ตารางที่ 4.4 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเชียงแสน

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
1	กลุ่มผลิตเฟอร์นิเจอร์	บ้านป่าสักน้อย หมู่ 12 ตำบลป่าสัก บ้านป่าสักน้อย หมู่ 13 ตำบลป่าสัก 485 หมู่ 13 ต.ศรีดอนมูล

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
2	กลุ่มเจียรไนพลอย	บ้านป่าสักน้อย หมู่ 12 ตำบลป่าสัก บ้านป่าสักน้อย หมู่ 13 ตำบลป่าสัก 557 หมู่ 13 ต.ศรีดอนมูล
3	กลุ่มจักสาน อาทิ หวาย ไม้ไผ่	บ้านป่าก่อ หมู่ 11 ตำบลศรีดอนมูล บ้านสบกก หมู่ 7 ตำบลบ้านแซว
4	กลุ่มตีเหล็ก	บ้านสวนดอก หมู่ 8 ตำบลแม่เงิน
5	ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า	บ้านสันธาตุ หมู่ 4 ตำบลโยนก 465 หมู่ 13 ต.ศรีดอนมูล
6	กลุ่มพวงหรีดและดอกไม้แห้ง	บ้านกู่เต้า หมู่ 3 ตำบลโยนก
7	กลุ่มแกะสลัก	บ้านป่าสักน้อย หมู่ 12 ตำบลป่าสัก 401 หมู่ 13 ต.ศรีดอนมูล
8	ฉลุกระดาษ	103 หมู่ 2 ต.ศรีดอนมูล

4.1.5 ข้อมูลหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอขุนตาล

ตารางที่ 4.5 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอขุนตาล

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
1	กลุ่มจักสาน อาทิ หวาย ไม้ไผ่	บ้านป่าตาล หมู่ 1 ตำบลป่าตาล บ้านน้ำแพร่ หมู่ 4 ตำบลยางฮอม
2	กลุ่มทำดอกไม้แห้ง	บ้านป่าตาล หมู่ 1 ตำบลป่าตาล
3	กลุ่มทำเลื้อยท่อน	บ้านร่องขุน หมู่ 1 ตำบลป่าตาล
4	กลุ่มตีเหล็ก	บ้านพญาพิภักดิ์ หมู่ 13 ตำบลยางฮอม 108 หมู่ 8 ถ.เทิง-เชียงของ ต.ยางฮอม
5	กลุ่มทำผ้าปักมุก	บ้านใหม่พัฒนา หมู่ 16 ตำบลยางฮอม
6	กลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้า	บ้านห้วยสัก หมู่ 9 ตำบลยางฮอม

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
8	งานแกะสลัก	78 หมู่ 1 ถ.เทิง-เชียงของ ต.ป่าตาล อ.ขุนตาล 58 หมู่ 4 ถ.เทิง-เชียงของ ต.ป่าตาล อ.ขุนตาล

4.1.6 ข้อมูลหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเวียงชัย

ตารางที่ 4.6 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเวียงชัย

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
1	กลุ่มทอเสื่อกก/พลาสติก	บ้านสมานมิตร หมู่ 1 ตำบลดอนศิลา
2	กลุ่มผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้าและถักไหมพรม	บ้านเหล่าเจริญเมือง หมู่ 12 ตำบลทุ่งก่อ 137 หมู่ 7 ต.เวียงชัย บ้านด้ายกู่แก้ว หมู่ 7 ตำบลเวียงชัย
3	กลุ่มจักสาน	บ้านชัยพฤษ์ หมู่ 5 ตำบลดอนศิลา 2 หมู่ 12 ต.เวียงชัย อ.เวียงชัย
4	กลุ่มแกะสลักไม้	บ้านร่องบัวทอง หมู่ 9 ตำบลทุ่งก่อ บ้านดอนศิลา หมู่ 8 ตำบลดอนศิลา
5	เฟอร์นิเจอร์ / ของตกแต่งบ้าน	63 หมู่ 7 ต.ผางาม อ.เวียงชัย

4.1.7 ข้อมูลหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเวียงป่าเป้า

ตารางที่ 4.7 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเวียงป่าเป้า

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
1	กลุ่มทำผ้าห่มนวม	บ้านทุ่งห้า หมู่ 2 ตำบลสันสลี
2	กลุ่มเย็บหมวก	บ้านทุ่งห้า หมู่ 2 ตำบลสันสลี
3	กลุ่มปูนปั้น	บ้านทุ่งห้า หมู่ 2 ตำบลสันสลี

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
4	กลุ่มตีมีด	บ้านทุ่งห้า หมู่ 2 ตำบลสันสลี
5	กลุ่มเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่	บ้านทุ่งห้า หมู่ 2 ตำบลสันสลี
6	กลุ่มจักสาน	บ้านโชคชัยพัฒนา หมู่ 9 ตำบลสันสลี
7	กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง	บ้านโป่งเทวี หมู่ 4 ตำบลบ้านโป่ง บ้านโป่งเทวี หมู่ 2 ตำบลบ้านโป่ง
8	เครื่องปั้นดินเผา	บ้านโป่งเทวี หมู่ 4 ตำบลบ้านโป่ง บ้านทุ่งม่าน ต.เวียงกาหลง 103 หมู่ 15 ต.เวียงกาหลง 51 หมู่ 15 ต.เวียงกาหลง ต.แม่เจดีย์ อ.เวียงป่าเป้า
9	ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร	บ้านร่องกู่ หมู่ 4 ตำบลป่าจัว
10	ตัดเย็บเสื้อผ้า	บ้านสันกลาง หมู่ 2 ตำบลป่าจัว บ้านโชคชัยพัฒนา หมู่ 9 ตำบลสันสลี
11	กลุ่มหัตถกรรมจากไม้ไผ่	บ้านสันทราย หมู่ 13 ตำบลป่าจัว
13	แกะสลักไม้	308 หมู่ 2 ถ.เวียงราย-ลำปาง ต.แม่เจดีย์
14	กลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้า	บ้านจำบอน หมู่ 5 ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ บ้านปางอ้าย หมู่ 4 ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ บ้านโชคชัยพัฒนา หมู่ 9 ตำบลสันสลี

4.1.8 ข้อมูลหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอแม่จัน

ตารางที่ 4.8 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอแม่จัน

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
1	การตัดเย็บหนังเทียมและผ้า	บ้านบ่อแก้ว หมู่ 1 ตำบลจอมสวรรค์
2	กลุ่มปักผ้าครอสติช4	บ้านถ้ำ หมู่ 4 ตำบลป่าตึง

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
3	กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา	บ้านแม่คำพัฒนา หมู่ 10 ตำบลศรีคำ บ้านเหมืองกลาง หมู่ 1 ตำบลศรีคำ
4	กลุ่มผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง	บ้านปายาง หมู่ 2 ตำบลศรีคำ บ้านหนองอ้อ หมู่ 11 ตำบลป่าซาง บ้านกิ้วพร้าว หมู่ 4 ตำบลจันจว้าใต้ 30 หมู่ 4 ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน บ้านแม่คำ หมู่ 2 ตำบลแม่คำ บ้านสันหลวงกลาง หมู่ 8 ตำบลจอมสวรรค์ บ้านโป่งน้ำร้อน หมู่ 10 ตำบลป่าตึง
5	กลุ่มปูนปั้นแกะสลัก	หมู่ 5 ต.แม่จัน อ.แม่จัน
6	งานประดิษฐ์จากไม้	62/1 หมู่ 1 ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน

4.1.9. ข้อมูลหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอพญาเม็งราย

ตารางที่ 4.9 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอพญาเม็งราย

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
1	การเย็บหมวกสานไม้ไผ่	บ้านทุ่งโค้ง หมู่ 8 ตำบลตาดคว้น
2	กลุ่มทำดอกไม้จากดินหอม	บ้านศรีสะอาด หมู่ 9 ตำบลเม็งราย
3	เครื่องจักสาน	121 หมู่ 9 ต.แม่ต้า บ้านทุ่งโค้ง 28 หมู่ 8 ต.ตาดคว้น

4.1.10 ข้อมูลหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเชียงของ

ตารางที่ 4.10 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเชียงของ

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
1	รองเท้าผ้าทอมือ	บ้านทุ่งจิวเหนือ หมู่ 11 ตำบลสถาน
2	ประดิษฐ์ดอกไม้	บ้านทุ่งจิวเหนือ หมู่ 11 ตำบลสถาน บ้านใหม่ทั้งหมด หมู่ 7 ตำบลสถาน
3	ผ้าทอพื้นเมืองไทลื้อ ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า	บ้านต้นปล้อง ตำบลบุญเรือง บ้านทุ่งจิวเหนือ หมู่ 2 ตำบลสถาน บ้านหาดบ้าย หมู่ 1 ตำบลริมโขง 16/1 หมู่ 7 ถ.เทิง-เชียงของ ต.ศรีดอนชัย 129 หมู่ 14 ถ.เทิง-เชียงของ ต.ศรีดอนชัย
4	ตีมีด	172 หมู่ 8 ถ.เทิง-เชียงของ ต.บุญเรือง

4.1.11 ข้อมูลหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง

ตารางที่ 4.11 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
1	กลุ่มทอผ้า	บ้านดอยศิริมงคล หมู่ 7 ตำบลดงมหาวัน
2	กลุ่มผลิตผ้าสไบ	บ้านห้วยเคียนใต้ หมู่ 5 ตำบลทุ่งก่อ
3	กลุ่มผลิตก๊ีตะกอก	บ้านห้วยเคียนใต้ หมู่ 10 ตำบลทุ่งก่อ

4.1.12 ข้อมูลหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอป่าแดด

ตารางที่ 4.12 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอป่าแดด

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
1	ทอผ้าไหมมัดหมี่	บ้านวังน้อย หมู่ 5 ตำบลสันมะค่า
2	เครื่องปั้นดินเผา	11 หมู่ 8 ต.สันมะค่า อ.ป่าแดด

4.1.13 ข้อมูลหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอแม่สรวย

ตารางที่ 4.13 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอแม่สรวย

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
1	ทำพวงหรีด	บ้านร้องบง หมู่ 2 ตำบลเจดีย์หลวง
2	ทำตะกร้าจากกระดาษ	บ้านท่าก้อ หมู่ 14 ตำบลท่าก้อ
3	ทำจักสาน	บ้านทุ่งฟ้าผ่า หมู่ 7 ตำบลแม่พริก หมู่ 3 ต.ป่าแดด อ.แม่สรวย
4	หัตถกรรมชาวเขา	บ้านทุ่งพร้าว หมู่ 8 ตำบลลาวี
5	ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า เสื่อผ้า	บ้านทุ่งฟ้าผ่า หมู่ 7 ตำบลแม่พริก บ้านป่าตึง หมู่ 1 ตำบลเจดีย์หลวง 190 หมู่ 20 ต.แม่พริก บ้านทุ่งพร้าว หมู่ 8 ตำบลลาวี
6	งานประดิษฐ์จากไม้	62 / 1 หมู่ 1 ต.จันจว้าใต้

4.1.14 ข้อมูลหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอแม่สาย

ตารางที่ 4.14 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอแม่สาย

ที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	ที่อยู่แหล่งผลิต
1	แกะสลักหิน	119 หมู่ 4 ต.เวียงพางคำ 55 หมู่ 6 ถ.พหลโยธิน ต.แม่สาย
2	แกะสลักหยก	33/7 หมู่ 5 ถ.ตลาดพลอย ต.เหมืองแดง
3	ภาพจากเปลือกหอย	100/125 หมู่ 3 ถ.สายลมจอย ต.เกาะทราย
4	เครื่องประดับ	24/2 ถ.โรงแรมวังทอง ต.เหมืองแดง

ผลการศึกษาและสำรวจข้อมูลบริบทหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย ในเบื้องต้น มีดังนี้

เขตอำเภอเมือง ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมรวมกลุ่มกันแกะสลักไม้ เนื่องจากสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวได้เป็นอย่างดี ลูกค้าส่วนใหญ่ที่สั่งซื้อจะเป็นชาวไทย รองลงมาเป็นชาวต่างประเทศ โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับสินค้าถึงที่บ้านแล้วนำไปจำหน่าย บางครั้งจะมีรายการสั่งสินค้าเข้ามาในปริมาณมาก ๆ นอกจากนั้นชาวบ้านจะนิยมผลิตเครื่องจักสาน ตีเหล็ก และผลิตดอกไม้จันทน์ และผลิตเครื่องปั้นดินเผา ส่วนผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่มีการรวมกลุ่มกันไม่มาก ได้แก่ ตุ๊กตาจากยิปซัม พวงมาลัยดอกไม้จากดินหอม ทำไม้กวาด บันไดง้อ เย็บเสื้อผ้าหม้อฮ่อม ทำผ้าถุงไหม เสือกก เจียรระโนพลอย ทำตุ๊กตาชาวเขา ทำเครื่องเรือนไม้ไผ่ และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากนุ่น เป็นต้น

เขตอำเภอเทิง ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมรวมกลุ่มกันทอผ้าและทำงานประดิษฐ์จากผ้า เนื่องจากการได้รับสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ ซึ่งแต่ละบ้านในพื้นที่มักจะมีกี่กระตุก ไว้สำหรับทอผ้าบริเวณใต้ถุนบ้าน รองลงมานิยมจักสานหวาย นอกจากนั้นมีการรวมกลุ่มทำที่นอน ตีเหล็ก และผลิตเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

อำเภอพาน ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมรวมกลุ่มกันผลิตผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า จักสาน รองลงมานิยมทำไม้กวาด ทอเสือกก และตัดเย็บเสื้อผ้า นอกจากนั้นก็มีการรวมกลุ่มตีเหล็ก เป็นต้น

อำเภอเชียงแสน ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมรวมกลุ่มกัน เจียรไนพลอย แกะสลัก และผลิตเฟอร์นิเจอร์ รองลงมานิยมผลิตผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า ซึ่งมีศูนย์การทอผ้าที่วัดพระธาตุผาเงา มีการแกะสลัก นอกจากนั้นก็มีการรวมกลุ่มกัน จักสานหวาย ไม้ไผ่ ตีเหล็ก ทำพวงหรีด และดอกไม้แห้ง รวมไปถึงการฉลุกระดาษ เป็นต้น

อำเภอขุนตาล ชาวบ้านส่วนใหญ่รวมกลุ่มกัน ตีเหล็กและแกะสลัก นอกจากนั้นก็มีการรวมกลุ่มกันผลิตเครื่องจักสาน ดอกไม้แห้ง เสื้อ พูกนอน สานหวาย ผ้าปักมุก และผลิตไม้กวาดดอกหญ้า เป็นต้น โดยแต่ละหมู่บ้านจะมีการผลิตหัตถกรรมที่แตกต่างกันออกไป

อำเภอเวียงป่าเป้า ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมรวมกลุ่มกันผลิตเครื่องปั้นดินเผา เนื่องจากในเขตพื้นที่มีดินคุณภาพดี และเป็นเมืองเก่าแก่ที่ขุดค้นพบหม้อไห และเครื่องปั้นดินเผาโบราณล้ำค่า ที่เรียกกันว่า “เวียงกาหลง” รองลงมาชาวบ้านนิยมผลิตไม้กวาดดอกหญ้า นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มกัน ตีมีด ทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ เย็บผ้า จักสาน ทอผ้าพื้นเมือง ผลิตภัณฑ์จากสมุดโทรศัพท์ หมวกสานไม้ไผ่ และกลุ่มแกะสลักไม้ เป็นต้น

อำเภอแม่จัน ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมรวมกลุ่มกันผลิตผ้าทอ และงานประดิษฐ์จากผ้า และทอผ้าพื้นเมือง เนื่องจากชาวบ้านมีเชื้อสายของชาวไทยใหญ่ ไทลื้อ ไทเขิน ซึ่งอพยพลงมาจากทางตอนใต้ของจีน รวมไปถึงรัฐฉาน อาทิ สิบสองปันนา เชียงตุง นอกจากนั้นก็มีการรวมกลุ่มกันตัดเย็บหนังเทียมและผ้า รวมไปถึงการปักผ้าครอสติช ปู้นปั้นแกะสลักและงานประดิษฐ์จากไม้ เป็นต้น

อำเภอพญาเม็งราย ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมผลิตเครื่องจักสาน นอกจากนั้นก็มีการผลิตดอกไม้จากดินหอมและเย็บหมวกสานไม้ไผ่

อำเภอเชียงของ ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมผลิตผ้าทอพื้นเมืองไทลื้อ เนื่องจากมีเชื้อสายของชาวไทยลื้อมาแต่บรรพบุรุษ และได้รับการสืบทอดความรู้และภูมิปัญญานี้ต่อเนื่องกันมา รองลงมา ชาวบ้านจะนิยมประดิษฐ์ดอกไม้ นอกจากนั้นมีการรวมกลุ่มผลิตรองเท้าผ้าทอมือ และตีมีด เป็นต้น

กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง ชาวบ้านนิยมรวมกลุ่มกันทอผ้า ผลิตหรือทอผ้าสไบและผลิตภัณฑ์ตะกอล

อำเภอป่าแดด ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมทอผ้าและผลิตงานประดิษฐ์จากผ้า รองลงมานิยมจักสาน นอกจากนั้นมีการรวมกลุ่มกันผลิตพวงหรีด ตะกร้าจากกระดาษ หัตถกรรมชาวเขา เสื้อผ้าและงานประดิษฐ์จากไม้ เป็นต้น

อำเภอแม่สรวย ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมทอผ้า และผลิตงานประดิษฐ์จากผ้า รองลงมา นิยมจักสาน นอกจากนั้นมีการรวมกลุ่มกันผลิตพวงหรีด ตะกร้าจากกระดาด ผลิตถักรวมชาวเขา เสื้อผ้าและงานประดิษฐ์จากไม้ เป็นต้น

อำเภอแม่สาย ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมแกะสลักหิน หยก นอกจากนั้นก็มีการรวมกลุ่มกันผลิตภาพจากเปลือกหอย และเครื่องประดับต่าง ๆ อาทิ แหวน ต่างหู สร้อยข้อมือ สร้อยคอ และเครื่องประดับอื่น ๆ เป็นต้น

4.2 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลส่วนพื้นฐานของนักท่องเที่ยวชาวไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน โดยแบ่งเก็บตามพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง จำนวน 259 คน พื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลาง จำนวน 107 คน และพื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำ จำนวน 34 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนักท่องเที่ยวชาวไทย ดังนี้

ตารางที่ 4.15 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ ชาย	157	39.3
หญิง	243	60.8
รวม	400	100
2. อายุ ต่ำกว่า 20 ปี	92	23
20 – 30 ปี	192	48
31 - 40 ปี	115	28.8
41 - 50 ปี	1	0.3
51 - 60 ปี	0	0
61 ปีขึ้นไป	0	0
รวม	400	100

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
3. อาชีพ นักเรียน / นักศึกษา	49	12.3
เกษตรกรรม	35	8.8
ค้าขาย	90	22.5
รับจ้าง	55	13.8
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	84	21
ธุรกิจส่วนตัว	83	20.8
อื่น ๆ	4	1.1
รวม	400	100
4. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	27	6.8
มัธยมศึกษา / เทียบเท่า	136	34
ปริญญาตรี	166	41.5
สูงกว่าปริญญาตรี	18	4.5
อื่น ๆ	53	13.3
รวม	400	100
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	148	37
5,000 – 10,000 บาท	108	27
10,001 – 20,000 บาท	105	26.3
มากกว่า 20,000 บาท	39	9.8
รวม	400	100

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 60.8 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3

ด้านอายุ นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีอายุ 20 – 30 ปี จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 48 รองลงมาอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.8 และต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23 ตามลำดับ

ด้านอาชีพ นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 รองลงมาประกอบอาชีพ รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21 และประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 20.8 ตามลำดับ

ด้านระดับการศึกษา นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาชั้นปริญญาตรี จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5 รองลงมาศึกษามัธยมศึกษา / เทียบเท่า จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 34 และมีระดับการศึกษาระดับอื่น ๆ จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 ตามลำดับ

ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37 รองลงมาได้ 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27 และมีรายได้ 10,001 – 20,000 บาท จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 26.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 แสดงจำนวนและร้อยละของสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเลือกซื้อ

รายการสินค้าหัตถกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. งานแกะสลักไม้	73	18.3
2. เครื่องจักสาน	45	11.3
3. เครื่องปั้นดินเผา	22	5.5
4. ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า	39	9.8
5. เครื่องประดับ	96	24
6. เฟอรนิเจอร์ / ของตกแต่งบ้าน	65	16.3
7. งานประดิษฐ์จากพืช	13	3.3
8. อื่น ๆ	47	11.8
รวม	400	100

ผลการศึกษาพบว่า สินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเลือกซื้อมากที่สุด คือ เครื่องประดับ จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24 รองลงมาเป็นงานแกะสลักไม้ จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 18.3 และเฟอรนิเจอร์หรือของตกแต่งบ้าน จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 16.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.17 แสดงจำนวนและร้อยละ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย

งานแกะสลักไม้	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	111	27.8	195	48.8	70	17.5	24	6	0	0
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	91	22.8	184	46	124	31	1	0.3	0	0
3. รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา	72	18	155	38.8	163	40.8	10	2.5	0	0
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	116	29	209	52.3	68	17	7	1.8	0	0
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงามไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	95	23.8	188	47	109	27.3	7	1.8	1	0.3
6. จุฬาสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำนะนำวิธีใช้	65	16.3	145	36.3	165	41.3	23	5.8	2	0.5
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน	48	12	183	45.8	153	38.3	13	3.3	3	0.8
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนทนงต่อประเพณี/ ความเชื่อ	51	12.8	141	35.3	175	43.8	31	7.8	2	0.5
9. ท่านเห็นปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้	57	14.3	168	42	153	38.3	13	3.3	9	2.3
10. ท่านเห็นว่างานแกะสลักไม้เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปังบอกถึงฐานะ	58	14.5	162	40.5	148	37	26	6.5	6	1.5

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

เครื่องจักรกล	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	114	28.5	143	35.8	140	35	2	0.5	1	0.3
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	79	19.8	179	44.8	140	35	2	0.5	0	0
3. รูปร่างสวยงาม สะอาดตา หรือแปลกตา	72	18	142	35.5	181	45.3	5	1.3	0	0
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	81	20.3	206	51.5	110	27.5	3	0.8	0	0
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงามไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	73	18.3	194	48.5	127	31.8	6	1.5	0	0
6. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้	55	13.8	155	38.8	183	45.8	7	1.8	0	0
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายราคาชัดเจน	68	17	171	42.8	144	36	16	4.0	1	0.3
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนองต่อประเพณี/ วัฒนธรรม	64	16	150	37.5	156	39	25	6.3	5	1.3
9. ท่านเห็นปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้	54	13.5	169	42.3	155	38.8	18	4.5	4	1.0
10. ท่านเห็นว่างานจักสานเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปังบอกถึงฐานะ	74	18.5	163	40.8	147	36.8	12	3.0	4	1.0

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

เครื่องปั้นดินเผา	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	89	22.3	194	48.5	112	28.0	5	1.3	0	0
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	91	22.8	190	47.5	111	27.8	8	2.0	0	0
3. รูปร่างสวยงาม สะอาดตา หรือแปลกตา	74	18.5	144	36.0	176	44.0	6	1.5	0	0
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	97	24.3	182	45.5	112	28.0	8	2.0	1	0.3
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงามไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	62	15.5	223	55.8	104	26.0	10	2.5	1	0.3
6. จุลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำนะนำวิธีใช้	61	15.3	143	35.8	184	46.0	11	2.8	1	0.3
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน	64	16.0	201	50.3	118	29.5	17	4.3	0	0
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนทนงต่อประเพณี / ความเชื่อ	60	15.0	148	37.0	159	39.8	28	7.0	5	1.3
9. ท่านเห็นปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้	70	17.5	149	37.3	140	35.0	38	9.5	3	0.8
10. ท่านเห็นว่าเครื่องปั้นดินเผาเป็นสิ่งที่ได้รับการ ยอมรับจาก สังคม / ปวงปอกถึงฐานะ	81	20.3	127	31.8	162	40.5	26	6.5	4	1.0

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ข้อ	คำขอและงานประดิษฐ์จากผ้า	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.	มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	98	24.5	217	54.3	82	20.5	3	0.8	0	0
2.	มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	78	19.5	222	55.5	97	24.3	2	0.5	1	0.3
3.	รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา	59	14.8	180	45.0	154	38.5	6	1.5	1	0.3
4.	มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	87	21.8	210	52.5	96	24.0	4	1.0	3	0.8
5.	บรรจุภัณฑ์มีความสวยงามไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	98	24.5	183	45.8	109	27.3	7	1.8	3	0.8
6.	ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำนะนำวิธีใช้	61	15.3	173	43.3	152	38.0	10	2.5	4	1.0
7.	ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน	86	21.5	178	44.5	123	30.8	12	3.0	1	0.3
8.	ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนองต่อประเพณี/ ความเชื่อ	51	12.8	155	38.8	163	40.8	25	6.3	6	1.5
9.	ท่านเห็นปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้	60	15.0	176	44.0	142	35.5	20	5.0	2	0.5
10.	ท่านเห็นว่างานประดิษฐ์จากผ้าเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปังบอกถึงฐานะ	69	17.3	159	39.8	135	33.8	35	8.8	2	0.5

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

เครื่องประดับ	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	103	25.8	157	39.3	92	23.0	48	12.0	0	0
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	85	21.3	173	43.3	133	33.3	7	1.8	2	0.5
3. รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา	68	17.0	165	41.3	144	36.0	21	5.3	2	0.5
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	77	19.3	179	44.8	125	31.3	19	4.8	0	0
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงามไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	66	16.5	190	47.5	130	32.5	14	3.5	0	0
6. วัสดุสินค้าราคาถูกแหล่งผลิต / คำนะนำวิธีใช้	45	11.3	161	40.3	162	40.5	32	8.0	0	0
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน	54	13.5	187	46.8	136	34.0	18	4.5	5	1.3
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนของต่อประเพณี / ความเชื่อ	45	11.3	149	37.3	167	41.8	30	7.5	9	2.3
9. ท่านเห็นปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้	49	12.3	185	46.3	140	35.0	21	5.3	5	1.3
10. ท่านเห็นว่าเครื่องประดับเป็นสิ่งที่ได้รับเกียร ยอมรับจาก สังคม / ปวงกถึงฐานะ	53	13.3	165	41.3	140	35.0	31	7.8	11	2.8

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

เฟอร์นิเจอร์ / ของตกแต่งบ้าน	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	75	18.8	169	42.3	153	38.3	3	0.8	0	0
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	72	18.0	213	53.3	112	28.0	3	0.8	0	0
3. รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา	38	9.5	182	44.5	176	44.0	4	1.0	0	0
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	55	13.8	205	51.3	105	26.3	34	8.5	1	0.3
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงามไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	85	21.3	179	44.8	105	26.3	31	7.8	0	0
6. วัสดุสินค้าราคาถูก หลากหลาย / คำนะนำวิธีใช้	54	14.5	156	39.0	172	43.0	11	2.8	3	0.8
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน	64	16.0	180	45.0	140	35.0	14	3.5	2	0.5
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนองต่อประเพณี/ ความเป็นท้องถิ่น	50	12.5	209	52.3	113	28.3	26	6.5	2	0.5
9. ท่านเห็นคุณค่าของวัสดุที่นำมาใช้	60	15.0	182	45.5	127	31.8	29	7.3	2	0.5
10. ท่านเห็นว่าเฟอร์นิเจอร์ / ของตกแต่งบ้านเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปวงปวงถึงฐานะ	52	13.0	166	41.5	152	38.0	27	6.8	3	0.8

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

งานประดิษฐ์จากพืช	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	116	29.0	200	50.0	83	20.8	1	0.3	0	0
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	100	25.0	184	46.0	110	27.5	6	1.5	0	0
3. รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา	75	18.8	153	38.3	163	40.8	9	2.3	0	0
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	96	24.0	197	49.3	96	24.0	11	2.8	0	0
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงามไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	91	22.8	171	42.8	119	29.8	18	4.5	1	0.3
6. วัสดุสินค้าราคาถูกแหล่งผลิต / คำนะนำวิธีใช้	50	12.5	136	34	197	49.3	17	4.3	0	0
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน	62	15.4	167	41.8	160	40.0	11	2.8	0	0
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนทนงต่อประเพณี/ ความเชื่อ	58	14.5	153	38.3	166	41.5	20	5.0	3	0.8
9. ท่านเห็นปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้	81	20.3	163	40.8	141	35.3	14	3.5	1	0.3
ท่านเห็นว่างานประดิษฐ์จากพืชเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปังบอถึงฐานะ	71	17.8	171	42.8	125	31.3	30	7.5	3	0.8

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

สินค้าหักถดถอยและผลลดภักดิ์พื้นที่บ้านอื่น ๆ	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	67	16.8	212	53.0	98	24.5	21	5.3	2	0.5
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	42	10.5	177	44.3	172	43.0	7	1.8	2	0.5
3. รูปร่างสวยงาม สะอาดตา หรือแปลกตา	34	8.5	199	49.8	155	38.8	11	2.8	1	0.3
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	41	10.3	199	49.8	143	35.8	14	3.5	3	0.8
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงามไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	47	11.8	180	45.0	143	35.8	29	7.3	1	0.3
6. จุลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำนะนำวิธีใช้	60	15.3	153	38.3	136	34	43	10.8	7	1.8
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน	44	11.0	176	44.0	129	32.3	50	12.5	1	0.3
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนองต่อประเพณี/ ความเชื่อ	40	10.0	139	34.8	167	41.8	53	13.3	1	0.3
9. ท่านเห็นคุณค่าของชิ้นงานมาใช้	42	10.5	112	28.0	199	49.8	46	11.5	1	0.63
10. ท่านเห็นว่าสินค้าหักถดถอยอื่น ๆ เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปวงกถึงฐานะ	71	17.8	105	26.3	168	42.0	46	11.5	10	2.5

ตารางที่ 4.19 แสดงจำนวนและร้อยละความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวยาวต่างประเทศต่อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย

งานแกะสลักไม้	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	120	30	216	54.0	45	11.3	13	3.3	6	1.5
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	94	23.5	205	51.3	76	19.0	20	5.0	5	1.3
3. รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา	87	21.8	204	51.0	77	19.3	11	2.8	21	5.3
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	82	20.5	217	54.3	83	20.8	14	3.8	4	1.0
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	80	20.0	186	46.5	81	20.3	33	8.3	20	5.0
6. ราคาสินค้าเหมาะสมแหล่งผลิต / คำนะนำวิธีใช้	67	16.8	186	46.5	115	28.8	27	6.8	5	1.3
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน	99	25.1	210	52.5	73	18.3	13	3.3	4	1.0
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ	67	16.8	213	53.3	102	25.5	12	3.0	6	1.5
9. ท่านเห็นปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้	73	18.3	210	52.5	106	26.5	6	1.5	5	1.3
10. ท่านเห็นว่างานแกะสลักไม้เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปังบอกถึงฐานะ	72	18.0	196	49.0	114	28.5	15	3.8	3	0.8

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

งานเครื่องปั้นดินเผา	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	75	18.8	173	43.3	124	31.0	20	6.3	3	0.8
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	62	15.5	180	45.0	131	32.8	18	4.5	9	2.3
3. รูปร่างสวยงาม สะอาดตา หรือแปลกตา	71	17.8	164	41.0	135	33.8	16	4.0	14	3.5
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	63	15.8	178	44.5	131	32.8	17	4.3	11	2.8
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	63	15.8	180	45.0	122	30.5	23	5.8	12	3.0
6. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำนะนำวิธีใช้	63	15.8	222	55.5	89	22.3	19	4.8	7	1.8
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน	80	20.0	227	56.8	73	18.3	14	3.5	6	1.5
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสวยงามต่อประเพณี / ความเชื่อ	58	14.5	221	55.3	94	23.5	20	5.0	7	1.8
9. ท่านเห็นคุณค่าของฝีมือช่างที่นำมาใช้	76	19.0	212	53.0	85	21.3	18	4.5	9	2.3
10. ท่านเห็นว่าการขึ้นเครื่องปั้นดินเผาเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปังบอกถึงฐานะ	107	26.7	196	49.0	72	18.0	14	3.5	11	2.8

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ผ้าทอและสิ่งประดิษฐ์จากผ้า	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	102	25.5	212	53.0	68	17.0	9	2.3	9	2.3
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	102	25.5	192	48.0	79	19.8	18	4.5	9	2.3
3. ฐานร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา	101	25.3	203	50.8	81	20.2	9	2.3	6	1.5
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	94	23.5	211	52.8	71	17.8	16	4.0	8	2.0
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	92	23.0	193	48.3	82	20.5	22	5.5	11	2.8
6. ฐานกลิ้งคันไถ้กระบวนการผลิต / คำนะนำวิธีใช้	102	25.5	191	47.8	71	17.8	22	5.5	14	1.3
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน	75	18.8	174	43.5	134	33.5	17	4.3	0	0
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ	68	17.0	176	44.0	138	34.5	15	3.8	3	0.8
9. ท่านเห็นปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้	70	17.5	186	46.5	128	32.0	11	2.8	5	3.1
10. ท่านเห็นว่าผ้าทอและสิ่งประดิษฐ์จากผ้าเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / ป่งบอกถึงฐานะ	67	16.8	172	43.0	145	36.3	12	3.0	4	1.1

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

เฟอ์รนิเจอร / ของแต่งบ้าน	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	61	15.3	223	55.8	100	25.0	13	3.3	3	0.8
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	64	16.0	207	51.8	115	28.8	13	3.3	1	0.3
3. รูปร่างสวยงาม สะอาดตา หรือแปลกตา	71	17.8	208	52.0	111	27.8	8	2.0	2	0.5
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	67	16.8	210	52.5	109	27.3	11	2.8	3	0.8
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	57	14.3	214	53.5	107	26.8	17	4.3	5	1.3
6. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำนะนำวิธีใช้	61	15.3	233	58.3	93	23.3	11	2.8	2	0.6
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายราคาที่ชัดเจน	63	15.8	157	39.3	162	40.5	14	3.5	4	1.0
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ	50	12.5	165	41.3	160	40.0	14	3.5	11	2.8
9. ท่านเห็นปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้	69	17.3	156	39.0	154	38.5	13	3.3	8	2.0
10. ท่านเห็นงานเฟอร์นิเจอร์ / ของแต่งบ้านเป็นสิ่งที่ดี	71	17.8	134	33.5	163	40.8	19	4.8	13	3.3

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

งานประดิษฐ์จากพืช	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	72	18.0	191	47.8	122	30.5	13	3.3	2	0.6
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	56	14.0	177	44.3	144	36.0	21	5.3	2	0.6
3. รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา	48	12.0	201	50.3	129	32.3	14	3.5	8	2.0
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	66	16.5	169	42.3	154	38.5	8	2.0	3	0.8
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	72	18.0	166	41.5	137	34.3	23	5.8	2	0.6
6. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้	49	12.3	186	46.5	134	33.5	30	7.5	1	0.3
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน	69	17.3	210	52.5	101	25.3	18	4.5	2	0.6
8. ท่านเห็นว่าการขึ้นสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ	63	15.8	218	54.5	104	26.0	8	2.0	7	1.8
9. ท่านเห็นปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้	54	13.5	234	58.5	97	24.3	11	2.8	4	1.1
10. ท่านเห็นว่าการพอร์นิเจอร์ / ของแต่งบ้านเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปวงบ่อถึงฐานะ	53	13.3	215	53.8	115	28.8	13	3.3	4	1.0

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

หัตถกรรมอื่น ๆ	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	61	15.3	223	55.8	100	25.0	13	3.3	3	0.8
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	64	16.0	207	51.8	115	28.8	13	3.3	1	0.3
3. รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา	71	17.8	208	52.0	111	27.8	8	2.0	2	0.5
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	67	16.8	210	52.5	109	27.3	11	2.8	3	0.8
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	57	14.3	214	53.5	107	26.8	17	4.3	5	1.3
6. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้	61	15.3	233	58.3	93	23.3	11	2.8	2	0.6
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายราคาที่ชัดเจน	63	15.8	157	39.3	162	40.5	14	3.5	4	1.0
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ	50	12.5	165	41.3	160	40.0	11	2.8	14	3.5
9. ท่านเห็นคุณค่าของฝีมือช่างมาขึ้น	69	17.3	156	39.0	154	38.5	13	3.3	8	2.0
10. ท่านเห็นงานเฟอร์นิเจอร์ / ของแต่งบ้านเป็นสิ่งที่ดี	71	17.8	134	33.5	163	40.8	12	3.0	20	5.1

ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศต่อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย พบว่า

งานแกะสลักไม้ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นในระดับดี ด้านขนาดของงานแกะสลักไม้ เหมาะสมต่อการใช้สอย มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปท้องถิ่น ชื่นงานตอบสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ ราคามีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน และ มีความปลอดภัย เมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ งานแกะสลักไม้ได้รับการยอมรับจากสังคม บรรจุภัณฑ์สวยงามไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และมีฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิตพร้อมคำแนะนำวิธีใช้ ตามลำดับ

เครื่องจักสาน นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นในระดับดี ด้านราคา และมีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน ขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต และคำแนะนำวิธีใช้ รูปร่างสวยงาม สะดุดตาหรือแปลกตา มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และแสดงถึงศิลปท้องถิ่น สนองต่อประเพณีและความเชื่อ รวมไปถึงได้รับการยอมรับจากสังคม และบ่งบอกถึงฐานะ บรรจุภัณฑ์ มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีความปลอดภัยและคงทน มีประโยชน์ต่อการใช้สอย ตามลำดับ

งานเครื่องปั้นดินเผา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นระดับดี ด้านราคามีความเหมาะสม ป้ายระบุราคาที่ชัดเจน รองลงมาฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต คำแนะนำและวิธีใช้ ชื่นงานสนองต่อประเพณี ความเชื่อ มีความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ ได้รับการยอมรับจากสังคม และบ่งบอกถึงฐานะ บรรจุภัณฑ์สวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีความคงทน มีประโยชน์ต่อการใช้สอย เอกลักษณ์เฉพาะตัวและรูปร่างสวยงาม สะดุดตา ตามลำดับ

ผ้าทอและสิ่งประดิษฐ์จากผ้า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นระดับดี ด้านความ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และแสดงถึงศิลปท้องถิ่น ขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงาม สะดุดตา แปลกตา บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม คงทนและมีประโยชน์ต่อการใช้สอย ฉลากสินค้า ระบุแหล่งผลิต และคำแนะนำวิธีใช้ มีความปลอดภัยเมื่อใช้ชิ้นงาน มีป้ายระบุราคาชัดเจน และ ได้รับการยอมรับจากสังคม

เครื่องประดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นในระดับดี ด้านความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ รองลงมาเห็นว่าชิ้นงานสนองต่อประเพณี และความเชื่อ เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากสังคม ราคามีความเหมาะสม รูปร่างสวยงาม สะดุดตา มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คงทนและมีประโยชน์ต่อการใช้สอย ขนาดเหมาะสมและบรรจุภัณฑ์มีความสวยงามและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

เฟอร์นิเจอร์ และของแต่งบ้าน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นในระดับดี ด้านฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต มีคำแนะนำวิธีใช้ รองลงมา มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น บรรจุกฎบัตรสวยงาม สะดุดตา มีความคงทน ขนาดเหมาะสมและมีประโยชน์ต่อการใช้สอย ตอบสนองต่อประเพณีและความเชื่อ และมีความคิดเห็นระดับปานกลางด้านราคาเหมาะสม และได้รับการยอมรับจากสังคม มีความคิดเห็นระดับดี ด้านมีป้ายระบุชัดเจน ปลอดภัย

งานประดิษฐ์จากพืช นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นในระดับดี ในด้านความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ รองลงมา มีความคิดเห็นระดับดี ด้านชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ และงานเฟอร์นิเจอร์ ได้รับการยอมรับจากสังคม / บ่งบอกถึงฐานะ และราคา มีความเหมาะสม ตามลำดับ

หัตถกรรมอื่น ๆ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นในด้านฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำ วิธีใช้ ในระดับดี รองลงมา มีความคิดเห็นในด้านความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และแสดงถึงศิลปะท้องถิ่นในระดับดี บรรจุกฎบัตรมีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมในระดับดี และมีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอยในระดับดี ตามลำดับ

4.4 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลส่วนพื้นฐานของผู้ประกอบการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ประกอบการ จำนวน 400 ราย โดยแบ่งเก็บตามพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง จำนวน 259 คน พื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลาง จำนวน 107 คน และพื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำ จำนวน 34 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ประกอบการมีดังนี้

ตารางที่ 4.20 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ ชาย	174	43.5
หญิง	226	56.5
รวม	400	100

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
2. อายุ ต่ำกว่า 20 ปี	0	0
20 – 30 ปี	25	6.2
31 - 40 ปี	97	24.2
41 - 50 ปี	140	35.0
51 - 60 ปี	96	24.0
61 ปีขึ้นไป	42	10.5
รวม	400	100
3. ระดับการศึกษา	96	24.0
ประถมศึกษา	152	38.0
มัธยมศึกษา / เทียบเท่า	118	29.5
ปริญญาตรี	3	0.8
สูงกว่าปริญญาตรี	13	3.3
อื่น ๆ	18	4.5
รวม	400	100
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	47	11.7
5,000 – 10,000 บาท	243	60.7
10,001 – 20,000 บาท	90	22.6
มากกว่า 20,000 บาท	20	5.0
รวม	400	100

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้ประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5

อายุ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 รองลงมา มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.2 และมีอายุ 51-60 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0

ระดับการศึกษา ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 รองลงมามีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 และมีการศึกษาระดับปริญญาตรี 99 คน คิดเป็นร้อยละ 24.8 ตามลำดับ

รายได้ต่อเฉลี่ยต่อเดือน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7 รองลงมามีรายได้ 10,001 – 20,000 บาท และมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 11.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.21 แสดงจำนวนและร้อยละของสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมเลือกซื้อ

รายการสินค้าหัตถกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. งานแกะสลักไม้	57	14.3
2. เครื่องจักสาน	64	16.0
3. เครื่องปั้นดินเผา	40	10.0
4. ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า	70	17.5
5. เครื่องประดับ	81	20.3
6. เฟอ์นเจอร์ / ของตกแต่งบ้าน	39	9.8
7. งานประดิษฐ์จากพืช	4	1.0
8. อื่น ๆ	45	11.3
รวม	400	100

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการนิยมซื้อสินค้ามาจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่นิยมเลือกซื้อเครื่องประดับ จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3 รองลงมานิยมเลือกซื้อผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 และนิยมเลือกซื้อเครื่องจักสาน จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0

ตารางที่ 4.22 แสดงจำนวนและร้อยละ ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์บ้านของจังหวัดเชียงราย

งานแกะสลักไม้	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	94	23.5	185	46.3	96	24.0	20	5.0	5	1.3
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	51	12.8	200	50.0	133	33.3	16	4.0	0	0
3. รูปร่างสวยงาม สะอาดตา หรือแปลกตา	51	12.8	135	33.8	174	43.5	36	9.0	4	1.0
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	65	16.3	196	49.0	119	29.8	17	4.3	3	0.8
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	63	15.8	180	45.0	137	34.3	17	4.3	3	0.8
6. ราคาสินค้าเหมาะสมแหล่งผลิต / คำนะนำวิธีใช้	38	9.5	121	30.3	183	45.8	56	14.0	2	0.5
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน	46	11.5	137	34.3	174	43.5	34	8.5	9	2.3
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนทนงต่อประเพณี / ความเชื่อ	41	10.3	115	28.8	181	45.3	49	12.3	14	3.5
9. ท่านเห็นปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้	40	10.0	137	34.3	170	42.5	39	9.8	14	3.5
10. ท่านเห็นว่างานแกะสลักไม้เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปังบอกถึงฐานะ	39	9.8	111	27.8	157	39.3	69	17.3	24	6.0

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

งานจักสาน	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	95	23.8	164	41.0	125	31.3	15	3.8	1	0.3
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	59	14.8	192	48.0	135	33.8	13	3.3	1	0.3
3. รูปร่างสวยงาม สะอาดตา หรือแปลกตา	63	15.8	143	35.8	170	42.5	23	5.8	1	0.3
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	86	21.5	177	44.3	121	30.3	12	3.0	4	1.0
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	69	17.	170	42.5	139	34.8	22	5.5	0	0
6. ราคาสินค้าเหมาะสม หล่งผลิต / คำนะนำวิธีใช้	50	12.5	122	30.5	182	45.5	41	10.3	5	1.3
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายราคาชัดเจน	43	10.8	164	41.0	162	40.5	27	6.8	4	1.0
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ	35	8.8	125	31.3	189	47.3	36	9.0	15	3.8
9. ท่านเห็นคุณค่าของผลิตภัณฑ์ชิ้นงานมาใช้	47	11.8	135	33.8	166	41.5	44	11.0	8	2.0
10. ท่านเห็นว่าการจักสานเป็นสิ่งที่ดีที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปังบอกถึงฐานะ	45	11.3	118	29.5	162	40.5	60	15.0	15	3.8

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

เครื่องปั้นดินเผา	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	79	19.8	180	45.0	114	28.5	24	6.0	3	0.8
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	41	10.3	197	49.3	136	34.0	24	6.0	2	0.5
3. รูปร่างสวยงาม สะอาดตา หรือแปลกตา	41	10.3	164	41.0	154	38.5	40	10.0	1	0.3
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	75	18.8	183	45.8	121	30.3	20	5.0	1	0.3
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	54	13.5	159	39.8	158	39.5	27	6.8	2	0.5
6. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำนะนำวิธีใช้	43	10.8	126	31.5	191	47.8	38	9.5	2	0.5
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน	44	11.0	142	35.5	180	45.0	33	8.3	1	0.3
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนทนงต่อประเพณี / ความเชื่อ	45	11.3	113	28.3	182	45.5	49	12.3	11	2.8
9. ท่านเห็นปลดอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้	42	10.5	129	32.3	181	45.3	39	9.8	9	2.3
10. ท่านเห็นว่าเครื่องปั้นดินเผาเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปังบอกถึงฐานะ	43	10.8	111	27.8	178	44.5	57	14.3	11	2.8

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	95	2.8	162	40.5	117	29.3	25	6.3	1	0.3
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	70	17.5	200	50.0	16	29.0	14	3.5	0	0
3. รูปร่างสวยงาม สะอาดตา หรือแปลกตา	69	17.3	144	36.0	160	40.0	23	5.8	4	1.0
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	87	21.8	160	40.0	135	33.8	15	3.8	3	0.8
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	60	15.0	178	44.8	143	35.8	16	4.0	3	0.8
6. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้	64	16.0	128	32.0	171	42.8	27	6.8	10	2.5
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน	56	14.0	147	36.8	165	41.3	25	6.3	7	1.8
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ	51	12.8	118	29.5	171	42.8	51	12.8	9	2.3
9. ท่านเห็นปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้	51	12.8	133	33.3	172	43.0	39	9.8	5	1.3
10. ท่านเห็นว่าผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้าเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปวงปวงถึงฐานะ	44	11.0	119	29.8	164	41.0	63	15.8	10	2.5

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

เครื่องประดับ	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	63	15.8	142	35.5	135	33.8	59	14.8	1	0.3
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	54	13.5	159	39.8	155	38.8	29	7.3	3	0.8
3. รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา	38	9.5	129	32.3	187	46.8	40	10.0	6	1.8
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	53	13.3	156	39.0	147	36.8	37	9.3	7	1.8
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	45	11.3	142	35.5	177	44.3	30	7.5	6	1.5
6. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำการใช้	41	10.3	113	28.3	211	52.8	34	8.5	1	0.3
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายราคาที่ชัดเจน	30	7.5	173	43.3	161	40.3	34	8.5	2	0.5
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานของต่อประเพณี / ความเชื่อ	45	11.3	116	29.0	180	45.0	46	11.5	13	3.3
9. ท่านเห็นคุณค่าของฝีมือช่างงานมาใช้	34	8.5	155	38.8	171	42.8	30	7.5	10	2.5
10. ท่านเห็นว่าเครื่องประดับเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปังบอกถึงฐานะ	30	7.5	132	33.0	178	44.5	43	10.8	17	4.3

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

เฟอ์รนิเจอร์และของตกแต่งบ้าน	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	62	15.6	162	40.5	149	37.3	27	6.8	0	0
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	59	14.8	159	39.8	161	40.3	16	4.0	5	1.3
3. รูปร่างสวยงาม สะอาดตา หรือแปลกตา	45	11.3	143	35.8	184	46.0	25	6.3	3	0.8
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	65	16.3	168	42.0	143	35.8	21	5.3	3	0.8
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	48	12.1	164	41.0	163	40.8	21	5.3	4	1.0
6. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้	36	9.0	118	29.5	202	50.5	39	9.8	5	1.3
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน	36	9.0	158	39.5	163	40.8	34	8.5	9	2.3
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ	30	7.5	137	34.3	178	44.5	40	10.0	15	3.8
9. ท่านเห็นปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้	48	12.0	136	34.0	165	41.3	40	10.0	11	2.8
10. ท่านเห็นว่าเฟอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้านเป็นสิ่งที่ดี	48	12.0	105	26.3	170	42.5	61	15.3	16	4.0

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

งานประดิษฐ์จากพืช	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	92	23.0	140	35.0	141	35.3	24	6.0	3	0.8
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	65	16.3	166	41.5	142	35.5	26	6.5	1	0.3
3. รูปร่างสวยงาม สะอาดตา หรือแปลกตา	61	15.3	129	32.3	177	44.3	30	7.5	3	0.8
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย	72	18.0	151	37.8	148	37.0	27	6.8	2	0.5
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	63	15.8	160	40.0	142	35.5	32	8.0	3	0.8
6. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้	68	17.3	114	28.5	173	43.3	39	9.8	5	1.3
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน	78	69.5	145	36.3	135	33.8	41	10.3	1	0.3
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสวยงามต่อประเพณี / ความเชื่อ	64	16.0	117	29.3	159	39.8	55	13.8	5	1.3
9. ท่านเห็นปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้	70	17.5	125	31.2	153	38.3	44	11.0	8	2.0
10. ท่านเห็นงานประดิษฐ์จากพืชเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปังบอกถึงฐานะ	70	17.5	102	25.5	172	43.0	47	11.7	9	2.3

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

หัตถกรรมอื่น ๆ	ดีมาก		ดี		ปานกลาง		น้อย		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น	97	24.2	124	31.0	113	28.3	58	14.5	8	2.0
2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย	79	19.7	133	33.3	143	35.8	44	11.0	5	0.3
3. รูปร่างสวยงาม สะอาดตา หรือแปลกตา	79	19.7	108	27.0	162	40.5	47	11.8	4	1.0
4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใส่สอย	94	23.5	130	32.5	136	34.0	38	9.5	2	0.5
5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	96	24.0	121	30.3	146	36.5	33	8.3	4	1.0
6. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำนะนำวิธีใช้	85	21.3	100	25.0	171	42.8	42	10.5	2	0.5
7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายราคาที่ชัดเจน	78	19.6	133	33.3	153	38.3	35	8.8	1	0.3
8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ	90	22.5	98	24.5	167	41.8	40	10.0	5	1.3
9. ท่านเห็นปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้	79	19.7	120	30.0	162	40.5	35	8.8	4	1.0
10. ท่านเห็นงานหัตถกรรมอื่น ๆ เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปังบอกถึงฐานะ	78	19.5	96	24.0	170	42.5	49	12.3	7	1.8

ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย พบว่า

งานแกะสลักไม้ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นในระดับดี ด้านความคงทนและมีประโยชน์ต่อการใช้สอย ขนาดเหมาะสม รองลงมา มีความคิดเห็นระดับปานกลางด้านฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต ราคาเหมาะสม รูปร่างสวยงาม สะดุดตา ชื่นงานสนองต่อประเพณีหรือความเชื่อ มีความปลอดภัยต่อการใช้ และได้รับการยอมรับจากสังคมตามลำดับ

งานจักสาน ผู้ประกอบการ มีความคิดเห็นระดับดีด้านความคงทนและมีประโยชน์จากการใช้สอย รองลงมา มีความคิดเห็นระดับปานกลาง ด้านชื่นงานสนองต่อประเพณีหรือความเชื่อ ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต มีคำแนะนำและวิธีใช้ และมีความคิดเห็นระดับดี ด้านขนาดที่เหมาะสม ตามลำดับ

เครื่องปั้นดินเผา ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นระดับดี ด้านความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รองลงมา มีความคิดเห็นระดับปานกลาง ด้านฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิตหรือคำแนะนำวิธีใช้ ขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย มีความคิดเห็นระดับปานกลาง ชื่นงานสนองต่อประเพณีหรือความเชื่อ และปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ ราคาเหมาะสม มีป้ายระบุ และได้รับการยอมรับจากสังคม

ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นระดับดี ด้านความคงทนและประโยชน์ในการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม รองลงมา มีความคิดเห็นระดับปานกลางด้านความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ สนองต่อประเพณี ความเชื่อ ราคาเหมาะสมและผ้าทอเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากสังคม

เครื่องประดับ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นระดับปานกลาง ด้านฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต มีความแนะนำวิธีเก็บรักษา รูปร่างสวยงาม สะดุดตา สนองต่อประเพณี หรือความเชื่อ และเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับ บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม รองลงมา ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นในระดับดี ด้านราคา

เฟอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้าน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นระดับปานกลาง ในด้านฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต รูปร่างสวยงาม สะดุดตา สนองต่อประเพณีและความเชื่อ รองลงมา ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นระดับดี ในด้านบรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม และมีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอยตามลำดับ

งานประดิษฐ์จากพืช ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นระดับปานกลางด้านรูปร่างสวยงาม สะดุดตา ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิตและวิธีใช้ และเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก

สังคม รองลงมาผู้ประกอบการมีความคิดเห็นในระดับ ดี ในด้านความคงทนและมีประโยชน์ต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงามตามลำดับ

หัตถกรรมอื่น ๆ อาทิ เครื่องหนัง ภาพวาด การฉลุลาย ฯลฯ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นปานกลางในด้านในด้าน งานหัตถกรรมเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากสังคม หรือบ่งบอกถึงฐานะ รองลงมา ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นระดับปานกลางในด้าน ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต คำแนะนำ วิธีใช้ และสนองต่อประเพณีความเชื่อตามลำดับ

4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ

จากผลการศึกษาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย นักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และผู้ประกอบการได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยพรรณนาในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

4.5.1 ด้านรูปแบบของชิ้นงาน นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการมีความคิดเห็นว่าชิ้นงานส่วนใหญ่ มีความสวยงาม มีคุณภาพดี ควรจะมีความคิดสร้างสรรค์ งานบางชิ้นคุณภาพไม่เท่ากันหรือไม่มีคุณภาพ ควรจะแสดงถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่น มีความเหมาะสมดี มีความประณีต งานบางชิ้นไม่มีความละเอียด มีความทนทาน และยังขาดการประชาสัมพันธ์

4.5.2 ด้านราคา มีความคิดเห็นว่า บางชิ้นก็มีราคาถูก เหมาะสม บางชิ้นราคาแพง แต่คุณภาพไม่ดี ราคาสินค้าบางอย่างก็อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง บางชิ้นงานราคาถูกเกินไป และบางชิ้นงาน ราคาไม่เหมาะสมกับชิ้นงาน

4.5.3 ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความคิดเห็นว่า น่าจะมีการส่งเสริมภูมิปัญญา โดยสรรหา หรืออนุรักษ์งานเก่าแล้วมาผลิตทำใหม่ ให้มากกว่านี้ และควรจะมีการปรับปรุงการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจากภาครัฐควบคู่กันไปด้วย

4.5.7 ด้านทำเลของแหล่งจัดแสดงสินค้า พบว่า บางแห่งจัดแสดงสินค้าแล้วไม่น่าสนใจ และไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะใหญ่ สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่จัดไม่เพียงพอ ไม่สะดวก บางแห่งสถานที่อยู่ไกลเกินไป และไม่มีศูนย์จัดแสดงที่เป็นศูนย์รวมสินค้าของพื้นที่ และควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐด้วย

4.6 ผลการสำรวจประเภทและแหล่งผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

ผลการศึกษาจากการสำรวจประเภทและแหล่งผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1. ประเภทของงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ที่มีข้อมูลสามารถศึกษาได้ มี 8 ประเภท คือ งานแกะสลักไม้ เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า เครื่องประดับ เพอร์นิเจอร์/ ของตกแต่งบ้าน งานประดิษฐ์จากพืช และอื่น ๆ เช่น งานประดิษฐ์ของเล่น งานปูนปั้น

2. แหล่งผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านมี อำเภอเมือง อำเภอเทิง อำเภอพาน อำเภอเชียงแสน อำเภอขุนตาล อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่จัน อำเภอพญาเม็งราย อำเภอเชียงของ อำเภอป่าแดด อำเภอแม่สรวย อำเภอแม่สาย และกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง

4.7 งานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา

ผลการศึกษางานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา โดยใช้วิธีการสำรวจและการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่

ตารางที่ 4.23 แสดงงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา

ชื่อ – นามสกุลผู้ผลิต	ผลิตภัณฑ์
นางคำน้อย ถาแปง 214 หมู่ 1 ต.บ้านดู่ อ.เมือง จ.เชียงราย 57100 โทร. 053 702801	เครื่องดนตรีพื้นบ้าน
นางวรรณิสา ช่อนนอก 81 หมู่ 12 ถ.เทิง-เชียงของ ต.เวียง อ. เมือง จ.เชียงราย 57160	ผ้าทอ

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ชื่อ – นามสกุลผู้ผลิต	ผลิตภัณฑ์
นายอินคำ สามคำ 29 / 10 ต.รอบเวียง อ.เมือง จ.เชียงราย 57000	จักสาน
นางละห์ สุทธิพันธ์ 120 หมู่ 1 ต.บ้านดู่ อ.เมือง จ.เชียงราย 57100	จักสาน
กลุ่มปูนปั้นแกะสลัก โทร. 053 3600782	ปูนปั้น และ แกะสลัก
นางคำนวน เมืองไหว 118 หมู่ 1 ซ.12 บ้านขวัญแคว ต.บ้านดู่ อ.เมือง จ.เชียงราย 57100 โทร.053 793 270	ผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา
นางอรพิน เตชะวงศ์ 121 หมู่ 9 ต.แม่ต้า อ.พญาเม็งราย จ.เชียงราย 57290	ไม้กวาดดอกหญ้าประดิษฐ์ลาย
นางจิราพร ทวายแก่น 24/1 หมู่ 1 ต.ม่วงคำ อ.พาน จ.เชียงราย 57120 โทร. 087 180 2428	กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์
นายจำนงค์ สายหมอ 485 หมู่ 13 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย 57150 โทร. 087 174 0459	เฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่
นางยวง สมุท 190 หมู่ 20 ต.แม่พริก อ.แม่สรวย จ.เชียงราย 57180 โทร. 089 104 0370	งานประดิษฐ์ดอกไม้

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ชื่อ – นามสกุลผู้ผลิต	ผลิตภัณฑ์
นายวันชัย วรรณใจ 103 หมู่ 15 ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย 57260 โทร. 053 789349	เครื่องปั้นดินเผา
นายธนากร กุลพงศ์ชัยรัช 55 หมู่ 6 ถ.พหลโยธิน ต.แม่สาย อ.แม่สาย จ.เชียงราย 57130	แกะสลักหินอ่อน
นางสมบุญณ์ อัจฉินโนลา 35/1 หมู่ 12 ถ.เทิง – เชียงของ ต.เวียง อ.เทิง จ.เชียงราย 57160	หมอนขิด
นายบุญธรรม คำวัง 253 หมู่ 9 ถ.พหลโยธิน ต.ท่าสูด อ.เมือง จ.เชียงราย 57100 โทร. 053 706226	แกะสลักไม้
นางวิไล แก้วดอนตู 114 หมู่ 4 ต.โยนก อ.เชียงแสน จ.เชียงราย โทร. 086 641 2344	ตุ๊กต
นายไพฑูลย์ จันทรเครือ ต.แม่เจดีย์ อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย	เครื่องปั้นดินเผา
นางนวรรตน์ ปัตตะเมียร 100 / 125 หมู่ 3 ถ.สายลมจอย ต.เกาะทราย อ.แม่สาย จ.เชียงราย โทร. 081 530 5122	ภาพจากเปลือกหอย หยก
นายสมัย ทาแกง 401 หมู่ 13 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน โทร. 087 300 6083	ฉลุไม้

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ชื่อ – นามสกุลผู้ผลิต	ผลิตภัณฑ์
นายศักดิ์ ยาพันธ์ 103 หมู่ 2 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย 57150 โทร. 084 0471134	จลุลายกระดาษ
นางอ่อนแก้ว อุปละ หมู่ 3 ต.ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย 053 708070	ของเล่นพื้นบ้าน
นางสุมาลี ศรีวงษ์ 51 หมู่ 15 ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย 57260 โทร. 053 789616, 081 783 7931 โทรสาร. 053 789349	เครื่องปั้นดินเผา
นายอุดม สอนเฝ้า 78 หมู่ 1 ถ.เทิง – เชียงของ ต.ป่าตาล อ.ขุนตาล จ.เชียงราย 57340 โทร. 085 797 7287	งานแกะสลักไม้
นางคมขำ กันธะยศ 62 / 1 ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย 57270	บ้านจำลอง ตุ๊กตาสัตว์ โดยประดิษฐ์จากไม้
นายนิติ รัตนวิมล 119 หมู่ 4 ต.เวียงพางคำ อ.แม่สาย จ.เชียงราย	แกะสลักหิน
นางยวน ธานีวรรณ 114 หมู่ 4 ต.โยนก อ.เชียงแสน จ. เชียงราย 57150 โทร. 081 026 4602	ผ้าทอ

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ชื่อ – นามสกุลผู้ผลิต	ผลิตภัณฑ์
นางบัวสอน รักศิลป์ 11 หมู่ 8 ต.สันมะค่า อ.ป่าแดด จ. เชียงราย 57190 โทร. 053 761599	ผ้าทอ
นายวิเชียร ชัยศิลป์บุญ 412 หมู่ 2 ต.เวียง อ.เทิง จ.เชียงราย 57160 โทร. 081 287 2014	งานปั้น
นายศราวุธ ภูมะตัน 229 หมู่ 1 ซอย 6 ต.ริมกก อ.เมือง จ.เชียงราย 57100	แกะสลักไม้
นางแว่นแก้ว ภิรมย์พลัด 129 หมู่ 14 ถ.เทิง – เชียงของ ต.ศรีดอนชัย อ.เชียงของ จ.เชียงราย 57140 โทร. 053 710681	ผ้าทอ
นายณรินทร์ ยี่แซ 33/7 หมู่ 5 ถ.ตลาดพลอย ต.เหมืองแดง อ.แม่สาย จ.เชียงราย 57130	แกะสลักหยก
นายอินตา จันทรขุ่ม 284 หมู่ 3 ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย 57100 โทร. 086 0528226	งานจักสาน
	งานแกะสลักลูกมะพร้าว
นายยศ สมสวัสดิ์ 63 หมู่ 7 ต.ผางาม อ.เวียงชัย จ. เชียงราย 57210 โทร. 086 191 1329	แกะสลักเศษไม้
นางแสงเพียร หิรัญญวิภาดา 2 หมู่ 12 ต.เวียงชัย อ.เวียงชัย 57210 โทร 085 7154280, 053 768668	จักสานเชือกกล้วย

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ชื่อ – นามสกุลผู้ผลิต	ผลิตภัณฑ์
นายสมรักษ์ ปันติบุญ 49 หมู่ 6 บ้านป่าอ้อ ถ.พหลโยธิน ต.นางแล อ.เมือง จ.เชียงราย 57100 โทร. 053 705291, 053 746 254	เครื่องปั้นดินเผา
นายยศ สมสวัสดิ์ 63 หมู่ 7 ต.ผางาม อ.เวียงชัย จ.เชียงราย 57210 โทร. 086 191 1329	โมบายรูปสัตว์ต่าง ๆ
	แกะสลักเศษไม้
นายคำตัน ทารินทอน 58 หมู่ 4 ถ.เทิง – เชียงของ ต.ต้า อ.ขุนตาล จ.เชียงราย 57340	งานแกะสลักรากไม้
นางบัวคลี่ พูวัน 465 หมู่ 13 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน 57150 โทร. 053 955 507	ทอตุ่ง
นายทัน ธิจิตต์ 97 หมู่ 3 ถ.บ้านทุ่งม่าน ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย 57260 โทร. 089 838 5874	เครื่องปั้นดินเผา
นายสุวรรณ สามสี 208 หมู่ 6 ต.ท่าสุต อ.เมือง จ.เชียงราย 57100 โทรศัพท์ 053 787237, 081 883 9491	แกะสลักไม้
นายคำจันทร์ ยาโน 111 หมู่ 6 บ้านถ้ำผาตอง ถ.พหลโยธิน ต.ท่าสุต อ.เมือง จ.เชียงราย 57100 โทร. 053 787233, 081 602 4779	แกะสลักไม้

ผลการศึกษางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ผู้วิจัยจะแบ่งเป็นผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เครื่องดนตรีพื้นบ้าน ผ้าทอ การทอตุ๊ก การจักสาน ปูนปั้น แกะสลักไม้ ผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา ไม้กวาด ดอกหญ้าประดิษฐ์ ดอกไม้ประดิษฐ์ เฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ เครื่องปั้นดินเผา แกะสลักหิน หมอนขิด ตุ๊กตาทอ ภาพจากเปลือกหอยและหยก การฉลุไม้ การฉลุลายกระดาษ บ้านจำลอง ตุ๊กตาสัตว์ทำจากไม้ งานแกะสลักลูกมะพร้าว โมบายรูปสัตว์ต่าง ๆ ตามลำดับ

4.8 ผลการคัดสรรงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะ

ผลการศึกษาในการคัดสรรงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะ นักวิจัยได้แบ่งเกณฑ์การคัดสรร ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป เกณฑ์การพิจารณาด้านการผลิต และ เกณฑ์การพิจารณาตัวผลงาน ผู้วิจัยได้คัดสรรผลงานโดยใช้เกณฑ์การคัดสรร โดยมีรายชื่อผู้ผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่เข้าเกณฑ์ในระดับดี ตามรายชื่อดังนี้

ตารางที่ 4.24 แสดงผลการคัดสรรงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะ

ชื่อ – นามสกุลผู้ผลิต	ผลิตภัณฑ์
นางนรรัตน์ บัตตะเมียร 100 / 125 หมู่ 3 ถ.สายลมจอย ต.เกาะทราย อ.แม่สาย จ.เชียงราย โทร. 081 530 5122	ภาพจากเปลือกหอย หยก
นายสมัย ทาแกง 401 หมู่ 13 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน โทร. 087 300 6083	ฉลุไม้
นายศักดิ์ ยาพันธ์ 103 หมู่ 2 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย 57150 โทร. 084 0471134	ฉลุลายกระดาษ
นางอ่อนแก้ว อุปละ หมู่ 3 ต.ป่าแดด อ.แม่สรวย จ.เชียงราย 053 708070	ของเล่นพื้นบ้าน

ตารางที่ 4.24 (ต่อ)

ชื่อ - นามสกุลผู้ผลิต	ผลิตภัณฑ์
นายนิริศ รัตนวิมล 119 หมู่ 4 ต.เวียงพางคำ อ.แม่สาย จ.เชียงราย	แกะสลักหิน
นางยวน ธานีวรรณ 114 หมู่ 4 ต.โยนก อ.เชียงแสน จ. เชียงราย 57150 โทร. 081 026 4602	ผ้าทอ
นางบัวซอน รักศิลป์ 11 หมู่ 8 ต.สันมะค่า อ.ป่าแดด จ. เชียงราย 57190 โทร. 053 761599	ผ้าทอ
นายวิเชียร ชัยศิลป์บุญ 412 หมู่ 2 ต.เวียง อ.เทิง จ.เชียงราย 57160 โทร. 081 287 2014	งานปั้น
นายศราวุธ ภูมะตัน 229 หมู่ 1 ซอย 6 ต.ริมกก อ.เมือง จ.เชียงราย 57100	แกะสลักไม้
นางแว่นแก้ว ภิรมย์พลัด 129 หมู่ 14 ถ.เทิง – เชียงของ ต.ศรีดอนชัย อ.เชียงของ จ.เชียงราย 57140 โทร. 053 710681	ผ้าทอ
นายนิรินทร์ ยี่แซ 33/7 หมู่ 5 ถ.ตลาดพลอย ต.เหมืองแดง อ.แม่สาย จ.เชียงราย 57130	แกะสลักหยก
นายอินตา จันทรชุ่ม 284 หมู่ 3 ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย 57100 โทร. 086 0528226	งานจักสาน
	งานแกะสลักลูกมะพร้าว

ตารางที่ 4.24 (ต่อ)

ชื่อ - นามสกุลผู้ผลิต	ผลิตภัณฑ์
นายยศ สมสวัสดิ์ 63 หมู่ 7 ต.ผางาม อ.เวียงชัย จ. เชียงราย 57210 โทร. 086 191 1329	แกะสลักเศษไม้
นางแสงเพียร หิรัญญูวิภาดา 2 หมู่ 12 ต.เวียงชัย อ.เวียงชัย 57210 โทร 085 7154280, 053 768668	จักสานเชือกกล้วย
นายสมรักษ์ ปันติบุญ 49 หมู่ 6 บ้านป่าอ้อ ถ.พหลโยธิน ต.นางแล อ.เมือง จ.เชียงราย 57100 โทร. 053 705291, 053 746 254	เครื่องปั้นดินเผา
นายยศ สมสวัสดิ์ 63 หมู่ 7 ต.ผางาม อ.เวียงชัย จ. เชียงราย 57210 โทร. 086 191 1329	โมบายรูปสัตว์ต่าง ๆ
	แกะสลักเศษไม้
นายคำตัน ทารินทอน 58 หมู่ 4 ถ.เทิง – เชียงของ ต.ต้า อ.ขุนตาล จ.เชียงราย 57340	งานแกะสลักรากไม้
นางบัวคลี ฟูวัน 465 หมู่ 13 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน 57150 โทร. 053 955 507	ทอดูง
นายทัน ธิจิตต์ 97 หมู่ 3 ถ.บ้านทุ่งม่าน ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย 57260 โทร. 089 838 5874	เครื่องปั้นดินเผา

ตารางที่ 4.24 (ต่อ)

ชื่อ - นามสกุลผู้ผลิต	ผลิตภัณฑ์
นางสุมาลี ศรีวงษ์ 51 หมู่ 15 ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย 57260 โทร. 053 789616, 081 783 7931 โทรสาร. 053 789349	เครื่องปั้นดินเผา
นายอุดม สอนเฝ้า 78 หมู่ 1 ถ.เทิง – เชียงของ ต.ป่าตาล อ.ขุนตาล จ.เชียงราย 57340 โทร. 085 797 7287	งานแกะสลักไม้
นางคมขำ กันทะยศ 62 / 1 ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย 57270	บ้านจำลอง ตุ๊กตาสัตว์ โดยประดิษฐ์จากไม้
นายสุวรรณ สามสี 208 หมู่ 6 ต.ท่าสุต อ.เมือง จ.เชียงราย 57100 โทรศัพท์ 053 787237, 081 883 9491	แกะสลักไม้
นายคำจันทร์ ยาโน 111 หมู่ 6 บ้านถ้ำผาตอง ถ.พหลโยธิน ต.ท่าสุต อ.เมือง จ.เชียงราย 57100 โทร. 053 787233, 081 602 4779	แกะสลักไม้

ผลการศึกษาพบว่างานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะ มีรายการดังต่อไปนี้

งานแกะสลักไม้

นายคำจันทร์ ยาโน

นายสุวรรณ สามสี

นายคำตัน ทารินทอน

นายยศ สมสวัสดิ์

งานเครื่องปั้นดินเผา	นายทัน ธิจิตต์ นายสมรักษ์ ปันติบุญ นางสุมาลี ศรีวงษ์
งานทอตุ่ง	นางบัวคลี่ พูวัน
งานจักสาน	นางแสงเพียร หิรัญญูวิภาดา นายอินตา จันทรชุม
งานแกะสลักหยก	นายณรินทร์ ยี่แซ
งานของเล่นพื้นบ้าน	นางอ่อนแก้ว อุปละ คุณแม่แสง สุธรรมนา
งานฉลุลายกระดาษ	นายศักดิ์ดา ยาพันธ์
งานฉลุไม้	นายสมัย ทาแกง
งานประดิษฐ์	นางนวรรณ์ ปัตตะเมียร

4.9 ผลการจัดเสวนา เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษา นักวิจัยได้แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนของหน่วยงานราชการ นักวิชาการ และ นักวิจัย ส่วนที่สอง คือ ผู้ประกอบการ และส่วนที่สาม คือผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านจังหวัดเชียงราย ดังนี้

4.9.1 หน่วยงานราชการ นักวิชาการ และนักวิจัย มีความคิดเห็นดังนี้

4.9.1.1 ควรจะมีการสนับสนุนให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการองค์กร ตามโครงการ Smart OTOP.

4.9.1.2 ควรจะส่งเสริมช่องทางการตลาด โดยจัดให้มีการแสดงและจำหน่ายสินค้า เช่น งาน OTOP City งาน The Best of OTOP หรือ งานแสดง Road Show ทั้งในและต่างประเทศ

4.9.1.3 ควรมีการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาคุณภาพสินค้า เช่น

- การบรรจุภัณฑ์
- การพัฒนามาตรฐานสินค้าสู่ความเป็นมาตรฐานสากล เช่น อย. (องค์การส่งเสริมอาหารและยา) มผช. (มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน) Q และ ฮาลาล
- การจัดฝึกอบรมในการตกแต่งร้านค้า และจัดของ

- การจัดตั้งเครือข่าย OTOP ทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด
- การนำศิลปะและภูมิปัญญาพื้นบ้าน มาบูรณาการกับชิ้นงาน เพื่อคง

คุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเอาไว้

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมการพัฒนากลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน ปรากฏผลเป็นรูปธรรม อาทิ ปัจจุบันมีผู้ประกอบการ OTOP ซึ่งรวมทุกประเภท จำนวน 1,110 กลุ่ม และมียอดจำหน่ายปี พ.ศ. 2549 ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2549 (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงราย, 2549) คือ 2,618,580,144 บาท (สองพันหกร้อยสิบแปดล้านห้าแสนแปดหมื่นหนึ่งร้อยสี่สิบสี่บาทถ้วน)

4.9.2 ผู้ประกอบการ มีความคิดเห็นดังนี้

4.9.2.1 สินค้าที่ผลิตมาในแต่ละอย่าง ควรจะมีเอกลักษณ์ ตราประทับ หรือสัญลักษณ์ติดที่ชิ้นงาน เพื่อแสดงถึงความเป็นผู้คิดค้น ผลิต ยกตัวอย่างเช่น ในญี่ปุ่น หรือเกาหลีไม้แกะสลักของประเทศนั้นจะแกะเป็นสัญลักษณ์ติดที่ด้านหลัง หรือทำผลงานว่ามาจากเกาหลี หรือผลิตโดยใคร แหล่งที่ผลิต ประเทศที่ผลิตเป็นต้น เพื่อเพิ่มมูลค่าของชิ้นงาน ในการเก็บรักษา

4.9.2.2 ชิ้นงานที่ผลิตมาแต่ละชิ้น ควรจะมีคู่มือในการใช้ การเก็บรักษา

4.9.2.3 งานแต่ละชิ้นที่จำหน่าย ควรจะมีแหล่งที่ผลิต ผู้ผลิต หรือใบสำคัญ อาทิ ใบเสร็จรับเงิน ใบรับรอง เพื่อมอบให้แก่ผู้ซื้อ อาทิ ชาวต่างประเทศ เนื่องจากผู้ประกอบการจะพบปัญหาที่บ่อยที่สุดคือ เมื่อนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจะซื้อชิ้นงานกลับไปยังต่างประเทศเมื่อไม่มีเอกสารยืนยันแหล่งที่มา ใบเสร็จต่าง ๆ สินค้าที่ซื้อไปนั้น มักจะไม่ได้รับอนุญาตให้นำเข้าประเทศ เป็นต้น

4.9.3 ผู้ผลิต มีความคิดเห็นดังนี้

4.9.3.1 ภาครัฐควรจะทำให้มีการฝึกอบรม ทักษะ ความรู้เพิ่มเติม

4.9.3.2 ภาครัฐควรเข้ามาดูแล ส่งเสริม และพัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างสม่ำเสมอ

4.9.3.2 ภาครัฐควรจะช่วยในการประชาสัมพันธ์ หรือส่งเสริมเนื่องจากชาวบ้านขาดความรู้ในด้านนี้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

โครงการศึกษาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการสนับสนุนการท่องเที่ยว
จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อสำรวจงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อสำรวจงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ไม่ใช่สินค้า OTOP ที่ควรจะได้รับ การส่งเสริมและพัฒนา
3. เพื่อสำรวจรายการและรูปแบบของงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่เป็นงานศิลปะอันควรค่าแก่การส่งเสริม อนุรักษ์ และเผยแพร่
4. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนา งานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในรูปแบบที่เหมาะสม

คำถามการวิจัยที่ใช้ในการศึกษา คือ

- 1) สินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงรายมีกี่ประเภท และมีแหล่งผลิตที่ใด
- 2) หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านใดบ้างที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา
- 3) มีงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านใด ที่ถือเป็นศิลปะที่ควรค่าแก่การส่งเสริมอนุรักษ์และเผยแพร่
- 4) แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนา งานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านควรมีรูปแบบเช่นไร

กลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย 400 ตัวอย่าง นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 400 ตัวอย่าง ผู้ประกอบการ 400 ตัวอย่าง เป็นจำนวนทั้งสิ้น 1200 ตัวอย่าง โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการนำเสนอในรูปแบบของตาราง (Table) ร้อยละ (Percentage) และความถี่ (Frequency) และกลุ่มตัวอย่างจากผู้ผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 60 ตัวอย่าง โดยนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนา ผลการศึกษานี้ จะเป็นการนำไปเป็นธนาคารข้อมูลงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีอยู่ในเขตจังหวัดเชียงรายที่ควร

ส่งเสริม อนุรักษ์ และเผยแพร่ รวมไปถึงการพัฒนาและส่งเสริมงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์
พื้นบ้านในรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป การสรุปผล การอภิปรายและข้อเสนอแนะ มีดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 สรุปผลการศึกษาริบทหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัด
เชียงราย

5.1.2 สรุปผลการศึกษานักท่องเที่ยวชาวไทย

5.1.3 สรุปผลการศึกษานักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

5.1.4 สรุปผลการศึกษาผู้ประกอบการ

5.1.5 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

5.2 สรุปผลการสำรวจประเภทและแหล่งผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

5.3 สรุปผลงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้
ความสนใจและควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา

5.4 สรุปผลการคัดสรรงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะ

5.5 สรุปผลการศึกษาการจัดเสวนา เพื่อหาแนวทางการพัฒนาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์
พื้นบ้านที่มีอยู่ในจังหวัดเชียงราย

5.6 ข้อค้นพบ

5.7 การอภิปรายผล

5.8 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1. บริบทหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาพบว่า ในเขตอำเภอเมือง ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมรวมกลุ่มกันแกะสลัก
ไม้ และทำเครื่องจักรสาน ในเขตอำเภอเทิง นิยมทอผ้าและทำงานประดิษฐ์จากผ้า และจักสาน
หวาย ส่วนอำเภอยางนา นิยมผลิตผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า และจักสาน อำเภอเชียงแสน
ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมรวมกลุ่มกันเจียรไนพลอย แกะสลักและผลิตเฟอร์นิเจอร์ เขตอำเภอขุน
ตาล นิยมตีเหล็ก และแกะสลัก อำเภอเวียงป่าเป้า ชาวบ้านนิยมรวมกลุ่มกันผลิตเครื่องปั้นดินเผา
เขตอำเภอแม่จัน นิยมรวมกลุ่มกันผลิตผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้าและทอผ้าพื้นเมือง กิ่ง
อำเภอเวียงเชียงรุ้ง นิยมรวมกลุ่มกันทอผ้า หรือผลิตผ้าสไบ อำเภอป่าแดดนิยมทอผ้าและผลิตงาน

ประดิษฐ์จากผ้า อำเภอมะสาข นิยมทอผ้าและผลิตงานประดิษฐ์จากผ้า และอำเภอมะสาข นิยมแกะสลักหินหยก

5.1.2 สรุปผลการศึกษานักท่องเที่ยวชาวไทย

5.1.2.1 ข้อมูลพื้นฐานของนักท่องเที่ยวชาวไทย

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี มีอาชีพค้าขาย มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท และสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่นิยมเลือกซื้อ ส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องประดับและงานแกะสลักไม้

5.1.2.2 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านจังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาเป็น 8 หัวข้อ คือ งานแกะสลักไม้ เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า เครื่องประดับ เพอร์นิเจอร์หรือของตกแต่งบ้าน งานประดิษฐ์จากพืช และสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านอื่น ๆ ผลการศึกษาพบว่า

1) งานแกะสลักไม้ ความเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงาม สะดุดตาหรือแปลกตา มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงามไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ราคาเหมาะสม ความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ งานชิ้นนี้เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจาก สังคม / บ่งบอกถึงฐานะ มีความคิดเห็นระดับดี และมีความคิดเห็นระดับปานกลาง ได้แก่ ผลิตสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน ชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ

2) เครื่องจักสาน ในด้านความเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ราคาเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน ความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ ได้รับการยอมรับจาก สังคม / บ่งบอกถึงฐานะ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นในระดับดี รองลงมา รูปร่างสวยงาม สะดุดตาหรือแปลกตา ผลิตสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นระดับปานกลาง

3) เครื่องปั้นดินเผา ในด้าน ความเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ราคาเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นระดับดี ในด้าน รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือ

แปลกตา จลากลินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / บ่งบอกถึงฐานะ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นระดับปานกลาง

4) ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า ในด้าน ความเอกลักษณ์เฉพาะตัว และแสดงถึงศิลปท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จลากลินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ราคามีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / บ่งบอกถึงฐานะ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นระดับดี และในด้านชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นระดับปานกลาง

5) เครื่องประดับ ในด้าน ความเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ราคามีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / บ่งบอกถึงฐานะ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นในระดับดี รองลงมา จลากลินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นระดับปานกลาง

6) เฟอร์นิเจอร์ หรือของตกแต่งบ้าน ในด้าน ความเอกลักษณ์เฉพาะตัว และแสดงถึงศิลปท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ราคามีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ ความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / บ่งบอกถึงฐานะ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นระดับดี รองลงมาในด้าน จลากลินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นระดับปานกลาง

7) งานประดิษฐ์จากพืช ในด้านความเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จลากลินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ราคามีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / บ่งบอกถึงฐานะ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นระดับดี รองลงมาในด้าน รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย ชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

8) สินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านอื่น ๆ ในด้านความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ราคามีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นระดับดี รองลงมาในด้าน ชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / บ่งบอกถึงฐานะ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นระดับปานกลาง

5.1.3 สรุปผลการศึกษานักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

5.1.3.1 ข้อมูลพื้นฐานของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 61 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่เกษียณอายุแล้ว มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี เดินทางมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ และนิยมเลือกซื้อสินค้าประเภทงานแกะสลักไม้มากที่สุด

5.1.3.2 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศต่อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านจังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาเป็น 8 หัวข้อ คือ งานแกะสลักไม้ เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า เครื่องประดับ เพอร์นิเจอร์หรือของตกแต่งบ้าน งานประดิษฐ์จากพืช และสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านอื่น ๆ ผลการศึกษาพบว่า

1) งานแกะสลักไม้ ในด้าน ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงามสะดุดตา หรือแปลกตา มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ราคามีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ ความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / บ่งบอกถึงฐานะ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีความคิดเห็นในระดับดี

2) เครื่องจักสาน ในด้าน ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงามสะดุดตา หรือแปลกตา มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ราคามีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ

ความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปံงบอกถึงฐานะ
นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีความคิดเห็นระดับดี

3) เครื่องปั้นดินเผา ในด้าน ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึง
ศิลปะท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงามสะดุดตา หรือแปลกตา
มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ฉลากสินค้าระบุ
แหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ราคามีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ชิ้นงานสนองต่อประเพณี /
ความเชื่อ ความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปံงบอกถึงฐานะ
นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีความคิดเห็นระดับดี

4) ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า ในด้าน ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว
และแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงามสะดุดตา
หรือแปลกตา มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ราคามีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ชิ้นงาน
สนองต่อประเพณี / ความเชื่อ ความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ การได้รับการยอมรับจาก
สังคม / ปံงบอกถึงฐานะ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีความคิดเห็นระดับดี

5) เครื่องประดับ ในด้าน ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะ
ท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงามสะดุดตา หรือแปลกตา มีขนาด
เหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต
/ คำแนะนำวิธีใช้ ราคามีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ
ความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปံงบอกถึงฐานะ นักท่องเที่ยว
ชาวต่างประเทศมีความคิดเห็นระดับดี

6) เพอร์นิเจอร์หรือของตกแต่งบ้าน ในด้าน ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว
และแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงามสะดุดตา
หรือแปลกตา มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ ความปลอดภัย
เมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีความคิดเห็นในระดับดี รองลงมาในด้านราคา
มีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน การได้รับการยอมรับจาก สังคม / ปံงบอกถึงฐานะ นักท่องเที่ยว
มีความคิดเห็นระดับปานกลาง

5.1.4 สรุปผลการศึกษาผู้ประกอบการ

5.1.4.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ประกอบการ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41 – 51 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 5,000 – 10,000 บาท สินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมเลือกซื้อ คือ เครื่องประดับ

5.1.4.2 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านจังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาเป็น 8 หัวข้อ คือ งานแกะสลักไม้ เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า เครื่องประดับ เพอร์นิเจอร์หรือของตกแต่งบ้าน งานประดิษฐ์จากพืช และสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านอื่น ๆ ผลการศึกษาพบว่า

1) งานแกะสลักไม้ ในด้าน ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับดี รองลงมาในด้าน รูปร่างสวยงามสะดุดตา หรือแปลกตา ราคาสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ราคา มีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ขึ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ ความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / บ่งบอกถึงฐานะ ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นระดับปานกลาง

2) เครื่องจักสาน ในด้านความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ราคา มีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับดี รองลงมาในด้านรูปร่างสวยงามสะดุดตา หรือแปลกตา ราคาสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ขึ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ ความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / บ่งบอกถึงฐานะ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นระดับปานกลาง

3) เครื่องปั้นดินเผา ในด้านความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงามสะดุดตา หรือแปลกตา มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นระดับดี รองลงมาในด้านราคาสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ราคา มีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ขึ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ ความปลอดภัยเมื่อ

ซื้อชิ้นงานมาใช้ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / บ่งบอกถึงฐานะ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นระดับปานกลาง

4) ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า ในด้านความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับดี รองลงมาในด้านรูปร่างสวยงามสะดุดตา หรือแปลกตา ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ราคามีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ ความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / บ่งบอกถึงฐานะ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นระดับปานกลาง

5) เครื่องประดับ ในด้านความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย ราคามีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นระดับดี รองลงมาในด้านรูปร่างสวยงามสะดุดตา หรือแปลกตา บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ ปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / บ่งบอกถึงฐานะ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นระดับปานกลาง

6) เพอร์นิเจอร์หรือของตกแต่งบ้าน ในด้านความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับดี รองลงมาในด้าน มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงามสะดุดตา หรือแปลกตา ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ราคามีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ ปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / บ่งบอกถึงฐานะ ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

7) งานประดิษฐ์จากพืช ในด้านความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น คงทนและมีประโยชน์ต่อการใช้สอย ขนาดเหมาะสม บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ราคามีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นในระดับดี รองลงมาในด้านรูปร่างสวยงามสะดุดตา หรือแปลกตา ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ ปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / บ่งบอกถึงฐานะ ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

8) สินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านอื่น ๆ ในด้านความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นในระดับดี รองลงมาในด้านมีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงามสะดุดตา หรือแปลกตา มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ ราคามีความเหมาะสมมีป้ายระบุที่ชัดเจน ชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ ความปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ การได้รับการยอมรับจาก สังคม / บ่งบอกถึงฐานะ

5.1.5 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และ ผู้ประกอบการ เกี่ยวกับสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน อันได้แก่ งานแกะสลักไม้ เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า เครื่องประดับ เพอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้าน งานประดิษฐ์จากพืช และ สินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านอื่น ๆ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอในแต่ละประเภท ดังนี้

1) งานแกะสลักไม้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะว่า ผู้ผลิตควรมีตราสัญลักษณ์ของตนประทับ หรือ มีการแกะสลักชื่อไว้ได้ชิ้นงานที่ผลิตออกมา รวมไปถึงมีคู่มือวิธีการดูแลรักษาสินค้า การเก็บผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงการบรรจุภัณฑ์ และเมื่อมีผู้เข้ามาซื้อสินค้าควรมีเอกสารรับรองหรือใบเสร็จรับเงิน ว่าซื้อมาจากแหล่งใด เนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างประเทศส่วนใหญ่จะพบปัญหาที่มาของสินค้า ไม่มีเอกสารยืนยันแหล่งที่มา และการเก็บรักษาหรือบรรจุภัณฑ์ไม่ดี จึงทำให้สินค้าเสียหายเมื่อไปถึงจุดหมายปลายทาง

2) เครื่องจักสาน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะว่า ชิ้นงานควรมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง การใช้งาน ควรควบคู่ไปกับการทันสมัยของชิ้นงาน เช่น การออกแบบลักษณะรูปร่าง สี ความคงทน และพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนให้ไปสู่สินค้าที่ได้รับมาตรฐาน และควรมีคู่มือที่บรรยายถึงวิธีการเก็บรักษา และบรรจุภัณฑ์ควรมีความสวยงาม

3) เครื่องปั้นดินเผา ควรจะมีการรักษา อนุรักษ์ ลวดลายโบราณของพื้นที่ตน ไม่ควรลอกเลียนแบบลวดลายจากพื้นที่อื่น ๆ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความเป็นสากล แต่ยังรักษา ลวดลาย หรือเอกลักษณ์ของตนไว้อยู่ บรรจุภัณฑ์ควรมีความสวยงาม คงทน และสามารถรักษา ชิ้นงานให้แก่ผู้บริโภคไปจนถึงจุดหมายปลายทางได้ อย่างไรก็ตามผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ก็มีความคิดเห็นตรงกันในเรื่องของการมีคู่มือวิธีการใช้ วิธีการดูแล และรักษาสินค้าที่ซื้อไปจากผู้ประกอบการ หรือผู้ขายนั่นเอง

4) ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในเรื่องความหลากหลายของลวดลายที่ให้เลือก ซึ่งอาจจะมีทั้งลายโบราณ ลายที่คิดค้นขึ้นมาในปัจจุบัน และสีต่าง ๆ ที่เป็นสากล รวมไปถึงการบรรจุภัณฑ์ควรมีบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม และทันสมัย และใบเสร็จที่ระบุถึงแหล่งที่มาของสินค้า

5) เครื่องประดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในเรื่องของบรรจุภัณฑ์ และความเป็นสากลของผลิตภัณฑ์ที่ออกมา

6) เพอร์นิเจอร์หรือของตกแต่งบ้าน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นในเรื่องของความเป็นสากลของผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่ส่งสินค้าไปยังผู้บริโภค ควรมีความคงทน และสามารถรักษาสินค้าให้อยู่ในสภาพเดิมได้ รวมไปถึงใบเสร็จที่ระบุถึงแหล่งที่มาของสินค้า และวิธีการเก็บรักษาสินค้าให้อยู่ได้นาน

7) งานประดิษฐ์จากพืช ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเรื่องของความคงทนของสินค้าที่มาจากพืช ควรมีวิธีการถนอมวัตถุดิบ เพื่อความคงทนถาวร ควรมีคู่มือวิธีการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ มีเอกสารหรือใบเสร็จแสดงแหล่งที่มาของสินค้า และมีบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม

8) สินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านอื่น ๆ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าควรมีบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม และมีเอกสารแสดงแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ อาทิ ใบเสร็จตราประทับ หรือเอกลักษณ์ที่แสดงถึงที่มาของผลิตภัณฑ์

9) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

9.1) ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาแล้ว ควรมีการทำความสะอาด หรือเช็ดให้เรียบร้อยก่อนจะนำมาวางจำหน่าย

9.2) ด้านบริการ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เสนอแนะเรื่องการไม่ได้รับการเอาใจใส่จากบริการ และต้องคอยเรียกอยู่เสมอ การบริการลูกค้าไม่ได้รับการเอาใจใส่อย่างทั่วถึง

9.3) ควรมีการส่งเสริมการขายให้กับลูกค้าในครั้งต่อไป อาทิ การลด แลก แจก แถม

9.4) สถานที่จัดจำหน่าย ควรมีห้องน้ำให้นักท่องเที่ยวใช้บริการด้วย

5.2 สรุปผลการสำรวจประเภทและแหล่งผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

จากการศึกษาและสำรวจพบว่า สินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย ผลิตเป็นอาชีพทำอย่างต่อเนื่อง มีข้อมูลเพียงพอให้สามารถทำการศึกษาอย่างเป็นระบบได้ มี 8 ประเภท คือ งานแกะสลักไม้ เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า เครื่องประดับ เพอร์นิเจอร์ / ของตกแต่งบ้าน งานประดิษฐ์จากพืช และอื่น ๆ เช่น งานประดิษฐ์ของเล่น งานปูนปั้น

5.3 สรุปผลงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา

ผลการศึกษางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ผู้วิจัยจะแบ่งเป็นผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เครื่องดนตรีพื้นบ้าน ผ้าทอ การทอตุ๊ก การจักสาน ปูนปั้น แกะสลักไม้ ผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา ไม้กวาดดอกหญ้าประดิษฐ์ ดอกไม้ประดิษฐ์ เพอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ เครื่องปั้นดินเผา แกะสลักหิน หมอนขิด ตุ๊กตาทอ ภาพจากเปลือกหอยและหยก การฉลุไม้ การฉลุลายกระดาษ บ้านจำลอง ตุ๊กตาสัตว์ทำจากไม้ งานแกะสลักลูกมะพร้าว โมบายรูปสัตว์ต่าง ๆ ตามลำดับ

5.4 สรุปผลการคัดสรรงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะ

สรุปผลการคัดสรรงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะ ผลการศึกษาพบว่างานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะ มีรายการดังต่อไปนี้

งานแกะสลักไม้	นายคำจันทร์ ยาโน
	นายสุวรรณ สามสี
	นายคำตัน ทารินทอน
	นายยศ สมสวัสดิ์

งานเครื่องปั้นดินเผา	นายทัน ธิจิตต์ นายสมรักษ์ ปันติบุญ นางสุมาลี ศรีวงษ์
งานทอตุ่ง	นางบัวคลี่ พูวัน
งานจักสาน	นางแสงเพียร หิรัญญูวิภาดา นายอินตา จันทรชุม
งานแกะสลักหยก	นายณรินทร์ ยี่แซ
งานของเล่นพื้นบ้าน	นางอ่อนแก้ว อุปละ คุณแม่แสง สุธรรมนา
งานฉลุลายกระดาษ	นายศักดิ์ดา ยาพันธ์
งานฉลุไม้	นายสมัย ทาแกง
งานประดิษฐ์	นางนวรรตน์ ปัตตะเมียร

5.5 สรุปผลการศึกษาการจัดเสวนา เพื่อหาแนวทางพัฒนาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์ พื้นบ้านที่มีอยู่ในจังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาในการจัดเสวนา จากภาครัฐ ผู้ประกอบการ ผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรมและ
ผลิตภัณฑ์พื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สรุปได้ดังนี้

5.5.1 ควรจะมีการสนับสนุนให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการองค์กร ตามโครงการ
Smart OTOP.

5.5.2 ควรส่งเสริมช่องทางการตลาด โดยจัดให้มีการแสดงและจำหน่ายสินค้า
เช่น งาน OTOP City งาน The Best of OTOP หรือ งานแสดง Road Show ทั้งในและต่างประเทศ

5.5.3 ควรมีการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาคุณภาพสินค้า เช่น

- การบรรจุภัณฑ์
- การพัฒนามาตรฐานสินค้าสู่ความเป็นมาตรฐานสากล เช่น อย. (องค์การส่งเสริมอาหารและยา) มผช. (มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน) Q และ ฮาลาล
- การจัดฝึกอบรมในการตกแต่งร้านค้า และจัดของ
- การจัดตั้งเครือข่าย OTOP ทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด

- การนำศิลปะและภูมิปัญญาพื้นบ้านมาบูรณาการกับชิ้นงาน เพื่อคงคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเอาไว้

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมการพัฒนากลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน ปรากฏผลเป็นรูปธรรม อาทิ ปัจจุบันมีผู้ประกอบการ OTOP ซึ่งรวมทุกประเภท จำนวน 1,110 กลุ่ม และมียอดจำหน่ายปี พ.ศ. 2549 ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2549 (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงราย, 2549) คือ 2,618,580,144 บาท (สองพันหกร้อยสิบแปดล้านห้าแสนแปดหมื่นหนึ่งร้อยสี่สิบสี่บาทถ้วน)

5.5.4 สินค้าที่ผลิตมาในแต่ละอย่าง ควรจะมีเอกลักษณ์ ตราประทับ หรือสัญลักษณ์ติดที่ชิ้นงาน เพื่อแสดงถึงความเป็นผู้คิดค้น ผลิต ยกตัวอย่างเช่น ในญี่ปุ่น หรือเกาหลีไม้แกะสลักของประเทศนั้นจะแกะเป็นสัญลักษณ์ติดที่ด้านหลัง หรือทำผลงานว่ามาจากเกาหลีหรือผลิตโดยใคร แหล่งที่ผลิต ประเทศที่ผลิตเป็นต้น เพื่อเพิ่มมูลค่าของชิ้นงาน ในการเก็บรักษา

5.5.5 ชิ้นงานที่ผลิตมาแต่ละชิ้น ควรจะมีคู่มือในการใช้ การเก็บรักษา

5.5.6 งานแต่ละชิ้นที่จำหน่าย ควรจะมีแหล่งที่ผลิต ผู้ผลิต หรือใบสำคัญ อาทิ ใบเสร็จรับเงิน ใบรับรอง เพื่อมอบให้แก่ผู้ซื้อ อาทิ ชาวต่างประเทศ เนื่องจากผู้ประกอบการจะพบปัญหาที่บ่อยที่สุดคือ เมื่อนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจะซื้อชิ้นงานกลับไปยังต่างประเทศเมื่อไม่มีเอกสารยืนยันแหล่งที่มา ใบเสร็จต่าง ๆ สินค้าที่ซื้อไปนั้น มักจะไม่ได้รับอนุญาตให้นำเข้าประเทศ เป็นต้น

5.5.7 ภาครัฐควรจะทำให้มีการฝึกอบรม ทักษะ ความรู้เพิ่มเติม

5.5.8 ภาครัฐควรที่จะเข้ามาดูแล ส่งเสริม และพัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างสม่ำเสมอ

5.5.9 ภาครัฐควรที่จะช่วยในการประชาสัมพันธ์ หรือส่งเสริมเนื่องจากชาวบ้านไม่มีความรู้ในด้านนี้

5.6 ข้อค้นพบ

จากการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และผู้ประกอบการเกี่ยวกับหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในจังหวัดเชียงราย ในผลิตภัณฑ์ งานแกะสลักไม้ เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า เครื่องประดับ

เฟอร์นิเจอร์ / ของตกแต่งบ้าน งานประดิษฐ์จากพืช และสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านอื่น ๆ นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับดีในทุกผลิตภัณฑ์

นอกจากนี้ ยังพบว่า นักท่องเที่ยวบางส่วนได้รับปัญหาจากการเลือกซื้อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ได้แก่ ไม่มีเอกสารและคู่มือในการดูแลและรักษาผลิตภัณฑ์ จึงไม่ทราบวิธีการดูแลรักษา การบรรจุภัณฑ์ของสินค้า ไม่มี หรือบางชนิดมีบรรจุภัณฑ์แต่ไม่แข็งแรง เมื่อนำผลิตภัณฑ์ไปถึงจุดหมายปลายทาง พบว่า ผลิตภัณฑ์เสียหาย หรือแตกหัก และบรรจุภัณฑ์ไม่มีความสวยงาม ไม่ดึงดูดใจ ความต้องการสัญลักษณ์ ตราประทับ หรือสิ่งที่แสดงถึง ความเป็นเจ้าของผลงานไม่มี ลวดลาย หรือสินค้าบางชนิด คัดลอก หรือลอกเลียนแบบจากที่อื่นมาผลิตขายเอง

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ คือ นักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ใส่ใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์มากขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพ การแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงการให้ความใส่ใจในเรื่องของแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ วิธีการเก็บรักษาและความเป็นสากลของผลิตภัณฑ์ อย่างไรก็ตาม การรักษาความดั้งเดิม หรือการอนุรักษ์สินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งปัจจุบันผู้ประกอบการส่วนใหญ่นิยมชิ้นงานที่ผลิตมาจากธรรมชาติล้วน ๆ เพราะเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนต่อไป ดังนั้น ผู้ผลิตในปัจจุบันควรจะต้องพัฒนาในหลาย ๆ ด้านของผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น และไม่ลืมถึงความเป็นธรรมชาติของผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า และความยั่งยืนต่อไป

5.7 สรุปผลตามคำถามการวิจัย

คำถามการวิจัยข้อที่ 1 สินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงรายมีกี่ประเภท และมีแหล่งผลิตที่ใด

ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1. ประเภทของงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ที่มีข้อมูลสามารถศึกษาได้ มี 8 ประเภท คือ งานแกะสลักไม้ เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า เครื่องประดับ เฟอร์นิเจอร์ / ของตกแต่งบ้าน งานประดิษฐ์จากพืช และ อื่น ๆ เช่น งานประดิษฐ์ของเล่น งานปูนปั้น

2. แหล่งผลิตงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านมี อำเภอเมือง อำเภอเทิง อำเภอพาน อำเภอเชียงแสน อำเภอขุนตาล อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่จัน อำเภอพญาเม็งราย อำเภอเชียงของ อำเภอป่าแดด อำเภอแม่สรวย อำเภอแม่สาย และกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง

คำถามการวิจัยข้อที่ 2 หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านใดบ้างที่ไม่ใช้สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา

ผลการศึกษางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ไม่ใช้สินค้า OTOP แต่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ผู้วิจัยจะแบ่งเป็นผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เครื่องดนตรีพื้นบ้าน ผ้าทอ การทอตุ่ง การจักสาน ปู่นั่น แกะสลักไม้ ผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา ไม้กวาดดอกหญ้าประดิษฐ์ ดอกไม้ประดิษฐ์ เฟอ์นเจอร์ไม้ไผ่ เครื่องปั้นดินเผา แกะสลักหิน หมอนขิด ตุ่งทอ ภาพจากเปลือกหอยและหยก การฉลุไม้ การฉลุลายกระดาษ บ้านจำลอง ตุ๊กตาสัตว์ทำจากไม้ งานแกะสลักลูกมะพร้าว โมบายรูปสัตว์ต่าง ๆ ตามลำดับ

คำถามการวิจัยข้อที่ 3 มีงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านใด ที่ถือเป็นศิลปะที่ควรค่าแก่การส่งเสริม อนุรักษ์และเผยแพร่

ผลการคัดสรรงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะ ผลการศึกษาพบว่างานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะ มีรายการดังต่อไปนี้

งานแกะสลักไม้	นายคำจันทร์ ยาโน
	นายสุวรรณ สามลี
	นายคำตัน ทารินทอน
	นายยศ สมสวัสดิ์
งานเครื่องปั้นดินเผา	นายทัน ธิจิตต์ตั้ง
	นายสมรักษ์ ปันติบุญ
	นางสุมาลี ศรีวงษ์
งานทอตุ่ง	นางบัวคลี่ พูวัน
งานจักสาน	นางแสงเพียร หิรัญญูวิภาดา
	นายอินตา จันทรชุ่ม
งานแกะสลักหยก	นายนรินทร์ ยี่แซ
งานของเล่นพื้นบ้าน	นางอ่อนแก้ว อุปละ
	คุณแม่แสง สุธรรมนา
งานฉลุลายกระดาษ	นายศักดิ์ ยาพันธ์
งานฉลุไม้	นายสมัย ทาแกง
งานประดิษฐ์	นางนวรรตน์ ปัตตะเมียร

คำถามการวิจัยข้อที่ 4 แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านควรมีรูปแบบเช่นไร

ผู้วิจัยจะตอบเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ในรูปแบบที่เหมาะสม ได้พิจารณาจากความคิดเห็นจากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ซึ่งมีทั้งผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานจากภาครัฐ อาทิ พัฒนาชุมชน จังหวัด อุสาหกรรมจังหวัด ศูนย์ส่งเสริมหัตถกรรมราชภัฏเชียงราย นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย นักศึกษา หน่วยงานจากภาคเอกชน ได้แก่ ศูนย์หัตถกรรมเชียงราย ผู้ผลิตผลงานและผู้ประกอบการ และผู้ที่สนใจทั่วไป ได้มีความเห็นว่า ควรมีการสนับสนุนให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการองค์กร และส่งเสริมช่องทางการตลาด พัฒนามาตรฐานสินค้าสู่ความเป็นมาตรฐานสากล จัดฝึกอบรมทักษะความรู้ รวมไปถึงการจัดตกแต่งสถานที่โชว์ผลงาน และจัดตั้งเครือข่ายงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

2. รูปแบบของการทำงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่เหมาะสมกับจังหวัดเชียงรายนั้น ชิ้นงานที่ผลิตออกมาจะต้องคำนึงถึงควมมีเอกลักษณ์ที่เฉพาะตัวและสื่อถึงศิลปของท้องถิ่นของตน และเน้นความเป็นสากลจากประโยชน์การใช้สอย และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ยังรวมไปถึงการบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับชิ้นงานที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ และเป็นสากล ที่สามารถดึงดูดใจผู้บริโภคได้

5.8 การอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง หัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย สามารถอภิปรายผลโดยได้แบ่งการศึกษาเป็นส่วน ดังนี้

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านแยกเป็น 8 ประเด็น ได้แก่ งานแกะสลักไม้ เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า เครื่องประดับ เพอร์นิเจอร์ / ของตกแต่งบ้าน งานประดิษฐ์จากพืช และอื่น ๆ อาทิ เครื่องหนัง หัตถกรรมโลหะ โดยแต่ละประเด็นมีรายการถาม 12 ข้อ ได้แก่ ควมมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปท้องถิ่น ความคงทนและมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา มีการประกันคุณภาพสินค้า มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์ที่มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิตและคำแนะนำและวิธีใช้ ราคา

ความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน ชิ้นงานมีความจำเป็นต่อการใช้สอย สมองต่อประเพณีและความเชื่อ มีความรู้สึกปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ รู้สึกว่างานประดิษฐ์จากพืชเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากสังคม บ่งบอกถึงฐานะ และพึงพอใจในชิ้นงานที่เลือกหา ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจในระดับดี ได้แก่ ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความคงทนและมีประโยชน์ต่อการใช้สอย สินค้ามีการประกันคุณภาพ และมีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย ซึ่งสอดคล้องกับ สมชัย พัวพันพัฒนา (2531) ที่กล่าวว่า หัตถกรรม หมายถึง สิ่งของเครื่องใช้ที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นด้วยทักษะ โดยมุ่งเพียงเพื่อสนองประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวันเท่านั้น งานหัตถกรรมเป็นการกระทำขึ้นด้วยมือ อาศัยอุปกรณ์และเครื่องมือแบบง่าย มิได้นำเครื่องจักรกลมาช่วย อย่างไรก็ตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวไทยก็ยังได้รับอิทธิพลในการเลือกซื้อสินค้าหัตถกรรมที่ยังคำนึงถึงความปลอดภัยอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ นันทิยา ตันตราสืบ (2545) กล่าวว่า ปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้าประเภทหัตถกรรมมากที่สุด จะเน้นในเรื่องความปลอดภัยปลอดภัยเมื่อซื้อสินค้า และ เน้นที่รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้บริโภค และผู้บริโภคชาวไทยยังให้ความสำคัญในเรื่องของคุณภาพสินค้ามากที่สุดและผลการศึกษาายังสอดคล้องกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2532) ซึ่งกล่าวว่า หอถิ่นใดที่สามารถนำงานหัตถกรรมมาส่งเสริมให้กลายเป็นสินค้าของที่ระลึกได้ เท่ากับเป็นการสืบทอดและฟื้นฟูฝีมือด้านศิลปหัตถกรรมดั้งเดิม และที่สำคัญเป็นการเพิ่มมูลค่าให้วัสดุที่เป็นทรัพยากรท้องถิ่นซึ่งมีอยู่เดิมแล้ว แต่ยังไม่ได้นำประโยชน์ให้คุ้มค่าต่อเมื่อนำมาผลิตเป็นสินค้าที่ระลึกได้ก็จะได้ราคาดี เพราะนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสูง รวมทั้งเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับแรงงานในท้องถิ่นซึ่งว่างงานหรืออาจว่างงานหลังฤดูเก็บเกี่ยว จึงนับเป็นการพัฒนาชนบทที่ได้ผลอย่างสมบูรณ์

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ต่อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านแยกเป็น 8 ประเด็น ได้แก่ งานแกะสลักไม้ เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า เครื่องประดับ เพอร์นิเจอร์ / ของตกแต่งบ้าน งานประดิษฐ์จากพืช และอื่น ๆ อาทิ เครื่องหนัง หัตถกรรมโลหะ โดยแต่ละประเด็นมีรายการถาม 12 ข้อ ได้แก่ ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น ความคงทนและมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา มีการประกันคุณภาพสินค้า มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิตและคำแนะนำและวิธีใช้ ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน ชิ้นงานมีความจำเป็นต่อการใช้สอย สมองต่อประเพณีและความเชื่อ มีความรู้สึกปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ รู้สึกว่างานประดิษฐ์จากพืชเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากสังคม บ่งบอกถึงฐานะ และพึงพอใจในชิ้นงานที่เลือกหา ผลการศึกษาพบว่า

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ มีความคิดเห็นในระดับดี ได้แก่ ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และชิ้นงานมีความจำเป็นต่อการใช้สอย สนองต่อประเพณี และความเชื่อ ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต และมีคำแนะนำวิธีใช้ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปท้องถิ่น ความคิดเห็นนี้ได้บ่งบอกถึงคุณค่าของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ที่ได้แสดงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชาติไทยออกมา ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินิยมสะสม เลือกซื้อกลับไปประเทศของตน ซึ่งสอดคล้องกับ วิบูลย์สีสุวรรณ (2546) ซึ่งกล่าวว่า คุณค่าของศิลปะชาวบ้านที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นวิถีชีวิตชนบประเพณี และความเชื่อของคนในถิ่นนั้น ๆ ศิลปะชาวบ้านได้สะท้อนให้เห็นค่านิยมและการแสดงออกทางสุนทรียภาพ (Aesthetic expression) ของท้องถิ่น ซึ่งชาวบ้านแสดงออกมาในงานศิลปะหัตถกรรม การร้องรำทำเพลง และการแสดงที่แตกต่างกันไป และยังสอดคล้องกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2532) ที่กล่าวว่า ความชำนาญ ความชัดเจน ในกรรมวิธี จะช่วยให้ช่างหรือผู้สร้างงานหัตถกรรมประเภทต่าง ๆ ได้พัฒนาฝีมือให้สูงขึ้น ส่งผลให้ งานหัตถกรรมมีความงามและมีคุณค่าทางศิลปะ เป็นการพัฒนางานหัตถกรรมไปสู่งาน ศิลปะหัตถกรรม และผลการศึกษาายังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สืบพงษ์ พึ่งวัชรกร (2546) ที่แสดงให้เห็นว่า อย่างไรก็ตาม ชาวต่างชาติก็ยังนิยม สะสมหัตถกรรม อยู่เนิ่น เอง ซึ่งกล่าวว่า ปัจจัยความสำเร็จของธุรกิจหัตถกรรมไม่ว่าในจังหวัดเชียงใหม่ มีประเทศคู่ค้าที่สำคัญ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมียอดขายในปี 2545 อยู่ระหว่าง 4 – 6 ล้านบาท และทักษะสำคัญที่นำมาใช้ คือ การผลิตสินค้าให้มีคุณภาพดี

ความคิดเห็นของผู้ประกอบการ ต่อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านแยกเป็น 8 ประเด็น ได้แก่ งานแกะสลักไม้ เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า เครื่องประดับ เพอร์นิเจอร์/ ของตกแต่งบ้าน งานประดิษฐ์จากพืช และอื่น ๆ อาทิ เครื่องหนัง หัตถกรรมโลหะ โดยแต่ละประเด็นมีรายการถาม 12 ข้อ ได้แก่ ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น ความคงทนและมีประโยชน์ต่อการใช้สอย รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา มีการประกันคุณภาพสินค้า มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิตและคำแนะนำและวิธีใช้ ราคาเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน ชิ้นงานมีความจำเป็นต่อการใช้สอย สนองต่อประเพณีและความเชื่อ มีความรู้สึกปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ รู้สึกว่างานประดิษฐ์จากพืชเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากสังคม บ่งบอกถึงฐานะ และพึงพอใจในชิ้นงานที่เลือกหา ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นในระดับดี ได้แก่ ความคงทนและมีประโยชน์ต่อการใช้สอย และ บรรจุภัณฑ์มีความ

สวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะเน้นที่ความคงทนต่อการใช้งานและคำนึงถึงประโยชน์ของการใช้สอยเป็นหลัก ซึ่งจากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อของฝากของที่ระลึก ดังนั้นในการผลิตก็ต้องคำนึงถึงประโยชน์ในการใช้สอย ซึ่งสอดคล้องกับ คำจร สุนพงษ์ศรี (2520) กล่าวว่า ในความคิดสมัยใหม่มีแนวโน้มเป็นการที่จะลดความแตกต่างระหว่างช่างฝีมือกับศิลปินลง รูปทรงที่งดงามยอมรับคุณค่าเท่าเทียมกับผลประโยชน์ใช้สอย แก้วที่มีที่นั้งสบายเพียงอย่างเดียว ย่อมไม่สามารถดีไปกว่าแก้วที่นั้งสบายพร้อมกับรูปทรงที่งดงามคู่กันไป การนั้งสบายเป็นผลประโยชน์ใช้สอย ส่วนความงามของรูปทรงเป็นประติมากรรม ซึ่งย่อมเป็นศิลปกรรมด้วย

การวิจัยถึงการสำรวจรายการงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย เห็นได้ว่ามีผลงานหลากหลายประเภทและรูปแบบที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการใช้สอย หรือทำงานทางด้านการค้า ชื่นงานสร้างขึ้นตามความจำเป็นในการดำรงชีพ ก่อให้เกิดการสร้างงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านขึ้นมากมาย สอดคล้องกับความคิดของ ไทโยประกันชีวิต (2545) ประเภทผลงานที่สร้างขึ้นทั่วไปจะผลิตเป็นงานจักสาน งานแกะสลักไม้ งานเครื่องปั้นดินเผา งานถักทอ งานทำเครื่องประดับ งานประเภทเฟอร์นิเจอร์ และสิ่งของตกแต่งบ้าน งานประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ จะผลิตใช้เป็นเครื่องใช้สอยในครัวเรือน ใช้ประกอบเกษตรกรรม ใช้เป็นเครื่องมือดักสัตว์ ใช้ในประเพณี พิธีกรรม ใช้ตกแต่งประกอบอาคารสถานที่ และใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม และเป็นเครื่องประดับตลอดจนผลิตขึ้นเพื่อความบันเทิง รวมทั้งผลิตขึ้นเป็นการค้า ในจังหวัดเชียงรายนั้น จะมีแหล่งผลิตอยู่ตามท้องที่ต่าง ๆ ของทุกอำเภอ ทว่าที่ทำการศึกษาผู้ผลิตจัดทำขึ้นเป็นอาชีพ ซึ่งทำกันอย่างต่อเนื่อง เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น บางส่วนมีการผลิตเป็นอาชีพเสริม ซึ่งมีเวลาเว้นว่างจากการประกอบอาชีพประจำ นับเป็นการพัฒนาท้องถิ่นที่ได้ผลเป็นอย่างดี ทางหนึ่ง เป็นไปตามข้อคิดเห็นจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2532)

ผลงานที่ช่างหรือชาวบ้านผลิตขึ้น หากนำไปคัดเลือกจากคณะกรรมการ สามารถผ่านเกณฑ์ก็จะได้รับการลงทะเบียนเป็นสินค้า OTOP ซึ่งก็เป็นความภาคภูมิใจของผู้ผลิต แต่ผลงานหัตถกรรมหรือผลิตภัณฑ์พื้นบ้านบางชิ้น ที่ไม่ใช่สินค้า OTOP ก็ยังได้รับความสนใจจากผู้บริโภค อาทิ งานแกะสลักไม้บางส่วน ที่ ต.ท่าสุต ต.ป่าตาล ต.ยางฮอม ต.ริมกก งานเครื่องจักสานบางส่วนที่ ต.แม่ข้าวต้ม ต.เวียงชัย เครื่องปั้นดินเผาบางส่วน ที่ ต.เวียงกาหลง งานสิ่งทอบางส่วน ที่ ต.ศรีดอนมูล ต.สันมะค่า ต.ศรีดอนชัย งานเฟอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้านที่ ต.ผางาม ต.นางแล อ.เมือง และอื่น ๆ งานแกะสลักหินและหยดที่ ต.เวียงพางคำ ต.เหมืองแดง ผลงาน

เหล่านี้ เพื่อพบเห็น สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้พบเห็นและนักท่องเที่ยวได้ เนื่องจากมีเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ขนบประเพณีและความเชื่อของคนในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2546) แต่ผู้ผลิตเองอาจจะคิดไม่ถึงหรือไม่มีความสะดวกที่จะนำไปทำการคัดเลือกให้เป็นสินค้า OTOP และผู้ผลิตบางคนที่มีความคิดอิสระ ก็ไม่มีความคิดที่จะนำผลผลิตของเขาเข้าสู่สินค้า OTOP

สำหรับงานหัตถกรรม และผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ถือเป็นศิลปะควรค่าแก่การส่งเสริมอนุรักษ์และเผยแพร่ นั้น ก็อาศัยประเด็นเกี่ยวกับด้านรูปแบบของผลงานหรือส่วนประกอบ การจัดส่วนประกอบได้อย่างเหมาะสม ลงตัวกลมกลืน สมส่วน มีความเด่น สร้างความพึงพอใจ (Satisfaction) ต่อผู้พบเห็น สะท้อนความรู้สึกตามความคิดของผู้ผลิต ซึ่งตรงกับความเห็นของ กาจกร สมพงษ์ศรี (2522) ผู้ผลิตรูปแบบสวยงาม พร้อมทั้งแสดงถึงภูมิปัญญา และเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ผลงานที่มีลักษณะดังกล่าว ได้แก่ ผลงาน งานแกะสลักไม้บางส่วนที่ ตำบลท่าสุด อำเภอเมือง เชียงราย ของคุณสุวรรณ สามสี คุณคำจันทร์ ยาโน ตำบลริมกก อำเภอเมืองของคุณ ศราวุธ ภูมะตัน งานเครื่องปั้นดินเผาบางส่วนที่ ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า ของคุณทัน ธิจิตต์ คุณสุมาลี ศรีวงษ์ ตำบลนางแล อำเภอเมือง ของคุณสมรักษ์ ปันติบุญ งานผ้าทอและผลิตภัณฑ์จากผ้าที่ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ ของคุณแว่นแก้ว ภิรมย์พลัด ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน ของคุณบัวคลี พูวัน ตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน ของคุณยวน ธาณิวรรณ ตำบลสันมะค่า อำเภอป่าแดด ของคุณบัวสอน รักศิลป์ งานแกะสลักหินและหยก ที่ ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย ของคุณ นริศ รัตนวิมล งานอื่น ๆ ประเภทงานประดิษฐ์ของเล่นที่ ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย ของคุณแม่แสง สุธรรมนา คุณอ่อนแก้ว อุปละ งานปั้น หล่อปูน ตำบลเวียง อำเภอเทิง ของคุณวิเชียร ชัยศิลป์บุญ ผลงานเหล่านี้สร้างขึ้นด้วยความประณีตงดงาม เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อจิตใจ ช่วยสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่ ทำให้เกิดความสุขและเบิกบานเมื่อได้สัมผัสและได้พบเห็น เป็นไปตามแนวคิดของสมชัย พัวพันพัฒนา (2531) ผลงานเหล่านี้ นับเป็นมรดกที่มีค่าของจังหวัดเชียงรายได้ และถือเป็นงานที่เชิดหน้าชูตาของท้องถิ่นด้วย

แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในรูปแบบที่เหมาะสม ได้พิจารณาจากความคิดเห็นจากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ซึ่งมีทั้งผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานจากภาครัฐ อาทิ พัฒนาชุมชน จังหวัด อุตุสาหกรรมจังหวัด ศูนย์สิ่งทอมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย นักศึกษา หน่วยงานจากภาคเอกชน ได้แก่ ศูนย์หัตถกรรมเชียงราย ผู้ผลิตผลงานและผู้ประกอบการ และผู้ที่สนใจทั่วไป ได้มีความเห็นว่า ควรมีการสนับสนุนให้ความรู้

ด้านการบริหารจัดการองค์กร และส่งเสริมช่องทางการตลาด พัฒนามาตรฐานสินค้าสู่ความเป็นมาตรฐานสากล จัดฝึกอบรมทักษะ ความรู้ รวมไปถึงการจัดตกแต่งสถานที่โชว์ผลงาน และจัดตั้งเครือข่ายงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัยณรงค์ พฤษกร (2540) เหล่านี้ล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดความรู้ทางด้านศิลปะและเกิดการพัฒนากฎมณีนโยบายพื้นบ้านให้เกิดคุณค่าทางศิลปะ และมีเอกลักษณ์ และยังก่อให้เกิดการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายอย่างยั่งยืนต่อไป

5.9 ข้อเสนอแนะ

5.9.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง การศึกษาหัตถกรรมพื้นบ้านในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ทำให้ผู้ศึกษาได้ทราบถึงงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย และได้ทราบถึงงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านใดที่ไม่ใช่สินค้า OTOP แต่ควรจะได้รับส่งเสริมและพัฒนา และทราบถึงรูปแบบของงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่เป็นงานศิลปะอันควรค่าแก่การส่งเสริม อนุรักษ์ และเผยแพร่ต่อไป อีกทั้งยังหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป

ดังนั้น เพื่อให้ได้แนวทางการส่งเสริมและพัฒนางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในรูปแบบที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมและพัฒนางานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในรูปแบบที่เหมาะสม ดังนี้

1) ในการผลิตสินค้าต้องคำนึงถึงควมมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แสดงถึงศิลปของท้องถิ่นของตน และควรจะเน้นความเป็นสากลและประโยชน์การใช้สอยภาครัฐและภาคเอกชนควรมีการสนับสนุนโดยการให้ความรู้ด้านการออกแบบสินค้าและหีบห่อ การจัดตกแต่งร้าน เทคนิคการขาย การบริการ ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกและจรรยาบรรณในธุรกิจท่องเที่ยว และเน้นการใช้วัสดุภายในท้องถิ่นให้มากที่สุด

2) จัดโครงการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้ขายและผู้ผลิต เพื่อเปิดโอกาสให้ได้พบปะกันโดยตรง เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ปัญหาที่เกี่ยวข้องเพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขอันจะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจต่อไป

3) จัดโครงการพัฒนาศักยภาพในการผลิตสินค้าหัตถกรรม โดยนำผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรมประเภทเดียวกันมาแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อคิดเห็น ปัญหา และเพิ่มศักยภาพให้แก่ผู้ผลิต โดยภาครัฐและเอกชนได้มีโอกาสเข้ามาส่งเสริมทักษะ ความรู้ ในการผลิตสินค้าหัตถกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และยังคงรักษาเอกลักษณ์เฉพาะตัวอันแสดงถึงศิลปท้องถิ่นของตนไว้อย่างยั่งยืน

5.8.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) มีพัฒนาศักยภาพ และทักษะการผลิตสินค้าหัตถกรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2) มีการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาการผลิตสินค้า โดยใช้วัตถุดิบจากจากธรรมชาติล้วน เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 3) มีการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพและทักษะการผลิตสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กรรณิกา ชมดี. 2524. **การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2532. **ศิลปหัตถกรรมไทย**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กำจร สุนพงษ์ศรี. 2520. **ศิลปปริทัศน์ สุนทรียภาพ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญธรรม.
- ชัยณรงค์ พฤษกร. 2540. **เครือข่ายความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรมในชุมชนชนบทภาคเหนือ**. วิทยานิพนธ์ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. 2532. **การศึกษาคุณภาพเจ้าหน้าที่ฝึกอบรมการพัฒนาชุมชน**. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ไทยประกันชีวิต. 2545. **หัตถกรรมไทย**. กรุงเทพฯ : ไทยประกันชีวิต.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2537. **ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (LISREL) สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทยา ตันตราสืบ. 2545. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้าที่ระลึกประเภทหัตถกรรมของผู้บริโภคชาวไทยจากศูนย์หัตถกรรมภาคเหนือ**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บรรชร กล้าหาญ. 2539. **การเปลี่ยนแปลงกระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตของหัตถกรรมพื้นบ้าน**. วิทยานิพนธ์ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง. 2545. **วิธีวิทยาการวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2527. **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน ยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย**. ใน ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณการพิมพ์.

- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2545. **ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน**. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : บริษัทต้นอ้อ แกรมมี จำกัด.
- ศิริพรรณ ปัญญาคม. 2545. **ทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชาวเขา ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริการธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมชัย พัวพันพัฒนา. 2531. **การพัฒนาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน**. เชียงราย : สหวิทยาลัยล้านนา.
- สลักจิต ตียะไพรัช. 2545. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษา : อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา. ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545. **ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา**. หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- สิทธิณัฐ ประพุทธนิตสาร. 2545. **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : แนวคิดแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สีปพงษ์ พึ่งวัชรกร. 2546. **การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของธุรกิจหัตถกรรมไม้อินอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริการธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุธีรา ตะวียอ. 2545. **ความพึงพอใจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อการให้บริการของศูนย์แสดงสินค้าหัตถกรรมภาคเหนือ**. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริการธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุนันทา แก้วสุขและคณะ. 2545. **การศึกษาความต้องการของท้องถิ่นในการแปรรูปกล้วยของชุมชนบางตาทอง ตำบลจำปาหล่อ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง**. เมือง : สำนักพิมพ์. สำนักงาน.
- สุภาวงศ์ จันทวานิช. 2535. **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสน่ห์ จามริก. 2527. **นโยบายกลวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากรุงเทพฯ.**

ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณะสุข มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสฬการพิมพ์

อดิน ระพีพัฒน์. 2527. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและ**

วัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ศักดิ์โสฬการพิมพ์.

อำนาจ เย็นสบาย. 2520. **คุณค่าของศิลปกรรมในด้านความงาม.** สุนทรีภาพ. กรุงเทพฯ : โรง

พิมพ์เจริญธรรม.

Temsiri Pemyasingh. 1998. **Thai Folk Arts And Crafts.** Bangkok : The Nation Tdentity

Board, Prime Miniater's Office,

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทย

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว
การศึกษาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้จัดทำร่วมกันระหว่าง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ข้อมูลต่าง ๆ จากการศึกษาครั้งนี้จะไม่มีผลสะท้อนกลับแก่ผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด จึงขอความอนุเคราะห์ท่านตอบแบบสอบถามตามข้อเท็จจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ	☐ 1. ชาย	☐ 2. หญิง
2. อายุ	☐ 1. ต่ำกว่า 20 ปี
☐ 2. 20 - 30 ปี
☐ 2. 31 - 40 ปี	☐ 4. 40 - 50 ปี
☐ 5. 51 - 60 ปี
☐ 6. 61 ปีขึ้นไป
3. อาชีพ	☐ 1. นักเรียน/นักศึกษา
☐ 2. เกษตรกรรม
☐ 3. ค้าขาย
☐ 4. รับจ้าง	☐ 5. รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
☐ 6. ธุรกิจส่วนตัว
☐ 7. ไม่ประกอบอาชีพ
☐ 8. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
4. การศึกษา	☐ 1. ประถมศึกษา
☐ 2. มัธยมศึกษา/เทียบเท่า
☐ 3.ปริญญาตรี	☐ 4. สูงกว่าปริญญาตรี
☐ 5. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	☐ 1. ต่ำกว่า 5,000 บาท
☐ 2. 5,000 – 10,000 บาท	☐ 3. 10,001 – 20,000 บาท
☐ 4. มากกว่า 20,000 บาท
6. ภูมิลำเนาเดิม	☐ 1. เชียงราย
☐ 2. เชียงใหม่
☐ 3. ลำปาง	☐ 4. พะเยา
☐ 5. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

1. ท่านเคยซื้อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงรายหรือไม่

- ☐ 1. เคย โปรดระบุจำนวนครั้ง.....ครั้ง / ปี
- ☐ 2. ไม่เคย (ข้ามไปตอบข้อ 3)

2. ท่านนิยมซื้อหรือเลือกหาสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย ประเภทใด

☐ 1. งานแกะสลักไม้	☐ 5. เครื่องประดับ
☐ 2. เครื่องจักสาน	☐ 6. เฟอร์นิเจอร์ / ของตกแต่งบ้าน
☐ 3. เครื่องปั้นดินเผา	☐ 7. งานประดิษฐ์จากพืช
☐ 4. ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า	☐ 8. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

3. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย

(กรุณาแสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด)

ข้อ	รายละเอียด	ระดับ				
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	ควรปรับปรุง
3.1	งานแกะสลักไม้ 1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปท้องถิ่น 2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย 3. รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลกตา 4. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย 5. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 6. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ 7. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน 8. ท่านเห็นว่าชิ้นงานสนองต่อประเพณี / ความเชื่อ 9. ท่านเห็นปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ 10. ท่านเห็นว่างานแกะสลักไม้เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากสังคม / บ่งบอกถึงฐานะ					
3.2	เครื่องจักสาน 1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปท้องถิ่น 2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย 3. รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลก 4. มีการประกันคุณภาพสินค้า 5. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย 6. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 7. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ 8. ราคามีความเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน 9. ท่านรู้สึกที่ชิ้นงานมีความจำเป็นต่อการใช้สอย/สนองต่อประเพณี/ความเชื่อ 10. ท่านรู้สึกปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ 11. ท่านรู้สึกที่เครื่องจักสานเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากสังคม / บ่งบอกถึงฐานะ 12. ท่านพึงพอใจในชิ้นงานที่เลือกหา					

ข้อ	รายละเอียด	ระดับ				
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	ควรปรับปรุง
3.3	<u>เครื่องปั้นดินเผา</u> 1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปท้องถิ่น 2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย 3. รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลก 4. มีการประกันคุณภาพสินค้า 5. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย 6. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 7. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ 8. ราคาเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน 9. ท่านรู้สึกว่าการขึ้นงานมีความจำเป็นต่อการใช้สอย/สนองต่อประเพณี/ความเชื่อ 10. ท่านรู้สึกปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ 11. ท่านรู้สึกว่าเครื่องปั้นดินเผาเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากสังคม / บ่งบอกถึงฐานะ 12. ท่านพึงพอใจในชิ้นงานที่เลือกหา					
3.4	<u>ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า</u> 1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปท้องถิ่น 2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย 3. รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลก 4. มีการประกันคุณภาพสินค้า 5. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย 6. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 7. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ 8. ราคาเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน 9. ท่านรู้สึกว่าการขึ้นงานมีความจำเป็นต่อการใช้สอย/สนองต่อประเพณี/ความเชื่อ 10. ท่านรู้สึกปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ 11. ท่านรู้สึกว่าผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากสังคม / บ่งบอกถึงฐานะ 12. ท่านพึงพอใจในชิ้นงานที่เลือกหา					

ข้อ	รายละเอียด	ระดับ				
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	ควรปรับปรุง
3.5	เครื่องประดับ					
	1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น					
	2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย					
	3. รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลก					
	4. มีการประกันคุณภาพสินค้า					
	5. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย					
	6. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม					
	7. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้					
	8. ราคาเหมาะสม มีป้ายราคาที่ชัดเจน					
	9. ท่านรู้สึกว่าการชื้องานมีความจำเป็นต่อการใช้สอย/ สนองต่อประเพณี/ความเชื่อ					
	10. ท่านรู้สึกปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้					
	11. ท่านรู้สึกว่าเครื่องประดับเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับ จากสังคม / บ่งบอกถึงฐานะ					
	12. ท่านพึงพอใจในชิ้นงานที่เลือกหา					
3.6	เฟอร์นิเจอร์/ของตกแต่งบ้าน					
	1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น					
	2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย					
	3. รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลก					
	4. มีการประกันคุณภาพสินค้า					
	5. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย					
	6. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม					
	7. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้					
	8. ราคาเหมาะสม มีป้ายราคาที่ชัดเจน					
	9. ท่านรู้สึกว่าการชื้องานมีความจำเป็นต่อการใช้สอย/ สนองต่อประเพณี/ความเชื่อ					
	10. ท่านรู้สึกปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้					
	11. ท่านรู้สึกว่าเฟอร์นิเจอร์/ของตกแต่งบ้าน เป็นสิ่งที่ ได้รับการยอมรับจากสังคม / บ่งบอกถึงฐานะ					
	12. ท่านพึงพอใจในชิ้นงานที่เลือกหา					

ข้อ	รายละเอียด	ระดับ				
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	ควรปรับปรุง
3.7	งานประดิษฐ์จากพืช 1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น 2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย 3. รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลก 4. มีการประกันคุณภาพสินค้า 5. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย 6. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 7. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ 8. ราคาเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน 9. ท่านรู้สึกว่าการชื้องานมีความจำเป็นต่อการใช้สอย/สนองต่อประเพณี/ความเชื่อ 10. ท่านรู้สึกปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้ 11. ท่านรู้สึกว่างานประดิษฐ์จากพืชเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากสังคม / ปံงบอกถึงฐานะ 12. ท่านพึงพอใจในชิ้นงานที่เลือกหา					
3.8	อื่น ๆ (โปรดระบุ)..... (เครื่องหนัง, หัตถกรรมโลหะ ฯลฯ) 1. มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและแสดงถึงศิลปะท้องถิ่น 2. มีความคงทน และมีประโยชน์ต่อการใช้สอย 3. รูปร่างสวยงาม สะดุดตา หรือแปลก 4. มีการประกันคุณภาพสินค้า 5. มีขนาดเหมาะสมต่อการใช้สอย 6. บรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 7. ฉลากสินค้าระบุแหล่งผลิต / คำแนะนำวิธีใช้ 8. ราคาเหมาะสม มีป้ายระบุราคาที่ชัดเจน 9. ชิ้นงานมีความจำเป็นต่อการใช้สอย / สอนองต่อประเพณี/ความเชื่อ					

ข้อ	รายละเอียด	ระดับ				
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	ควรปรับปรุง
	10. ท่านรู้สึกปลอดภัยเมื่อซื้อชิ้นงานมาใช้					
	11. ท่านรู้สึกว่าชิ้นงานเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากสังคม / ปงบอกถึงฐานะ					
	12. ท่านพึงพอใจในชิ้นงานที่เลือกหา					

ตอนที่ 3 กรุณาแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะถึงเหตุการณ์และผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย

ด้านรูปแบบของชิ้นงาน

.....

.....

.....

ด้านราคา

.....

.....

.....

ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

.....

.....

.....

ด้านทำเลของแหล่งจัดแสดง

.....

.....

.....

🔔 ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในครั้งนี้ 🔔

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามผู้ประกอบการ

แบบสอบถามผู้ประกอบการ
การศึกษาหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้จัดทำร่วมกันระหว่าง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ข้อมูลต่าง ๆ จากการศึกษาครั้งนี้จะไม่มีผลสะท้อนกลับแก่ผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด จึงขอความอนุเคราะห์ท่านตอบแบบสอบถามตามข้อเท็จจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ	☐ 1. ชาย	☐ 2. หญิง
2. อายุ	☐ 1. ต่ำกว่า 20 ปี	☐ 3. 41-60 ปี
	☐ 2. 20-40 ปี	☐ 4. 61 ปีขึ้นไป
3. อาชีพ	☐ 1. นักเรียน/นักศึกษา	☐ 5. รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
	☐ 2. เกษตรกรรม	☐ 6. ธุรกิจส่วนตัว
	☐ 3. ค้าขาย	☐ 7. ไม่ประกอบอาชีพ
	☐ 4. รับจ้าง	☐ 8. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
4. การศึกษา	☐ 1. ประถมศึกษา	☐ 5. สูงกว่าปริญญาตรี
	☐ 2. มัธยมศึกษา	☐ 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
	☐ 3. ปริญญาตรี	
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	☐ 1. ต่ำกว่า 5,000 บาท	☐ 3. 10,001 – 20,000 บาท
	☐ 2. 5,000 – 10,000 บาท	☐ 4. มากกว่า 20,000 บาท

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

1. ท่านเคยซื้อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงรายหรือไม่

- ☐ 1. เคย โปรดระบุจำนวนครั้ง.....ครั้ง / ปี
- ☐ 2. ไม่เคย

2. ท่านนิยมซื้อหรือเลือกหาสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย ประเภทใด

☐ 1. งานแกะสลักไม้	☐ 5. เครื่องประดับ
☐ 2. เครื่องจักสาน	☐ 6. เฟอร์นิเจอร์ / ของตกแต่งบ้าน
☐ 3. เครื่องปั้นดินเผา	☐ 7. งานประดิษฐ์จากพืช
☐ 4. ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า	☐ 8. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

3. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อสินค้าหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย
(กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับต่าง ๆ)

ข้อ	รายละเอียด	ระดับ				
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	ควรปรับปรุง
3.1	งานแกะสลักไม้ 1. วัสดุและวัตถุดิบสามารถหาได้ในท้องถิ่น 2. ช่างผลิตชิ้นงานมีคุณภาพและเพียงพอ 3. ผู้ผลิตสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่าย 4. ผู้ผลิตคำนึงถึงภูมิปัญญา ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น 5. ผู้ผลิตคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค 6. ชิ้นงานสามารถจำหน่ายได้รวดเร็ว 7. ต้นทุนการผลิตกับราคาจำหน่ายสอดคล้องกัน 8. มีการรับประกันคุณภาพสินค้า 9. ทำเลร้าน/สถานที่จัดแสดงมีความเหมาะสม 10. ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
3.2	เครื่องจักสาน 1. วัสดุและวัตถุดิบสามารถหาได้ในท้องถิ่น 2. ช่างผลิตชิ้นงานมีคุณภาพและเพียงพอ 3. ผู้ผลิตสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่าย 4. ผู้ผลิตคำนึงถึงภูมิปัญญา ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น 5. ผู้ผลิตคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค 6. ชิ้นงานสามารถจำหน่ายได้รวดเร็ว 7. ต้นทุนการผลิตกับราคาจำหน่ายสอดคล้องกัน 8. มีการรับประกันคุณภาพสินค้า 9. ทำเลร้าน/สถานที่จัดแสดงมีความเหมาะสม 10. ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					

ข้อ	รายละเอียด	ระดับ				
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	ควรปรับปรุง
3.3	เครื่องปั้นดินเผา 1. วัสดุและวัตถุดิบสามารถหาได้ในท้องถิ่น 2. ช่างผลิตชิ้นงานมีคุณภาพและเพียงพอ 3. ผู้ผลิตสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่าย 4. ผู้ผลิตคำนึงถึงภูมิปัญญา ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น 5. ผู้ผลิตคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค 6. ชิ้นงานสามารถจำหน่ายได้รวดเร็ว 7. ต้นทุนการผลิตกับราคาจำหน่ายสอดคล้องกัน 8. มีการรับประกันคุณภาพสินค้า 9. ทำเลร้าน/สถานที่จัดแสดงมีความเหมาะสม 10. ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
3.4	ผ้าทอและงานประดิษฐ์จากผ้า 1. วัสดุและวัตถุดิบสามารถหาได้ในท้องถิ่น 2. ช่างผลิตชิ้นงานมีคุณภาพและเพียงพอ 3. ผู้ผลิตสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่าย 4. ผู้ผลิตคำนึงถึงภูมิปัญญา ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น 5. ผู้ผลิตคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค 6. ชิ้นงานสามารถจำหน่ายได้รวดเร็ว 7. ต้นทุนการผลิตกับราคาจำหน่ายสอดคล้องกัน 8. มีการรับประกันคุณภาพสินค้า 9. ทำเลร้าน/สถานที่จัดแสดงมีความเหมาะสม 10. ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
3.5	เครื่องประดับ 1. วัสดุและวัตถุดิบสามารถหาได้ในท้องถิ่น 2. ช่างผลิตชิ้นงานมีคุณภาพและเพียงพอ 3. ผู้ผลิตสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่าย 4. ผู้ผลิตคำนึงถึงภูมิปัญญา ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น 5. ผู้ผลิตคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค 6. ชิ้นงานสามารถจำหน่ายได้รวดเร็ว 7. ต้นทุนการผลิตกับราคาจำหน่ายสอดคล้องกัน 8. มีการรับประกันคุณภาพสินค้า 9. ทำเลร้าน/สถานที่จัดแสดงมีความเหมาะสม 10. ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					

ข้อ	รายละเอียด	ระดับ				
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	ควรปรับปรุง
3.6	เฟอร์นิเจอร์/ของตกแต่งบ้าน 1. วัสดุและวัตถุดิบสามารถหาได้ในท้องถิ่น 2. ช่างผลิตชิ้นงานมีคุณภาพและเพียงพอ 3. ผู้ผลิตสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่าย 4. ผู้ผลิตคำนึงถึงภูมิปัญญา ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น 5. ผู้ผลิตคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค 6. ชิ้นงานสามารถจำหน่ายได้รวดเร็ว 7. ต้นทุนการผลิตกับราคาจำหน่ายสอดคล้องกัน 8. มีการรับประกันคุณภาพสินค้า 9. ทำเลร้าน/สถานที่จัดแสดงมีความเหมาะสม 10. ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
3.7	งานประดิษฐ์จากพืช 1. วัสดุและวัตถุดิบสามารถหาได้ในท้องถิ่น 2. ช่างผลิตชิ้นงานมีคุณภาพและเพียงพอ 3. ผู้ผลิตสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่าย 4. ผู้ผลิตคำนึงถึงภูมิปัญญา ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น 5. ผู้ผลิตคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค 6. ชิ้นงานสามารถจำหน่ายได้รวดเร็ว 7. ต้นทุนการผลิตกับราคาจำหน่ายสอดคล้องกัน 8. มีการรับประกันคุณภาพสินค้า 9. ทำเลร้าน/สถานที่จัดแสดงมีความเหมาะสม 10. ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อื่น ๆ (โปรดระบุ)..... (เครื่องหนัง, หัตถกรรมโลหะ ฯลฯ) 1. วัสดุและวัตถุดิบสามารถหาได้ในท้องถิ่น 2. ช่างผลิตชิ้นงานมีคุณภาพและเพียงพอ 3. ผู้ผลิตสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่าย 4. ผู้ผลิตคำนึงถึงภูมิปัญญา ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น 5. ผู้ผลิตคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค 6. ชิ้นงานสามารถจำหน่ายได้รวดเร็ว 7. ต้นทุนการผลิตกับราคาจำหน่ายสอดคล้องกัน 8. มีการรับประกันคุณภาพสินค้า 9. ทำเลร้าน/สถานที่จัดแสดงมีความเหมาะสม 10. ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					

ตอนที่ 3 กรรณาสงความคืดเห็นและเสนอแนะถึงหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย

ด้านรูปแบบของขึ้นงาน

.....

.....

.....

ด้านราคา

.....

.....

.....

ด้านการส่งเสริมศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น

.....

.....

.....

ด้านทำเลของแหล่งจัดแสดง

.....

.....

.....

🔔 ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในครั้งนี้ 🔔

ภาคผนวก ง
เกณฑ์การคัดสรร

เกณฑ์การคัดสรรงานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะ

- คำชี้แจง** เกณฑ์การคัดสรรประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่
- ส่วน ก ข้อมูลทั่วไป (ไม่มีคะแนน)
 - ส่วน ข เกณฑ์การพิจารณาด้านการผลิต (12 คะแนน)
 - ส่วน ค เกณฑ์การพิจารณาตัวผลงาน (18 คะแนน)

ส่วน ก ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ – สกุลผู้ผลิต..... อายุปี
เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง การศึกษาบ้านเลขที่ หมู่ที่
ซอย ถนน ตำบล อำเภอ
จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์ โทรสาร
E-mailประเภทของผลงาน

ส่วน ข หลักเกณฑ์การพิจารณาการผลิต

(ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด)

ตอบ	1	หมายถึง	1 คะแนน
	2	หมายถึง	2 คะแนน
	3	หมายถึง	3 คะแนน

1. แหล่งที่มาของวัตถุดิบ

- ☐ 1. ใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น น้อยกว่าร้อยละ 80
- ☐ 2. ใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น ร้อยละ 80 ขึ้นไป
- ☐ 3. ใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่นทั้งหมด

2. การรักษาสิ่งแวดล้อมในกระบวนการผลิต

- ☐ 1. ไม่มีการคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- ☐ 2. การผลิตมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่มีการดำเนินการแก้ไข
- ☐ 3. การผลิตไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

3. การผลิตเกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่มาจากผลงาน

- ☐ 1. ไม่มีเรื่องราวที่มาเกี่ยวกับตัวผลงาน
- ☐ 2. มีเรื่องราวที่มา พร้อมวิธีการนำเสนอผลงาน
- ☐ 3. มีเรื่องราวที่มา พร้อมวิธีการนำเสนอผลงาน

4. การผลิตเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ท้องถิ่น

- ☐ 1. นำมาจากที่อื่นไม่ได้พัฒนาเพิ่มเติม
- ☐ 2. นำมาจากที่อื่น แต่พัฒนาเพิ่ม หรือเป็นของท้องถิ่นเดิม แต่ไม่ได้พัฒนาเพิ่ม
- ☐ 3. เป็นของท้องถิ่นดั้งเดิม และพัฒนาเพิ่มเติม

ส่วน ค หลักเกณฑ์การพิจารณาตัวผลงาน

1. ที่มาของรูปแบบ สีสัณ ขนาด ส่วนประกอบของผลงาน

- ☐ 1. เป็นการใช้รูปแบบดั้งเดิม
- ☐ 2. เป็นการคิดรูปแบบใหม่
- ☐ 3. เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม โดยมีการพัฒนาสร้างสรรค์เพิ่มเติม

2. ผลงานมีการจัดองค์ประกอบที่ สมดุล ความกลมกลืน สมส่วน และสีสัณเหมาะสม

- ☐ 1. การจัดองค์ประกอบไม่เหมาะสม
- ☐ 2. การจัดองค์ประกอบค่อนข้างดี
- ☐ 3. การจัดองค์ประกอบดีมาก

3. ผลงานมีความโดดเด่นสร้างความพึงพอใจ ต่อผู้พบเห็น

- ☐ 1. ไม่มีความโดดเด่น
- ☐ 2. มีความโดดเด่นพอประมาณ
- ☐ 3. มีความโดดเด่น สร้างความพึงพอใจต่อผู้พบเห็นมาก

4. มีแนวความคิดสร้างสรรค์ผลงานขึ้นอย่างลึกซึ้ง สะท้อนอารมณ์ความรู้สึกตามความคิดของผู้ผลิต

- ☐ 1. ไม่ค่อยมีแนวความคิดลึกซึ้งและสะท้อนความรู้สึกนัก
- ☐ 2. มีแนวความคิดลึกซึ้งและสะท้อนความรู้สึกพอประมาณ
- ☐ 3. มีแนวความคิดลึกซึ้งและสะท้อนความรู้สึกได้เป็นอย่างดี

5. ผลงานแสดงถึงภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

- ☐ 1. แสดงถึงภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ของท้องถิ่นน้อย
- ☐ 2. แสดงถึงภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ของท้องถิ่นพอประมาณ
- ☐ 3. แสดงถึงภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาก

6. รูปแบบของผลงานมีความสวยงามพร้อมทั้งมีประโยชน์ใช้สอย

- ☐ 1. รูปแบบของผลงานมีความสวยงามแต่ไม่เหมาะสมกับการใช้สอย
- ☐ 2. รูปแบบของผลงานมีความสวยงามเหมาะสมกับการใช้สอยพอประมาณ
- ☐ 3. มีทั้งความสวยงามและประโยชน์ใช้สอยผสานกันเป็นอย่างดี

ภาคผนวก จ
รูปภาพงานหัตถกรรมตัวอย่าง

คุณยศ สมสวัสดิ์
ต.ผางาม อ.เวียงชัย ประเภท เฟอ์นิจเออร์และของตกแต่งบ้าน

คุณสุมาลี ศรีวงษ์
ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า ประเภท เครื่องปั้นดินเผา

คุณสมัย ทาแกง
ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน ประเภท ฉลุสลักไม้

คุณอินตา จันทร์ชุม
ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง ประเภท แกะสลักไม้ และเครื่องจักสาน

คุณสุวรรณ สามสี
ต.ท่าสุต อ.เมือง ประเภท แกะสลักไม้

คุณอุดม สอนเผ่า
ต.ป่าตาล อ.ขุนตาล ประเภท แกะสลักไม้